

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DİNLERDE KEHANET ANLAYIŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Abdulkadir KIYAK

HAZIRLAYAN

Ahmet ALTINBAŞ

MALATYA-2021

 İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	KABUL ONAY FORMU	Doküman No	İNÖ-KYS-FRM-142
		Yayın Tarihi	19.08.2019
		Revizyon No	
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	1 / 1

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

DİNLERDE KEHANET ANLAYIŞI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
ABDULKADİR KIYAK

HAZIRLAYAN
AHMET ALTINBAŞ

Jürimiz tarafından 11./01/2021 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda bu tez **oybirliği** ile başarılı bulunarak Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak kabul etmiştir.

Jüri Üyelerinin Unvanı Adı Soyadı

İmza

1. Prof. Dr. Abdurrahman KASAPOĞLU (Başkan)
2. Doç. Dr. Abdulkadir KIYAK (Üye)
3. Dr. Öğretim Üyesi Abdullah ALTUNCU (Üye)

O N A Y

Bu tez, İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından kabul edilmiş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun .../.../20... tarih ve 20.../..... sayılı Kararıyla da uygun görülmüştür.

Enstitüsü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Yaptığım çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün kaynakların kaynakçada uygun bir biçimde gösterildiğini belirtir ve bunu onurum ile tasdik ederim.

Ahmet ALTINBAŞ

ÖZET

Kadim toplumların sosyal yaşamında önemli bir yer tutan kehanet, bütün dinlerde ve toplumlarda yaşam şeklini belirleyen önemli bir role sahiptir. İşte bu çerçevede kehaneti konu alan çalışmamız, dinlerde yer alan kehanet olgusunu ve bazı kâhinleri ele almıştır. Çalışma esnasında öncelikle başvurulacak kaynaklar; bibliyografik eserler, tarih kitapları, sözlükler, hadis eserleri, tefsir kitapları ve kutsal kitaplar olmuştur.

Kehanet, çok eski zamanlardan beri var olan bir uzmanlık alanıdır. Kehanet, kısaca sezgi veya bir takım işaretlerin yorumlanmasıyla gelecekte gerçekleşecek olayları haber verme faaliyeti olarak tanımlanabilir. Eski uygarlıklar içerisinde nerdeyse bütün dinlerde kâhinlik çalışmalarına önem verilmiştir. Özellikle Antik Çağlar'da birçok toplumda kehanet inancı bulunmaktadır. Kehanet inancı, Hitit, Roma, Hint, Mısır vs. gibi kültürlerde de farklı şekillerde kendini gösterse de bu kültürlerin hepsinde önemli bir yere sahiptir. Bunların yanı sıra birçok dini gelenekte özellikle de İslamiyet, Hristiyanlık ve Yahudilik gibi semavi dinlerde kehanet olgusunun yeri tezimizde anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kehanet, Kâhin, Fal, Büyü, Din

ABSTRACT

Prophecy which has an important place in the social life of ancient societies, has an important role in determining the way of life in all religions and societies. In this context, our study on prophecy has dealt with the phenomenon of divination in religions and some prophets. Primarily sources referring during the study; bibliographic works, history books, dictionaries, hadith works, tafsir books and holy books.

Since ancient civilizations prophecy is a specialty that has existed. Prophecy briefly with intuition or inspiration or some signs with commentary by events occurring in the future can be defined as the prediction work. There is hardly any civilization among the ancient civilizations that did not give importance to priesthood studies. There are prophetic beliefs in many societies in ancient times. In spite of there are differences between the belief in prophecy, Hittite, Roman, Indian, Egypt etc. It has an important place in like this cultures. In addition to these, the place of prophecy in heavenly religions such as Islam, Christianity and Judaism has been explained in our thesis.

Key words: Prophecy, Divination, Seer, Fale, Magic, Religion

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	ii
•.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR	x
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Konusu.....	4
Araştırmanın Önemi ve Amacı.....	4
Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	5
Metot ve Yöntem.....	6
I. BÖLÜM.....	7
KEHANET KAVRAMI VE KEHANET TÜRLERİ.....	7
1.1. Kehanet Nedir	7
1.2. Kâhin Kimdir	8
1.3. Kehanet Çeşitleri.....	10
1.3.1. Kitap Kehaneti Yöntemleri.....	10
1.3.2. Et Kehaneti	10
1.3.3. Kristal Küre	11
1.3.4. Yılan Kehaneti.....	11
1.3.5. Su Kehaneti	11
1.3.6. Fal Okları.....	12
1.3.7. Ayna Kehaneti	12
1.3.8. Talih Falı/Kehaneti.....	12

1.3.9. Reml	12
1.3.10. Kedi Kehaneti	13
1.3.11. Horoz Kehaneti.....	13
1.3.12. Kuş Kehaneti	13
1.3.13. Rune Alfabeti Kehanet Yöntemi.....	14
1.3.14. Eklem Kemiği Yöntemi.....	15
1.3.15. Kürek Kemiği Kehaneti.....	15
1.3.16. Uzuvlara Bakılarak Kehaneti Bulunma Yöntemleri.....	15
1.3.17. Astroloji.....	16
1.3.18. Tarot	16
II. BÖLÜM	18
GELENEKSEL DİNLERDE KEHANET ANLAYIŞI	18
2.1. Maya ve Aztek Dinlerinde Kehanet	18
2.1.1. Maya Takvimi	19
2.1.2. Maya Kehanetlerinin Yorumu	19
2.2. Antik Roma ve Yunan Dinlerinde Kehanet	22
2.2.1. Antik Yunanlarda Kehanet	22
2.2.2. Romalılarda Kehanet	26
2.3. Eski Mezopotamya Dinlerinde Kehanet	28
2.3.1. Mezopotamya'da Kullanılan Kehanet Yöntemleri	29
2.3.1.1. Hastalıklar ve Kehanet.....	30
2.3.1.2. Karaciğer ile Kehanet	30
2.3.1.3. Rüyalar.....	31
2.3.1.4. Doğal Afetler	32
2.4. İslamiyet Öncesi Araplarda Kehanet	33

2.4.1. Kehanet Çeşitleri	34
2.4.1.1. Tabii Kehanet.....	34
2.4.1.2. Arafet	35
2.4.1.3. Fal Okları	35
2.4.1.4. Kur'a	36
2.4.1.5. İyafe	36
2.4.1.6. Reml.....	36
2.4.1.7. Tark.....	37
2.4.1.8. Nücum.....	37
2.5. Geleneksel Türk Dinlerinde Kehanet.....	37
2.5.1. Geleneksel Türk Dinlerinde Kehanet Yöntemleri.....	39
2.5.1.1. Çubuklar ve Oklarla Kehanet	39
2.5.1.2. Âşık Kemiği ile Kehanet.....	40
2.5.1.3. Bağırsaklarla Kehanet.....	40
2.5.1.4. Düş Yorumu.....	41
2.5.1.5. Kürek Kemiği ile Kehanet	41
2.5.1.6. Kaşık ve Eldivenle Kehanet.....	42
2.5.1.7. Kumalak.....	43
2.5.1.8. 12 Hayvanlı Türk Takvimi	43
2.6. Çin Dinlerinde Kehanet.....	44
2.6.1. Çin'de Kullanılan Kehanet Yöntemleri.....	44
2.6.1.1. Kemik Kehaneti	44
2.6.1.2. Hava-Su Yöntemi	44
2.6.1.3. Kitap Yöntemi.....	45
2.7. Gnostik Dinlerde Kehanet.....	45

2.7.1. Sabilerde Kehanet.....	45
2.7.2. Maniheizm’de Kehanet	46
2.8. Hint Dinlerinde Kehanet	47
2.8.1. Hinduizm’de Kehanet.....	47
2.8.2. Budizm’de Kehanet	49
2.8.2.1. Budizm’de Kehanet Yöntemleri	51
2.8.2.1.1. Astroloji.....	51
2.8.2.1.2. Pra: (Duru Göru Yöntemi)	51
2.8.2.1.3. Md-Mo: (Fal Oklarıyla Kehanette Bulunma).....	51
2.8.2.1.4. Mar-me-tag-pa (Kandil Alevi ile Kehanette Bulunma)	52
2.8.2.1.5. Kuş Davranışlarının Yorumlanarak Kehanette Bulunulması.....	52
2.8.2.1.6. Tespîh Taneleri ile Kehanet	52
2.8.2.1.7. Rüya ile Kehanet.....	53
III. BÖLÜM.....	55
İLAHİ DİNLERDE KEHANET.....	55
3.1. Yahudilikte Kehanet.....	55
3.1.1. Yahudilikte Kehanet Uygulamaları.....	55
3.1.1.1. Göru Yeteneği.....	56
3.1.1.2. Ölülerin Ruhlarına Danışma	57
3.1.1.3. Gematria.....	57
3.1.1.4. Urim-Thummim.....	59
3.1.1.5. Rüya ile Kehanet.....	60
3.1.2. Yahudi Kutsal Metinlerinde Eskatolojik Kehanetler	60
3.2. Hristiyanlıkta Kehanet	70
3.2.1. Hristiyanlıkta Kehanet Uygulamaları.....	71

3.2.1.1. Azizlerin Kehanetleri	72
3.2.1.2. Yuhanna İncil’inde ve Vahiy Bölümündeki Rakamlar.....	75
3.2.1.3. Modern Dönemdeki Kehanetler.....	77
3.2.2. Hristiyan Kutsal Metinlerinden Eskatolojik Kehanet Örnekleri	79
3.3. İslamiyet’te Kehanet Olgusu.....	83
3.3.1. Kuran-ı Kerim’de Gayba Dair Örnekler.....	85
3.3.1.1. Geçmişle İlgili Gaybi Haberler	85
3.3.1.2. Kur’an-ı Kerim’in Nüzul Zamanına Ait Gaybi Haberler	86
3.3.1.3. Geleceğe Dair Gaybi Haberler.....	87
3.3.2. İslamiyet’te Kıyamet ile İlgili Gaybi Haberler.....	90
3.3.2.1. Deccal’in Ortaya Çıkışı	91
3.3.2.2. Duhan’ın Çıkışı.....	92
3.3.2.3. Dabbetü’l-Arz’ın Çıkışı	93
3.3.2.4. Güneşin Batıdan Doğması	93
3.3.2.5. Hazreti İsa (a.s)’ın Gökten İnmesi	94
3.3.2.6. Ye’cüc ve Me’cüc’ün Çıkışı	95
3.3.2.7. Yer Çöküntüleri	96
3.3.2.8. Büyük Ateş	96
3.3.3. İslam Toplumunda Astroloji ve Kehanet Uygulamaları	98
SONUÇ	105
KAYNAKÇA.....	108

KISALTMALAR

BKZ.	: Bakınız
C.	: Cilt
ÇEV.	: Çeviren
ED.	: Editör
M.S.	: Milattan Sonra
M.Ö.	: Milattan Önce
Ö.	: Ölümü
S.	: Sayfa
TRANS.	: Translated
VB.	: ve benzeri
YAY.	: Yayınları

GİRİŞ

Bilinmeyi ve geleceği öğrenme isteği, her zaman insanlığın bir parçasını oluşturmuş, gelecekle ilgili öngörüsü olan kişiler ve bu alanda yapılan çalışmalar her dönemde büyük bir dikkatle takip edilmiştir. Gelecekte meydana gelecek olaylar, daima merak edilmiştir. Bu olaylar, kehanet yöntemleri ile tespit edilmeye çalışılmıştır. İnsanlar göremedikleri âleme karşı her zaman merak içinde olmuş ve bu tür konulara ilgi duymuştur. Çünkü varlığın sadece görünen ve bilinen varlıklarla sınırlı olmadığı bilinir. Bu konuda insanların üstesinden gelemedikleri sorunların başında ölüm, rüya ve ruh gibi metafizik konular gelmektedir. Bazı kişiler kendi toplumlarının bilinmeyene olan bu merakını gidermek için çubuklar, oklar, kemikler, zarlar, bağırsaklar gibi birçok materyali kullanarak gelecekte haber verdiklerini iddia etmişlerdir. Kâhin, medyum, falcı, münecim gibi isimlerle anılan bu kişiler çeşitli dönemlerde farklı yaklaşımlarla karşılaşmış, zamana ve toplumun yapısına göre insanlar tarafından çeşitli mevkilerde konumlandırılmışlardır. Yani bu tür olaylar karşısında zayıf ve savunmasız olan insanların geleceklerini bilerek, kaderlerinde onları nelerin beklediğini öğrenme çabası bu tür kişilere karşı ilgiyi hep en yüksek seviyede tutmuştur.¹ Çeşitli kaynaklarda kâhinlerin, sezgi ve cinler gibi soyut ve metafizik kavramları kullandığı, falcıların ise kemik, zar, bakla, kâğıt gibi materyallerle geleceği tahmin ettikleri belirtilmektedir. Kâhinlerin kehanette bulunmak için herhangi bir nesneye muhtaç olmadığı söylene de çeşitli örneklerde gördüğümüz kadarıyla onlar da geleceği tahmin etmek için bir araç kullanmaya ihtiyaç duymaktadırlar.

İnsanoğlunun gelecekte olacakları öğrenme faaliyetlerinin temelini gök cisimlerini inceleyerek takvim oluşturma çabaları oluşturmaktadır. Ele geçen bulgulara göre günümüzden yaklaşık 40.000 yıl öncesinde Paleolitik Çağ'ın sonlarında insanların Ay hareketlerinin gözlemlerini yaparak, bunları hayvan kemikleri üzerine kaydettiği tespit edilmiştir. M.Ö. XIII. veya XIV. yüzyıla ait olduğu tespit edilen mamut boynuzuna kazınmış Ay hareketleri bu kayıtların ilk örneklerinden biridir. Hatta bu kayıtlar günümüzde, Ay evreleri için insanlığın tuttuğu en eski kayıtlar olarak kabul edilmektedir. “Kehanet” kavramı antik dönemlerden çok daha eskiye hatta “Göbekli Tepe” zamanında yaşayan insanlara kadar gitmektedir. Bir şeyleri öngörmek, hem inancın hem de insan

¹ Sarıkaya, Haluk Egemen, İnsan ve Kehanet, Kanıtlı Öngörüler, (1Baskı), Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, İstanbul 1979, s.7.

doğasının yapısında vardır. O zamanlarda olduğu gibi bilgili insanlar günümüz medeniyetlerinde de saygıyla karşılanmaktadır. Bilgi demek, hükmetmek demektir. Aynı zamanda kitleleri ve bireyleri yönlendirebilmektir. İnsanlık tarihinin bilinebilen bütün dönemlerinde, metafizik âlemin varlığı kabul edilmiş ve bu âlemle temas kurabilmenin yolları aranmıştır. İnsanoğlu tarih boyunca gelecekte neler olacağını önceden öğrenmeye çalışmıştır. Bunun için de çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Ancak “kehanet” kavramı ilk başlarda iyi niyetle dini inançların bir parçası olarak başlamışsa da sonraki zamanlarda siyasetten ve ticaretten çeşitli etkilere maruz kalmış ve saflığını kaybetmiştir.²

Genel olarak kehanet tarihini inceleyecek olursak; Antik Yunan medeniyetinde, özellikle Helenizm süreci ve sonrasında kurulan tapınaklar birer kehanet merkezine dönüştürülmüştür. Aslında kehanet köken olarak, Mısır’da Tanrı “Ammon” ile çok daha eski bir geçmişe sahiptir. Bu kültürel miras bazılarına göre buradan Antik Yunan medeniyetine geçmiştir. “Siwa Tapınağı” ise Antik Mısır’da kehanet merkezlerinin en eski örneği olarak karşımıza çıkmaktadır.³

Hint ve Çin dinlerinde de metafizik âlemin önemli bir yeri bulunmaktadır. Din adamlarının verilen değer metafizik alanla olan ilişkilerine göre artmaktadır veya azalmaktadır. “Riyazet” yani nefis terbiyesi bu dinlerde metafizik âlemi bilmenin yollarından biridir. Mesela Brahman: “*Nefsini temizleyen ve bedeni kirlerden arınan kişilere her türlü gayb âlemi görünecektir*” demiştir.⁴

İlk Türk devletlerinde de kehanetin ve kâhinlerin toplumdaki konumu hakkında fikir sahibi olmamızı sağlayan gelişmeler yaşanmıştır. İslamiyet öncesi Türklerin dini törenlerinde ve günlük hayatlarında kehanet ve falın önemli bir yeri bulunmaktadır. Suya ve aynaya bakma, kurşun, köz ve tütsü, kürek kemiği, kahve, bakla falları Türklerde yaygın olan fal ve kehanet türleridir.⁵

Gelecekte haber verme çabaları, ilk çağlardan günümüze kadar birtakım değişiklikler göstermiş, bilgiyi daha çok kanıtlara ve sağlam bir kaynağa dayandırarak elde etme isteğinin artmasıyla beraber kâhinlik ilerleyen yıllarda gökyüzü incelemeleriyle

² McClellan, J. ve H. Dorn, Dünya Tarihinde Bilim ve Teknoloji, (çev. Haydar Yalçın), Arkadaş Yayınevi, Ankara 2006, s.27.

³ Kürklü, Ali Emre, “Grek Kültüründe Kâhinlik: Antik Ege’de Kehanet Merkezleri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Edirne, 2020, s.2.

⁴ Şehristani, el-Milel ve’n-Nihal, 4.Baskı, Litera Yayınları, İstanbul 2017, s.262.

⁵ Tekeli, Sevim vd. Bilim Tarihine Giriş, (1.Baskı) Nobel Yayın, Ankara 2007, s.125.

kesişme noktasına gelmiştir. İlk çağlarda gelecekle ilgili bilgi sahibi olmak ve elde edilen bilgilerden yararlanmak için gökyüzü hareketleri izlenmeye çalışılmış, geleceği öğrenme isteği toplumlar tarafından sosyal ve insani bir olgu olarak kabul görülmüştür. Orta Çağ'a gelindiğinde ise bu istek birçok insanın sonunu hazırlamış, yaklaşık 350 yıllık bir dönemde, sayısız insan, çeşitli ölüm cezaları ve işkencelere maruz kalmıştır. Avrupa'da ölüm cezalarının çoğu büyü yapan ve gelecekte haber verdiğine inanılan cadıların yakılmasıyla gerçekleşmiştir. Aynı yıllarda, Batı ve Doğu medeniyetinde gelecekte haber veren bazı kişiler ise isimleri yüzyıllar boyunca anılacak kadar üne kavuşmuştur. Bu isimler arasında İskenderiyeli Batlamyus, Uluğ Bey, Nostradamus, Takiyüddin Mehmet Efendi, Jhon Dee, Johannes Kepler, Jacques Cazotte, Cagliostro bulunmaktadır.⁶

İlahi dinlerden Yahudi inancına göre peygamberler, gayba dair bilgiler verebilmektedir. Tanah'ta, Yahudi peygamberlerinin geleceğe yönelik kehanetlerine dair birçok örnek bulunmaktadır. Yahudilerde Tanah'ta yer alan kehanetlerin yanı sıra kuşların hareketlerine bakarak kehanette bulunma, taşları kullanarak gelecekte haber verme ve astroloji ile geleceği tahmin etme faaliyetleri de yaygındır.⁷

Hristiyanlıktaki kehanet konularına bakıldığında; Hz. İsa'nın gelecekte olacakları bilmesi bu konulara temel teşkil eder. Onun; kendisinin öldürüleceğini, şehirdeki mabedinin yıkılacağını bildirmesi bunlardan bazılarıdır. İncillere dayanarak kehanette bulunma, ilk Hristiyanlar arasında çok yaygın görülmektedir. Hristiyanlar vahiy ve ilham alabilmeyi sadece peygamberlere has bir özellik olarak görmemişlerdir. Peygamberlerin dışında da birtakım insanların vahiy alabileceğini benimsemişlerdir. Bu nedenle bazı azizlerin kehanetlerde bulunduğu görülmüştür.⁸

İslam öncesi Araplarda da metafizik âlemin büyük bir önemi vardır. Araplarda kâhinlerin cinlerinin olduğu, cinler vasıtasıyla gizli şeyler ve gelecek hakkında bazı bilgiler elde ettiğine dair inançlar mevcuttur. Araplarda çok çeşitli kehanet yöntemleri görülmüştür.⁹

⁶ Akın, Haydar, Orta Çağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı, (Ed. Elif Çelik), (1.Baskı), Phoenix Yayınevi, Ankara 2011, s.233.

⁷ 1. Samuel, 9: 1 Tarihler, 9: 22

⁸ Matta, 20: 17-19 Markos, 13: 1-2.

⁹ Bölükbaşı, Mehmet, Cahiliye Devrinde Araplarda Kehanet ve Kâhinlik, Nüşa Dergisi, 2018, 18(47), ss.198.

İslamiyet'te icra edilen kâhinlik ve falcılık çabalarını incelediğimizde kâhinlerin sanatlarını İslam'a ters düşecek şekilde icra etmeme gayretinde oldukları gibi geleceğe dair çıkarımlarından bazılarını Kuran-ı Kerim'e dayandırmaya çalıştıklarını görmekteyiz. Birtakım büyük olayların gerçekleşeceği tarihe Kuran'da geçen harf kodlarının okunarak ulaşıldığı iddia edilen ebcet hesabı buna verilecek örneklerden biridir. Ayrıca zaman zaman başvurulanan Kur'an falı da yine bu tür faaliyetlerden olmuştur.¹⁰ İslam ve kehanetin temel ayrılma noktasını, gelecekte haber verme olayının Kuran-ı Kerim'de ve hadislerde kesin bir dille haram sayılması oluşturmaktadır. Geleceği yalnız Allah'ın bilebileceği gerçeğinden hareketle İslam dini Müslümanlara kehanette bulunan kimselere itibar edilmemesi gerektiğini telkin eder.¹¹

Araştırmanın Konusu

Araştırmamızın konusu, genel olarak kâhinlik, kehanet olgusu ve kehanet türleriyle birlikte dünya üzerindeki belli başlı dinlerde yer alan kehanet unsurlarını içermektedir. Kehanetle birlikte falcılık faaliyetleri de araştırmamızda bulunmaktadır. Araştırmamızda gayb konusu da önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu bağlamda araştırmamız üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kâhinlik ve kehanetten bahsedilirken, ikinci bölümde geleneksel dinlerde kehanet konusu işlenmiştir. Üçüncü bölümde ise ilahi dinlerde kehanet anlayışı anlatılmıştır.

Araştırmanın Önemi ve Amacı

Dinler Tarihinin, tarih sahnesinde yer almış bütün dinlerin doğuş ve ilerleyişlerini, inanç ve ibadet şekillerini, soyut ve somut algılarını incelemektir. Burada karşımıza insanın merak duygusu ve metafizik alan çıkmaktadır. Fakat burada dikkat edilmesi gereken husus şudur ki; Dinler Tarihi insanın metafizik alanla ilgili davranışlarını yargılamaz, o davranışların metafizik alanla ilişkisini tespit edip yorumlar ve dinler içerisindeki konumunu belirler. Bu sebeple metafizik alan içerisinde kendisine önemli bir yer edinmiş olan kehanet, çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmamız özellikle geleneksel dinlerde kehanet anlayışı ile evrensel karakterli dinlerde yer alan eskatolojik inanışlarla ve kıyamet konulu kehanetlerle ilgili çıkarımları içermektedir.

¹⁰ Sezer, Sennur, Osmanlı'da Fal ve Falnameler, (1.Baskı), AD Kitapçılık, İstanbul 1998, s.18.

¹¹ Maide, 90.

Geleceği öğrenme isteği, her zaman insanlığın vazgeçilmez bir uğraşı olmuştur. Gelecekle ilgili öngörüsü olan kişiler ve bu alanda yapılan çalışmalar her dönemde insanların ilgisini çekmiştir. Ayrıca insanlar görülmeyen âleme her zaman ilgi duymuştur. Bu bağlamda insanların anlamak istedikleri konuların başında ruh, rüya ve ölüm gibi metafizik konular gelmektedir. Burada karşımıza kâhinler ve kehanet yöntemleri çıkmaktadır. Bazı kâhinler sezgilerine güvenerek hiçbir araca ihtiyaç duymazken bazıları çubuklar, oklar, yıldızlar, hayvanlar, kemikler, zarlar, bağırsaklar gibi birçok materyali kullanarak gelecekte haber verdiklerini iddia etmişlerdir. Kâhin, medyum, falcı, münecim gibi isimlerle anılan bu kişiler dönemine göre farklı değerlendirilmiş, zamanın ve toplumun yapısına göre farklı konumlarda bulunmuşlardır.

Dünya üzerinde yer alan çoğu din de önemli bir olgu olan kehanet, tespit edebildiğimiz kadarıyla ülkemiz akademi dünyasında kapsamlı bir şekilde ele alınıp incelenmemiştir. Bundan önceki çalışmalarda kehanet konusu, çalışmaların tamamına yakın kısmında genel olarak açıklanmış, ancak farklı dinlerdeki kehanet çeşitleri ile ilgili her hangi bir tasnif yapılmamıştır. Kehanet üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde bu konu, tek bir din ele alınarak işlenmiştir. Bu çalışma birçok dini içermesi yönüyle araştırmacılar açısından pratik bir eser olacaktır. Dolayısıyla bu çalışmada başlıca hedefimiz, kehanetin tanımından başlayıp, kehanet çeşitlerini tasnife tabi tutmak ve dinlerde yer alan kehanet olgusunu açıklayıp, karşılaştırma yapmaktır.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmamızın konusu olan kehanet kavramı çok geniş bir alanı içermektedir. Araştırmamızı “Dinlerde Kehanet” olarak sınırlandırsak da, çalışmamızda farklı farklı dinler inceleneceği için çok geniş kapsamlı bir araştırma söz konusudur. Kehanet konusunda ülkemizde çalışmalar mevcuttur, ancak sayıları oldukça azdır. Yabancı kaynaklarda ise birçok eser bulunmaktadır. Ayrıca yapılan çalışmaların bazıları, popüler kültür içerisinde değerlendirebileceğimiz Baba Vanga, Nostradamus, Edgar Cayce gibi kâhinleri ve bunların kehanetlerini içermektedir. Araştırmamızda bütün bu sınırlılıkları aşip Dinler Tarihi literatürüne uygun bir çalışma yapılmaya çalışılmıştır.

Metot ve Yöntem

Çalışmamızda, Dinler Tarihinde kullanılan metotlardan gerek duyulanlar yerine göre kullanılmıştır. Araştırmamızda, dinlerde yer alan kehanet olgusunun sosyal ve dini hayattaki konumunun anlaşılması için analiz ve tahlillere yer verilmiştir. Araştırmamızda, temel metot olarak Dinler Tarihi'nin tasvir edici (deskriptif) metodu kullanılmıştır. Çalışmamızda elde edilen veriler deskriptif metod perspektifinde objektif bir tarzda aktarılmıştır. Bununla birlikte kehanet olgusunun tarihi seyri göz önünde bulundurulmuş ve yer yer dinler arasında karşılaştırma metodu kullanılmıştır. Dinler Tarihi'nde karşılaştırma metodunu kullanırken dinlerde yer alan benzerlikleri ve farklı yönleri objektif bir şekilde ortaya koymak gerekir. Çalışmamızda da dinlerde yer alan kehanet olgusu tarafsız bir şekilde ele alınıp benzerlikler ve farklılıklar ortaya koyulmuştur. Bunların yanı sıra araştırmamızda orijinal metinler kullanılması ilke olarak benimsenmiştir.

I. BÖLÜM

KEHANET KAVRAMI VE KEHANET TÜRLERİ

1.1. Kehanet Nedir

Gelecek kaygısı, eskiden beri insanları ilgilendiren ve endişelendiren bir konudur. Sezgilerin ve bazı işaretlerin yorumlanmasıyla gelecekte gerçekleşecek olayları önceden bildirme faaliyetine kehanet denir.¹² Dilimizde karşılığı önceden bilme olan kehanetin popüler dildeki karşılığı bakı ya da faldır. Kendisinde doğaüstü bir güç bulunduğu inanılan, bazı nesneler ve teknikler yardımıyla geleceği görüp haber verme iddiasında olup kehanette bulunan kişilere de kâhin adı verilir.¹³ Kehanetin, vahiyden bir kısım farklılıkları bulunmaktadır. Falcılığın konusu ise kehanete göre daha sınırlıdır. Kehanet, falcılıktan daha kapsamlıdır. Kehanette hiçbir araç kullanılmadan yalnızca sezgiyle, bazen de bir takım araçlar yardımıyla gelecek hakkında yorumlar yapılır Fakat bazılarına göre fal, kehanetin bir alt kategorisini oluşturur. Çünkü kehanet, tabii (doğal) ve suni (yapay) olarak iki ana kısımdan oluşmaktadır. Suni kehanet; bazı nesnelerin veya belirli bir işaretin okunarak gelecek hakkında yorumlarda bulunma faaliyetidir. Suni kehanetlerdeki gibi nesneler kullanılarak kehanette bulunma yeteneği konuya hâkim herkeste bulunabilir. Bu bağlamda suni kehanet, hem antik dönemde hem de günümüzde uygulanan ve bilinen kehanet yöntemlerini içermektedir. Tabii kehanet ise özel yeteneklere sahip donanımlı bir insanın, nesnelere veya işaretlere ihtiyaç duymaksızın ilham alarak kehanetlerde bulunmasıyla gerçekleşir. Bu noktada falın, suni kehanetin bir alt kategorisini oluşturduğunu söyleyebiliriz.¹⁴ Biz de çalışmamızda gerek eski tarihlerde gerekse günümüzde kullanılan fal ve çeşitlerini kehanet unsuru olarak kabul edeceğiz.

İnsanların metafizik âlemi merak etmesi ve gelecekte neler olacağını bilmek istemesi onu bir takım şeyler yapmaya yönlendirmiştir. İlkel toplumlardaki insan yapmaya karar verdiği şeyi Tanrı'ya danışmıştır. Tanrı'nın konu hakkında ne düşündüğünü, Tanrı'nın onay verip vermediğini öğrenmez ise onun gazabına uğrayacağına inanılmıştır. Bu nedenle insanoğlu ilerleyen tarihlerde de bu türden

¹² Harman, Ömer Faruk, "Kâhin", TDV İslâm Ansiklopedisi, c.24, İstanbul 2001, s. 170-171.

¹³ Altıparlak, Buket, Kehanetin ABC'si, (1.Baskı), Omega Yayınları, İstanbul 2004, s.15.

¹⁴ Karatosun, Musa Osman, Kehanet Türleri ve Kadim Kültürlerdeki Uygulamaları, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2016, 16(2), s.279.

faaliyetlere yönelmiştir.¹⁵ Kehanet yöntemlerinin, dünyanın her yerinde çok eski zamanlardan beri neredeyse hayatın tüm alanlarında, özellikle dini konularda yaygın olarak kullanıldığı görülmüştür. Günümüzde de, astroloji, küre ile fal bakma, el falı, kâğıt falı vb. kehanet çeşitleri dinlerden bağımsız olarak belli ölçüde yaşamaktadır. Özellikle, Antik Mısır, Antik Roma ve Babil gibi kavimlerde kehanet oldukça yaygın olarak kullanılmıştır. Ayrıca Çin medeniyetinin eski zamanlarında (M.Ö. yaklaşık 1765-1123 yılları arasında) hayvan kemiklerinin kullanılmasıyla yapılan kehanetler yaygın bir uygulamadır.¹⁶ Kehanetle ilgili tekniklerin çoğu Mezopotamya kökenli olup Akadlar döneminde yayılım hızını devam ettirmiştir. Hititlerde, Tanrıların ne istediğini öğrenip onları memnun etmek için bir takım kehanet türlerine sıkça başvurulduğu görülmüştür. Hititler, özellikle hayvanların iç organlarına bakarak kehanette bulunmuşlardır. Antik Yunan'da genel olarak "Mantis" olarak adlandırılan kâhinlerin yanı sıra Kehanet Tanrısı "Apollon'un" Delfi'deki tapınağında da kâhinler bulunmuştur. Eski Roma, Çin, Hindistan, İslamiyet öncesi Türklerde ve Japonya'da kehanetin birçok türü mevcuttur.¹⁷ Kehanetin kapsamına bir Tanrı ya da Tanrıçanın herhangi bir konuda bazı sorularla kendisine başvuranlara verdiği yanıt girebildiği gibi sezgi yoluyla bilinen ve söylenen şeyler de girmektedir.

Kehanet kavramı özetle bazı işaretlerin, nesnelerin veya metafizik varlıkların yardımıyla, gelecek hakkındaki sorulara cevap bulma faaliyetidir. Sorular, gelecekte gerçekleşecek olaylarla ilgili olabileceği gibi gizli kalmış geçmiş olaylarla da ilgili olabilir. Geleceği keşfetmek, yaşama etki edecek önemli bir sorun karşısında nasıl davranılacağını öğrenmek veya önemli bir görev olduğunda kimin önderlik edeceğine karar vermek için kehanetlerde bulunulmuştur.

1.2. Kâhin Kimdir

Kâhin kelimesi, kurban takdimi, Tanrı'nın emirlerinin açıklanması ve Tanrı'nın isteklerinin önceden bilinmesi gibi görevleri üstlenen kişiyi ifade etmektedir. Dolayısıyla kâhin, bu özellikleriyle din adamı sayılabilir. Bununla birlikte İbrânîce'de "kohen" kelimesi, din adamı anlamı taşımaktadır. Bu kavram, Yahudilerde din adamları için

¹⁵ Şahin, Nuran, "Kehanet ve Klaros", Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, 2009, s. 1.

¹⁶ Nar, Mehmet Şükrü, Psiko-Antropolojik Bir Olgu Olarak Fal Üzerine Nitel Bir Araştırma, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 2017, 54(1), s.511

¹⁷ Harman, 2001, s.171.

kullanılması ile birlikte Mısır ve Orta Doğu'daki kâhinler için de kullanılmaktadır. İbrânîce kohen kelimesinin Arapça'daki kâhin kelimesi ile bağlantısı bulunmaktadır. Ancak Arap toplumunda kâhinlerin özellikle gelecekte haber verme faaliyetleri ön plana çıkmıştır. Böylece Arapça'da bu kavram, gelecekte haber veren anlamında kullanılmıştır.¹⁸ Hattâbî'ye göre kâhinler, “zihinleri keskin, nefisleri şerli, tabiatları ateşli kimselerdir. Gayb konularındaki yeteneklerinden dolayı şeytanlarla ve cinlerle uyum sağlamışlardır.” Bu metafizik varlıkların, onlara yardım ettiğine inanılmıştır.¹⁹

İlkel kabile kültürlerinden başlayarak en gelişmiş medeniyetlere kadar kehanet olgusuna ve çeşitli teknikler yardımıyla gelecekte haber verme işini üstlenmiş kâhinlere rastlamak mümkündür. Özellikle bilimin bu denli gelişmediği ve pek çok doğa olayının nedenlerinin bilinmediği eski çağlarda hem açıklanamayan olayların yarattığı endişenin azaltılması hem de toplumu ilgilendiren sorunlarda en doğru ve Tanrıların da onayını alan çözümlerin hayata geçirilmesi için çoğu zaman kâhinlere başvurulmuştur. Kâhinlere genel olarak kutsallık atfedilmiştir. Bu nedenle kâhinlerin sözleri neredeyse günümüzdeki vahiy derecesinde önemli olmuştur. Eski çağların liderleri ve yöneticileri önemli önemsiz tüm kararlarını kâhin ya da şamanlara danışmadan almamışlardır. Bu faaliyetler de Tanrılara adanan tapınaklarda, özel merkezlerde yürütülmüştür.²⁰

İnsanın yerleşik yaşama geçişi ile birlikte, toplumsal ilişki karmaşıklıkları, hastalıklar ve savaşlar sonucunda ortaya çıkan sorunlar yaşamlarında daha büyük yer kaplamaya başlamaktadır. Karşılaşılan her yeni sorun karşısında, yeni bir çözüme ihtiyaç duyulduğundan yeni sorunlara karşı daha yeni yöntemlerle yaklaşımları gerekmektedir. Bu riskli ve korkutucu yaşamlarında, başarıyı garanti altına alabilmek ya da karşılaşılabilecekleri yeni durumları öğrenebilmek ve geleceği anlayabilmek adına kehanet ritüellerinin ortaya çıktığı görülmektedir. İlerleyen zamanlarda bu ritüellerin sistemli bir hale gelmesi gerekmiştir. Bu durum sonucunda, “tapınak” adı verilen kutsal mekânlar ortaya çıkmaktadır.²¹

¹⁸ Harman, a.g.e. 170-171.

¹⁹ Bölükbaşı, 2018, s.133.

²⁰ Altöparlak, 2004, s.16-19.

²¹ Demirci, Kürşat, Eski Mezopotamya Dinlerine Giriş, (1.Baskı) Tanrı, Ritüel, Tapınak, Ayışığı Kitapları, İstanbul 2013, s.195.

1.3. Kehanet Çeşitleri

Dünyada görülen bir takım işaret ve belirtilerin, doğaüstü bazı güçlerin istekleri olabileceğine veya ilerleyen zamanlarda gerçekleşecek olayların yönünü belirleyebileceğine olan inanç, kadim kültürlerin çoğunda mevcuttur. Her uygarlığın kehanet yöntemleri yer yer birbirinden farklılık göstermektedir. Dinlerde yer alan kehanet olgusuna geçmeden önce bazı kehanet türleri hakkında genel bilgiler vermek gerekmektedir.

1.3.1. Kitap Kehaneti Yöntemleri

Kitap kehanetlerine özellikle dinlerin kutsal kitapları kaynak teşkil eder. Kutsal metinler genellikle bir Tanrı'nın ilhamı ile yazıldığına inanıldığı için onları okumanın büyüsel güçleri açığa çıkaracağına inanılmıştır. Çoğu kültürde, kutsal metinlerin manevi güçlerinin olduğuna dair inanışlar mevcuttur. Bu inanışlar, kutsal metinlerin kullanılmasıyla yapılan kehanetlere sebep olmuştur. Gelecekle ilgili herhangi bir soruya cevap vermek için veya zor durumlarda kalanlara yol göstermesi için kutsal metinler kullanılmıştır. Bu tür durumlara şu şekilde örnekler verilebilir: Kur'an ayetlerini üzerinde taşıyarak nazar veya belalara karşı koruyucu bir tılsım şeklinde kullanmak, Hasta bir çocuğun yatağına İncil koymak ve gelecek hakkındaki bazı soruları kutsal metinleri kullanarak cevaplamaya çalışmak gibi faaliyetler kutsal metinlerin değişik amaçlarla kullanılmalarına örnek olarak gösterilebilir. Kutsal kabul edilen metinlerin rastgele herhangi bir sayfası açılarak kehanetlerde bulunma eylemlerinin de kullanıldığı bilinmektedir. Bu yöntem, Yahudilikte, İslamiyet'te ve özellikle Çin dinlerinde sık sık kullanılmıştır.²²

1.3.2. Et Kehaneti

Kehanetin bu türü et falı olarak da bilinir. Bu kehanet türünde hayvanları kesip onların iç organlarına bakılmaktadır. Mesela hayvanların karaciğerindeki şekillerle bağırsak kıvrımları incelenmektedir. Bu kehanet türünün yorumlarının anlaşılması güçtür.²³ Et falı örnekleri: *“Majesteleri bu sene kışı Hattuşa'da geçirmek istiyor. Eğer majesteleri yukarıda Hattuşa'da (ikamet ettikleri sürece), majestelerinin elinden çıkabilecek bir gınahtan korkmamızı gerektiren bir şey yoksa et falı iyi olsun.”*: Olumlu.

²² Karatosun, 2016. s.280-282.

²³ Arslantürk, Nursel, En Eski Kâhinler: Hitit Falcıları, Magma Dergisi Haziran, 2018, (37) s.32

“İlk ciğerin kalınlaşmış bölümü yukarı baktı.”: Olumsuz. “Sonraki ciğerin sol tarafında bir yara var ve içine büzülmüştür. On iki bağırsak kıvrımı”: Olumlu.²⁴

1.3.3. Kristal Küre

Kristal küre kehanetinde kullanılan araç yuvarlak bir küredir. Kehanetin bu türü özellikle Antik dönemde kendini göstermiştir. Bu kehanet uygulanırken: Küreye bakılmadan önce bazı hazırlıklar yapılması gerekir. Kehanet esnasında ruhlar yardıma çağrılır. Ardından odanın zeminine kutsal kelimeler veya semboller yazılırdı. Bu faaliyetin yapılacağı zaman Güneş, Ay ve yıldızların konumları dikkate alınmalıdır. En ideal zaman özellikle Ay’ın yükseldiği zamanlardır. Bunların yanı sıra bu faaliyette kullanılan bütün aletlerin, ateş ile temizlenmesi gerekmektedir. Oda hafif aydınlatılması kâhinin, kehanete yoğunlaşmasını etkileyen önemli faktörlerdendir.²⁵

1.3.4. Yılan Kehaneti

Yılan kehaneti Hurri kökenlidir. Bu kehanet türünde su yılanları veya yılan balıkları kullanılmaktadır. Bölümlere ayrılmış bir havuzun içerisine yılanlar atılmaktadır. Bu yılanların havuzun içerisinde yaptığı hareketler ve yöneldikleri bölümlere göre farklı yorumlar yapılmaktadır.²⁶ Yılanın gittiği bölümlerden çıkan olumlu sonuçlara: Hayat, uzun ömür, neşe, gelecek gibi semboller örnek verilebilir. Yılanın gittiği bölümlerden çıkan olumsuz sonuçlara ise: Yıkım, ölüm, hastalık, endişe, isyan ve kan gibi semboller örnek verilebilir.²⁷

1.3.5. Su Kehaneti

Bu yöntemde kehanette bulanacak kişi suya bakarak yoğunlaşır. Ardından sudaki dalgalanmalara ve sudaki durgunluğa bakarak gelecek hakkında kehanetlerde bulunur. Bazen de kehanette bulunmak için kutsal kabul edilen bir suya bir nesne atılır. Atılan nesne suya batarsa sonuç iyi, batmazsa sonuç kötüye yorulur.²⁸

²⁴ Dinçol, Ali Muzaffer, “Hititler”, Anadolu Uygarlıkları-Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi I, İstanbul 1982, s.90.

²⁵ Karatosun, 2016, s.284.

²⁶ Arslantürk, 2018, s.33.

²⁷ Ayyıldız, Sedef, “Hititçe Çivi Yazılı Belgelerde Fal ve Falcılık”,(Yayımlanmamış Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2016, s.142-143.

²⁸ Karatosun, 2016, s.285.

1.3.6. Fal Okları

Gelecekle ilgili haber alıp verme yollarından bir diğeri fal oklarını kullanmaktır. Bu yöntem “Kasim” veya “Kasam” adı da verilmiştir. Bu yöntem özellikle; Babilliler, İslamiyet öncesi Araplar ve o bölgedeki çevre halklar tarafından bilinmektedir. Mesela, Hz. Muhammed’in dedesi Abdülmuttalib ile Kureyşliler arasında meydana gelen bir olayda, Abdülmuttalib, sorunu çözmek için fal oklarını şöyle çekirmiştir: Kendisi için iki siyah, Kâbe için iki sarı, Kureyş için de iki beyaz ok çekerek fal bakan kâhine vermiştir. Fal oklarında yazılanlara göre kâhin yorumunu yapıp kararını verirdi.²⁹

1.3.7. Ayna Kehaneti

Aynalar görünmeyenleri ortaya koyan ve büyü olduğu düşünülen nesnelerden biridir. Kehanetin bu türü, İran’da ortaya çıkmıştır. Oradan da Avrupa’ya yayılmıştır. Ayna kehanetinde özellikle bir kişinin uzun ömürlü olup olmayacağı sorgulanmıştır. Ayna kehanetleri Orta Asya’daki Şamanist uygulamalarda da görülmüştür. Antik dünyada aynalara yansıyan görüntünün kişinin ruhsal ikizi olduğu inancıyla birlikte aynaların sihirli güçlere sahip olduğu inancı mevcuttur.³⁰

1.3.8. Talih Falı/Kehaneti

Kehanetin bu türünde Tanrı, insan ve çeşitli soyut kavramları temsil eden nesneler alınıp verilmektedir. Nesnelerin nasıl hareket ettirildiği açık değildir. Kehanetin gerçekleştiği alan iki bölüme ayrılmış bir çeşit oyun tahtasını andırmaktadır. Bu bölmelerden biri soruları soran kimse için ayrılırken, diğer kısmın kâhin için ayrıldığı anlaşılmaktadır. Günümüzdeki bakla falına benzemektedir. Bu fal türüne şu örneği verebiliriz: *“Kral ve Kraliçe kışı Ankuva şehrinde geçirmek istiyor. (Ey Tanrılar) Ankuva’yı uygun buluyorsanız kral ve kraliçenin başı için her şey mutlaka iyi olacaksa, talih falının sonucu evet olsun!”*³¹

1.3.9. Reml

Kumların şekillerine göre kişinin durumuyla ilgili tahminde bulunmaktır. On iki adet burç olduğu gibi kumların da on iki şekli vardır. Reml, ilmi tecrübeye dayanan bir

²⁹ Yılmaz, Ayten, “İslam Öncesi Arap Toplumunda Kehanet”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2007, s.21.

³⁰ Karatosun, Musa Osman, a.g.e. s.285.

³¹ Ayyıldız, 2016, s.20.

eylemidir. Uygulanması için uzmanlık gerekmektedir. Burçların her biri belirli bir harfi ve kum çeşitlerinden bir şekli gerektirmektedir. Ayrıca kâhine bir şey sorulduğu zaman cevap verebilmesi için burçların konumlarının belirli bir şekilde olması gerekmektedir. Kâhinler kumların üzerine çeşitli şekiller ve çizgiler çizdikten sonra yorumlarda bulunurlardı.³²

1.3.10. Kedi Kehaneti

Kehanetin bu türünde, kedilerin davranışları incelenerek bazı yorumlarda bulunmaktadır. Mesela yoldan geçen kara kedinin kötü şans getireceğine inanılmaktadır. Bir su birikintisinde yüzünü ya da kulaklarını yıkayan bir kedi görüldüğünde ise yağmur yağacağına işaret edildiğine inanılmaktadır. Kedilere kötü davranmanın ya da kedileri öldürmenin çeşitli musibetler getireceğine inanç da oldukça yaygın görülmektedir.³³

1.3.11. Horoz Kehaneti

Horozların kullanıldığı bu kehanet türünde, önce zemine bir daire çizilmektedir. Ardından çizilen bu daire alfabeedeki harflerin sayısı kadar aynı genişlikteki parçalara ayrılmaktadır. Sonra her parçaya “a” harfinden başlayarak birer adet buğday tanesi konulmaktadır. Daha sonra beyaz renkli bir horoz alınarak bu dairenin ortasına yerleştirilir ve dikkatle bu horozun hareketleri incelenir. Horoz devamlı gözlenir ve bu horozun yediği buğday tanelerinin yerine hemen yenisi konulur. Horozun yediği bölümde bulunan buğday tanelerinin ifade ettiği harfler bir kâğıda yazılır. Horoz, buğdayları yemeyi bıraktığında elde edilen harflerden bir sonuç çıkarıp kehanette bulunulur.³⁴

1.3.12. Kuş Kehaneti

Kuşların uçuş düzeninin yorumlanması ile yapılan kehanetlerdir. Aynı zamanda bir kuş veya karga görüp onunla ilgili iyi veya kötü hükümde bulunulur. Aynı zamanda kuşların isimleri, sesleri ve geçişleriyle bir şeyi uğurlu veya uğursuz saymak da bu yöntemde dâhil edilebilir.³⁵ Kuş uçuşu kehaneti için şu örneği verebiliriz: “*Majesteleri seferden geri döndüklerinde Tanrıların ayinlerini kutlayacaktır. Kral ve kraliçe*

³² Bölükbaşı, 2018, s.140; Taşköprü-Zâde, Miftahu's-Saade, Beyrut 1985, c.1, s.336.

³³ Karatosun, 2016, s.285.

³⁴ Karatosun, 2016, s.286.

³⁵ Bölükbaşı, 2018, s.140.

Hattuša'da kışlayacaklar ve kral ve kraliçe, Halep kenti Fırtına Tanrısı'nın Şimşek Bayramı'nı orada Hattuša'da kutlayacaklardır. Yıl Bayramı'nı da orada kutlamak istiyorlar. Ey Tanrılar, eğer Hattuša kentini kral ve kraliçe için Fırtına Bayramı'nı kutlamak ve kışı geçirmek için uygun buluyorsanız, kral ve kraliçenin başına gelebilecek ölüm gibi ciddi bir hastalıktan endişe etmememiz gerekiyorsa ve eğer kötülük oraya kadar yayılmayacaksa, ey Tanrılar, kuşlar bu durumu tespit etsinler. Kartal kalkıp uçtu; gagasını ileriye doğru tutuyor, harrani kuşu ise yerde ve gagasını ters çevirmiş.” Kâhinler bu durumu şöyle yorumlarlar: “Kuşlar olumlu işaret verdiler.”³⁶

1.3.13. Rune Alfabeti Kehanet Yöntemi

“Rune”, Almanların eski alfabesine verilen isimdir. Bütün İskandinav ve Alman dillerinin en erken yazılı şeklini ifade eden bu alfabe günümüzde bir kehanet yöntemi olarak kullanılmaktadır. Rune alfabesinin kehanetlerde kullanılması çok eski zamanlardan beri devam etmektedir. Kehanetlerde kullanılması için özel olarak ayarlanmış rune taşları vardır. Kehanette bulunmak için bu taşlar öncelikle bir torbaya konulur ve karıştırılır. Sonra hakkında bilgi edinilmek istenen konu düşünülür. Ardından torbanın içerisinden rastgele bir taş çekilir. Çekilen bu ilk taş bir zemin üzerine ve sağ tarafa konulur. Bu taş merak edilen konunun geçmişteki bilgilerini açığa çıkarttığı düşünülerek çeşitli yorumlarda bulunulur. Aynı zamanda taşların hangi yüzünün çıktığı yapılan yorumları etkiler. Çünkü taşların yüzeylerinin tersliklerine veya düzlüklerine göre farklı anlamları bulunmaktadır. Ardından ortaya konulmak üzere farklı bir taş daha çekilir. Merak edilen durumun şu anki yorumu ise bu taş vasıtasıyla yapılır. Daha sonra çekilen taş zeminin sol tarafına konulur. Üçüncü olarak çekilen bu taş, durumun gelecekle ilgili kehanetlerinde kullanılır. Ardından dördüncü sırada aşağı tarafa konulmak üzere bir taş daha çekilir ve bu taşla sorunun nasıl çözüme kavuşturulacağı gibi hususlar dikkate alınarak yorum yapılır. Son olarak zeminin yukarı tarafına konulmak üzere bir taş daha çekilir. Çekilen bu taşla konunun çözüldüğünde karşılaşılabilecek olası sonuçlar belirtilerek yorumlanır.³⁷ Yani bu kehanet yönteminde çekilen her rune taşının belirlenmiş bir anlamı bulunmaktadır. Bu taşlar konuldukları yerlere göre hakkında bilgi

³⁶ Ünal, Ahmet, Hititler-Etiler ve Anadolu Uygarlıkları, (1.Baskı), Etibank Yayınevi, İstanbul 1999, s.261.

³⁷ <https://divination.com/origins-of-runes/> (12.12.2019)

alınmak istenen duruma yönelik olarak çeşitli şekillerde yorumlanır ve kehanetlerde bulunulur.

1.3.14. Eklem Kemiği Yöntemi

Eklem kemiği kehanetinde kemiklerin uç noktalarına rakamlar yazılır ve bu kemiklerden bazılarının seçilmesi istenir. Bu kemiklerde yazan rakamlar farklı bir yere yazılıp en sonunda toplanır. Ortaya çıkan sonuç daha önceden seçilmiş kehanet metinlerindeki belirtilen rakamlarla eşleştirilir. Böylelikle kişiler, sorduğu soru hakkında bilgi edinmiş olur. Kehanetin bu türüne şu örneği verebiliriz: Apollo Tapınağında sorulan bir soruya yönelik verilen cevapta kemiklerin rakamlarının toplamı, 6+6+6+3+3 olarak 24 etmiştir. Bu rakamın yorumu tapınağın duvarında şu şekilde belirtilmektedir:

*“Bekle ve bir şey yapma, fakat Phoebus’un kehanetine kulak ver. Başka bir fırsatı kolla, şimdilik sessizce çek git. Yakında bütün endişelerin son bulacak ve huzura ereceksin.”*³⁸

1.3.15. Kürek Kemiği Kehaneti

Kürek kemiği kehaneti için koyun, sığır, geyik gibi hayvanların kürek kemiği kullanır. Kürek kemiği ile kehanette bulunma Moğollar, Araplar, Yunanlılar, Romalılar, bazı Balkan uluslarında ve özellikle Orta Asya Türklerinde yaygın olarak görülmektedir.³⁹ Kemiğin üzerindeki kırmızı hat kan döküleceğine, sarı çizgi hastalığa, yeşil bolluk ve ucuzluğa, siyah ise darlığa yorumlanmaktadır. Mesela, Cengiz Han Hindistan seferi için bu yöntemi kullanmıştır. Bunun için önce kemik ateşte kızdırılır, sonra onun üzerinde meydana gelen çizgilerin ne anlama geldiği yorumlanırdı. İşte buradan hareketle Cengiz Han, kemiğin üstündeki çizgiler düz ise sefere çıkar, düz değil ise vazgeçerdi.⁴⁰

1.3.16. Uzuvlara Bakılarak Kehaneti Bulunma Yöntemleri

Kehanetin bu türünde, insanın vücut yapısına, uzuvlarına veya genel görünüşüne bakarak o kişi ile ilgili bilgiler verilmektedir. Özellikle eski Çin’de bu kehanet türünün yaygın olduğu belirtilir. Mesela: Bir Çin hükümdarı, bir kâhini çağırarak kendisinin ve

³⁸ Karatosun, 2016, s.290.

³⁹ Tavkul, U. “Kıpçak Kökenli Türk Boylarında Kürek Kemiği ve Kumalak Falı”, Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri c. 2, Ankara 2003, s. 185.

⁴⁰ Gömeç, Saadettin Yağmur, Türklerde Töz, Fal Ve Yadacılığa Dair Bazı Tespitler, USAD, 2019, (11), s.44.

yanındaki misafirinin beden dilini yorumlamasını istemiştir: *“Komutanım, ömrünüzün seksen yıl olduğunu tahmin ediyorum fakat kırk yaşınıza geldiğinizde küçük bir kriz dönemi geçireceksiniz. Lütfen kendinize dikkat ediniz”*. Ayrıca yanındaki misafiri için ise *“Siz de yerel vali olacaksınız. Kırk dokuz yaşına geldiğinizde siz de bir kriz ile karşılaşacaksınız ancak bunu atlatabilerseniz yetmiş yaşına kadar yaşayacak ve üst tabakadan bir kişi olacaksınız.”* diyerek kehanetlerde bulunmuştur. Erzurumlu İbrahim Hakkı’nın (1703-1780) *“Marifetname”* isimli eserinde de bu yöntem anlatılmıştır. Bu eserde kişinin fiziksel görünüşüne bakılarak karakter analizi yapılmıştır. Bu kehanet türünde farklı alt kategoriler bulunmaktadır: Kişinin avuç içi çizgilerinin yorumlanması, ağız, ayaklar veya göğüs şekillerine göre değişik kehanetlerde bulunmaktadır.⁴¹

1.3.17. Astroloji

Yıldızların hareket sistemi ve yeryüzünün varoluş sistemini açıklamaya çalışan astrolojinin kökeni Mezopotamya ve Mısır Uygarlıklarına dayanmaktadır. Astrolojiye göre yıldızların ve bazı gök cisimlerinin hareketlerinin sembolik bir anlamı vardır. Böylece geleceğe dair bilgi elde edilmektedir. Astroloji için astronominin metafizik hali diyebiliriz. Bu bağlamda bir insanın doğumu esnasında yıldızların bulunduğu yere bakılarak kehanet yapılır. Ayrıca bir işi yapmadan önce iyi ya da kötü şans getireceğine inanılan vakitleri belirten takvimler hazırlanır. Bu yöntem hemen hemen her uygarlıkta görülmüştür.⁴²

1.3.18. Tarot

“Tarot” kehanet yöntemi bir takım kartların kullanılması ile kehanette bulunan bir yöntemdir. Bu tür kartlar günümüzde de kullanılmaktadır ve oyun kartlarına dönüştürülmüştür. Eski zamanlarda ise kehanetlerde bulunmak için kullanıldığı bilinmektedir. Tarot kartları, önlü arkalı farklı açılmalarına göre olumlu veya olumsuz ifadeler içermektedir. Her bir Tarot kartının farklı bir anlamı vardır. Örneğin kral kartı: Gücü, babalığı ve patronluğu simgelemektedir.⁴³

Yukarıda bahsi geçen kehanetler dünyada en sık görülen kehanet türleridir. Normalde kehanete bulunan kişiler genelde belli bir yeteneğe sahip donanımlı kişilerdir

⁴¹ Karatosun, 2016, s.291.

⁴² Tanbağ, Abidin, Cin, Sihir, Büyü, (1.Baskı), Alioğlu Yayınevi, İstanbul 2004, s.37.

⁴³ Karatosun, 2016, s.292.

veya din adamı sınıfındandır. Ancak yukarıda belirttiğimiz yöntemler, tekniğini bilen herkesin yapabileceği kehanetlerdir. Herhangi bir ilham söz konusu değildir.

II. BÖLÜM

GELENEKSEL DİNLERDE KEHANET ANLAYIŞI

2.1. Maya ve Aztek Dinlerinde Kehanet

Mu ve Atlantis Uygarlıklarının bir uzantısı konumunda olan Mayalar, 2000’li yılların ilk çeyreğinde dünyamızdaki beklenen değişimler hakkında bilgi sahibi olan gizemli bir uygarlıktır. Hatta beklenen bu değişimler ile ilgili son derece kritik bilgilere de sahip olan Mayalar, bunları kendilerinden sonra gelecek olan kuşaklara yani bizlere aktarmışlardır.⁴⁴ Mayalar, insanlığın tam olarak araştıramadığı, Orta Amerika’da yer alan balta girmemiş ormanlar olarak nitelenen bölgede yaşamış ve sırlarıyla beraber kaybolup gitmişlerdir. Maya Uygarlığının devamı niteliğindeki Toltek ve Aztek kabileleri günümüzdeki Mexico City’in daha kuzey bölümlerine yerleşmişlerdir. İspanyol istilası sonrası Mayalar topraklarını terk etmişlerdir.⁴⁵

Aztekler de Meksika Vadisi’ne milattan sonra XIV. yüzyılda gelen savaşçı bir millettir. İspanyol kayıtlarına göre Meksika, Tenoch (Ö. 1375) adında bir kâhin tarafından Meksika Vadisi’ne verilen addır. Rüyasında gördüğü kehanete göre kendisinin ve halkının, bir kartal ve bir yılanın savaştığını gördüğü andaki yere gelinceye kadar ilerlemeye devam etmeleri söylenir. Tenoch ve kabilesi son durakları olan Meksika Vadisi’ne geldiklerinde bölgeye kendilerinden başka beş kabilenin yerleştiğini görmüşlerdir. Tenoch oraya ayak basar basmaz aradığı işaretle karşılaşmıştır. Büyük bir kartal, gagasının ucundaki bir yılanla boğuşmaktadır. Tenoch gördüğü manzara karşısında rüyasında kendisine araması söylenen ada olduğunu anlamış ve buraya yerleşeceklerini bildirmiştir.

Aztekler bölgede daha önce yaşamış Toltekler adı verilen kabilenin inançlarından etkilenmişlerdir. Toltek dininde en önemli ibadet ise insan kurbanıdır.⁴⁶ Bu ibadetlerinden dolayı çevredeki kabileler Aztekler’den kurtulmak istemişlerdir. Umutları ise bir kehanettedir: Bir gün iyi bir kral, “Quetzalcoatl” adında beyaz biri denizden gelecek, halkını kurtarıp kendi kararlarını ilan edecektir. Eline kılıcı alarak Aztek üstünlüğünü yok edecektir. Adaletin, barışın ve ilerlemenin hüküm sürdüğü yeni bir çağ

⁴⁴ Gilbert, Adrian, Maya Kehanetleri, çev. Nilüfer Dinç, 4. Baskı, Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul 2010, s.17.

⁴⁵ Özkan, Özgehan, “Hakikat Sonrası Çağda Medyada Gerçeklik” Maya Takvimi Söylentisinin Medyada Sunumu, Selçuk Üniversitesi, Konya 2019, s.66.

⁴⁶ Parrinder, Geoffrey, World Religions From Ancient History to the Present, New York 1971, s.215.

başlayacaktır.⁴⁷ Çok uzun bir zaman önce yapılmış bu kehanete göre Quetzalcoatl adında bir yiğit bir adam gelecektir ve Aztekleri yok edecektir. Bunlara göre çoğu dinde görülen bir kurtarıcı beklentisi Maya ve Aztek dinlerinde de görülmektedir.

Yapılan araştırmalar neticesinde bölgede birçok gizemli yapı keşfedilmiştir. Bunlar arasındaki en dikkat çeken, Palanque’de bulunan “Yazı Tapınağı” diye bilinen 65 metre yüksekliğindeki merdiven piramidin üzerinde duran yapının tabakalarından birinin yüzeyindeki kaldırılabilir taş kapaktır.⁴⁸ Bu kapak yerinden kaldırılamayacak kadar ağırdır. Yaklaşık 5 ton kadardır. Kapaktaki şekilleri çözümü için ortaya farklı teoriler atılmıştır. Kapaktaki şekillerin yıllar sonraya ait bir takım kehanetler olabileceği ihtimali üzerinde durulmuştur.⁴⁹

2.1.1. Maya Takvimi

Mayalar’ın takvimi 1.872.047 günden oluşan çok büyük bir zaman dilimini kapsamaktadır. Mayalar son dönemde meşhur olan bir kehanette bulunmuşlardır. Günümüze yakın bir zamanda yani Aralık 2012 de bu takvimin sonu gelmiştir. Buna göre dünyanın sonu artık her an gelebilir veya dünyamız yeni bir döneme girebilir.⁵⁰ Araştırmacılar Mayalar’ın ve Aztekler’in takvim sistemine daha da çok yoğunlaştığında geçmişe yönelik gizemli bilgiler ortaya koymuşlardır. Güneş Tanrısı’nın yüzünün çevresinde önceki 4 çağı temsil eden bazı semboller vardır. Her bir çağ değişik bir Tanrı’nın hükmü altındadır ve hepsi belirli bir afetle sona ermiştir. Yapılan hesaplamalara göre 1.Güneş çağı 4008 yıl, 2. Güneş çağı 4010 yıl, 3. güneş yağı 4081 yıl, 4. Güneş çağı 5026 yıl sürmüştür. Ele geçirilen eski metinlere göre 1. Güneş çağı büyük bir tufanla sona ermiş, 2. Güneş çağı rüzgâr ve fırtına nedeniyle sona ermiş, 3. Güneş çağı büyük bir yangınla sona ermiş, 4. Güneş çağı ise kan ve ateş yağmuru ile sona ermiştir.⁵¹

2.1.2. Maya Kehanetlerinin Yorumu

Araştırmacılar daha sonra Mayalar’dan ve Aztekler’den kalma tarihi eserlerin kapaklarının üzerlerinde bulunan figürlerde bazı kehanetler, geçmişe veya geleceğe yönelik bilgiler olabileceğini düşünüp araştırmaya başlamışlardır. Bu figürlerin birçoğu

⁴⁷ Gilbert, 2010, s.30.

⁴⁸ Doğan, İsmail, Mayalar ve Türklük, (1.Baskı), Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı, Ankara 2007, s.24.

⁴⁹ Gilbert, 2010, s.44.

⁵⁰ Candan, Ergun, Ezoterizme Giriş, (1.Baskı), Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul 2013, s.270.

⁵¹ Gilbert, 2010, s.111.

incelenmiş bazı bilgiler elde edilmiştir. “Palanque” adı verilen kapağa bakıldığında burada bulunan Tanrı’nın dişlerinin çoğu eksik olduğu görülmüştür. Buradan da çağın sonunu işaret etmek için dişlerini dökmüş olduğu anlaşılmıştır. Bu kapak mezarın üstünü örtüyor gibi görünse de aslında evrensel boyutta işaretler içermektedir. Araştırmacılar mezarın gelecek kuşaklar için düzenlenmiş, başka derin anlamlarının bulunduğunu düşünüp araştırmalarına devam etmişlerdir. Kapaktaki figürler Güneş çağlarıyla bağdaştırılmıştır. Hem Aztekler hem de Mayalar bizim şu anda içinde yaşamakta olduğumuz çağın haricinde dünyada dört çağın geçtiğini anlatırlarken, bunu mitolojik bir üslupla ifade etmişler ve bu bilgilerini mitolojilerinde dört yaratılış olarak sembolleştirmişlerdir. Bu çağlar süresince Tanrılar ilk önce çamurdan, daha sonra da tahtadan olmak üzere değişik tarzda ırklar yaratmışlardır. İlk ırklar insanlığın asıl amacı olan toprağı ekip biçme ve Tanrılara dualar ve kurban etme yoluyla ibadet etme görevlerini yerine getirmekten yoksundurlar. Bu yüzden de sadece birkaç insan kalacak şekilde yok edilmişlerdir. Kıyamet esnasında bu durumdan ağaç dallarına asılmak suretiyle kurtulabilenler ise maymuna çevrilmişlerdir.⁵²

Bölgede bulunan “Popol Vuh” adlı eser incelendiğinde Mayalar ataları hakkında şöyle demişlerdir: *“Savaş olacağını görebilirlerdi ve her şey gözlerinin önüne açıkça serilirdi, onlar açlık ve ölüm olacağını bilirlerdi, mücadelede olacaklarını da bilirlerdi. Onlar gördüler ve olabildiğince uzağı görebiliyorlardı. Dünyada olan her şeyi bilme başarısını gösterdiler Bir bakışta etraflarındaki her şeyi görebildiler ve böylece gökyüzünün kuşağından, dünyanın yuvarlak çehresine kadar her şeyi tasarladılar. Yerlerinden hiç kımıldamadan uzaklarda saklı her şeyi gördüler. İlk bakışta tüm dünyayı gördüler.”*⁵³ İşte Mayalar ve Aztekler, geçmişteki temsilcileri ve ataları hakkında böyle düşünüyorlardı. Bu kadim kültürün geleceği yorumlama işini zekalarıyla mı yoksa ellerindeki eski kültürlerle ait ezoterik bilgiler vasıtasıyla mı yaptıkları bilinmemektedir. Ancak bu bilgilere sonuçta bir şekilde sahiptirler. Ayrıca tüm bu anlatılanlardan parapsikolojide duru görü yeteneği olarak isimlendirilen duyular dışı algılama yeteneklerinden bazılarına da sahip oldukları anlaşılmaktadır.

“Kukulcan” isimli piramit incelendiğinde bu piramide yılda iki kez ekinoks zamanlarında güneş ışınları mucize olarak nitelendirilebilecek muhteşem bir ışık oyunu

⁵² Gilbert, 2010, s.116-123.

⁵³ Gilbert, 2010, s.131.

oynamaktadır. Bu iki gün akşam üstü civarlarında piramidin yanından aşağıya kayan hareketli yılanlar şeklinde gölgeler vurur. İlkbaharda ekinoksta yılan gökyüzünden aşağıya iner sonbaharda ise gökyüzüne doğru gider. Bu ışık gölge oyununun oluşabilmesi için piramidin inşa edildiği açı ve yön çok ileri bir matematik bilgisi ile planlanmış olması gerektiği ortadadır. Çünkü açılardaki en küçük bir sapma ışık gölge oyununun ortaya çıkmasına engel olurdu. Bu ışık gölge oyunu Quetzalcoatl'ın ruhunun aynen Maya mitolojisindeki kehanetler gibi gökyüzünden gelip yine gökyüzüne geri dönmesini temsil etmektedir.⁵⁴

Mayalarla ilgili bir başka düşünce onların kayıp kıta Atlantis ile bağlantılarının olabileceği ihtimaline dayanıyordu.⁵⁵ Edgar Cayce (1877-1945) denilen kâhin uyuduğu zaman transa geçerek hem geçmişle ilgili bilgiler aktarmış hem de gelecekle ilgili kehanetlerde bulunmuştur. O, Eflatun'un (M.Ö. 428-M.Ö. 348) efsanevi Atlantis hakkında anlattıklarından, bilinmeyen tarihi olaylardan bahsetmiştir. *“Onlar büyük bir felaket yaşadılar ve suların altına gömüldüler. Ve buradan kaçan insanların büyük çoğunluğu Kuzey Amerika, Güney Amerika ve Mısır'a yerleşmişti. Buna dayanarak Atlantis medeniyetinin devamını Mayalılar sağlamıştır”*⁵⁶

Mayaların içinde bulunan son çağın büyük bir tufanla sona ereceği kehaneti günümüzde bütün insanları heyecanlandırmıştır. Beklenen tufan 2012 yılını göstermektedir. Ancak belirtilen tarihte kıyamet gerçekleşmemiştir. 5. çağ Venüs'ün milattan önce 12 Ağustos 3114'de doğuşu ile başlamıştır. Çağın son günü olan 22 Aralık 2012'de Venüs ve Güneş arasındaki kozmik bağlantılar bir kere daha göz önüne çıkacaktır. Ancak burada topluca bir yok oluş yoktur, yani dünya nüfusu tamamen yok olmayacaktır. Yine de 2000'li yılların ilk çeyreğinde bir zamanlar yaşanan tufanın bir benzeri ile karşı karşıya kalınacak iddiasında bulunmuşlardır. Buna göre dünya büyük bir fiziki değişiklik yaşayacaktır. Edgar Cayce'e göre de bu tufandan sonra Atlantis yeniden ortaya çıkacaktır. Edgar Cayce kutupların yer değiştireceğine ve bunun böylelikle kutup bölgelerinde iklimsel değişimler yaratacağını söylemiştir. Bunu sadece Edgar Cayce söylememiştir. Nostradamus (1503-1566) ve diğer kâhinlere göre de bu büyük karışıklıktan sonra Dünya'yı son derece güzel ve aydınlık günler beklemektedir.⁵⁷ Bu

⁵⁴ Gilbert, 2010, s.162.

⁵⁵ Ukray, Murat, Son Kehanet, (1.Baskı) e-Kitap Projesi Bilim Kurgu Dizisi, İstanbul 2019 s.58.

⁵⁶ Gilbert, 2010, s.233.

⁵⁷ Gilbert, 2010, s.277-278.

kehanetlerdeki tahminler şu an yaşadığımız dünya çağının hemen hemen aynı tarihine denk gelmektedir. Milattan sonra 22 Aralık 2012 tarihi işaret edilmiş ancak içinde bulunduğumuz yıla göre bu tarih tutmamıştır.

2.2. Antik Roma ve Yunan Dinlerinde Kehanet

Diğer antik toplumlarda olduğu gibi Antik Yunanlar ve Romalılar için de kehanet son derece önemlidir. Bu toplumlarda insanların hemen hemen her konuda işlerini yapmadan önce danışmak için gittiği birçok kehanet merkezi bulunmaktadır. Ünlere çok geniş coğrafyalara yayılan bu merkezler sadece Yunanlar değil, Romalılar ve Persler gibi pek çok farklı millet tarafından da sıkça ziyaret edilmekteydi.⁵⁸

2.2.1. Antik Yunanlarda Kehanet

Antik Yunan'da "Piti"⁵⁹ olarak adlandırılan kişiler belirli bazı ritüellerle birlikte kendilerinden geçerek telepati veya duru görü yoluyla "Orakl" Tanrısından (Apollon) geleceğe dair mesajlar ve cevaplar almışlardır. Kâhinlerin kendilerinden geçtiği sırada nefes alıp verirken çıkardığı ısıklı benzeri sesler ile ilişkili olduğu düşünülen "Sibil" kavramı, kadın kâhinlerin genel adı olarak da kullanılmıştır. Burada önemli olan Sibil adı taşıyan bu rahibelerin Tanrı Apollon'un hizmetinde olmalarıdır. Işığın efendisi olarak kabul edilen Tanrı Apollon, Sibiller aracılığıyla kozmik emri, yani oraklı insanlara iletirdi.⁶⁰ "Orakl" ise bir kehanet şeklidir. Bahsettiğimiz bu kehanet, insanların sorularına karşı Tanrı'dan gelen bir cevaptır.⁶¹ Bu dönemde kehanet bir anlamda gelecekte olması muhtemel olaylar hakkında önceden yargıda bulunma faaliyeti olarak görülürken, bakılan fallar da kehanet teknikleri arasında yer almıştır. Bu işlemlerin tümü tapınaklara bağlı rahipler tarafından uygulanmıştır.⁶² Kurban edilmiş hayvanların karaciğerlerini yorumlamak, kuşların uçuşunu izleyerek öngörme, geleceği öğrenmek için bir su kabının kullanılması ve ölülerin ruhları aracılığıyla gelecek hakkında bilgi sahibi olmak Antik Yunan kâhinleri tarafından kullanılan bazı yöntemlerdendir.⁶³ Diğer kehanet biçimleri,

⁵⁸ Susamcı, Hilal, "Pagan Kültürde Kehanet ve Batı Resminde Kâhin Kadınlar", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul 2018, s.8.

⁵⁹ Ökmen, M. ve A. Erhat, Herodot Tarihi – Herodotos, (1.Baskı), Remzi Kitapevi, İstanbul 1973 s.49.

⁶⁰ Altıparlak, 2004, s.17.

⁶¹ Kürklü, Ali Emre, "Grek Kültüründe Kâhinlik: Antik Ege'de Kehanet Merkezleri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Edirne 2020, s.26.

⁶² Altıparlak, 2004, s.18.

⁶³ Kürklü, 2020, s.26.

kuşların uçuşları ve çıgıllıkları gibi hayvan hareketlerinin gözlemlenmesi, yeni kurban edilmiş bir hayvanın çıkarılmış organlarını incelemek olarak sayılabilir.⁶⁴

Antik Çağ'ın büyük şairi Homeros'un (M.Ö. IX. y.y.) destanları ile ölümsüzleştirdiği Truva Savaşı aynı zamanda kehanetler savaşıdır. Çünkü rivayetlere göre savaş "Olimpos Tanrılarını" ikiye bölmüş, her Tanrı kendi tuttuğu tarafın öne geçmesi için ölümsüzler ile sıkı bir diyalog içinde çalışmış, Tanrılar ile insanlar arasında muhteşem bir iletişim ağı kurulmuştur. Yeryüzü ile gökyüzü arasında kurulan bu diyalogu sağlayan kâhinler, Pitiler ve Sibiller'dir. Antik Yunan'da en tanınmış kâhinler de bu dönemde yaşamışlardır.⁶⁵

Antik Yunan'da en önemli kehanet merkezi ise Delphi şehridir. Yunan Tanrıçalarından "Gaia", Grek topraklarında birçok kehanet merkezinin kaynağı sayılmaktadır. Yunan mitolojisine göre Delphi'ye en başta yerleşen Gaia'dır. Ardından Gaia, bu merkezi önce kızı "Themis'e" daha sonra öbür kızı "Phoebe'ye" vermiştir. Son olarak torunu "Apollon'a" hediye etmiştir. Apollon'un babası "Zeus", diğer ana kehanet Tanrısıdır. Kehanet kavramı, farklı farklı Tanrıça ve Tanrılarla anılmış olsa da, günümüzde Apollon ile özdeşleşmiştir.⁶⁶ Kehanet merkezleri ve görevli kâhinler aracılığıyla kehanetlerini aktaran Apollon'a, devlet işlerinde ve sosyal yaşamla ilgili pek çok konuda danışılmıştır. Devletler ve bireyler çeşitli konularda güvence almak ve belirsizlikleri çözmek adına Apollon'un kehanetlerine çeşitli yöntemlerle başvurmuşlardır.⁶⁷

Bu kentte kurulan Apollon mabedinin Pitileri tüm tapınaklar içinde en ünlü olanlarıdır. Buradaki Apollon heykelinin önünde her zaman yanan bir ateş ve ortada küçük bir yarık vardır. Bu yarıktan zaman zaman sarhoş edici veya sülfürlü bir duman yükselmiştir. Bunun üzerine Piti olarak bilinen rahibenin oturduğu üç ayaklı bir sehpa yerleştirilmiştir. Yükselen duman rahibede bir tür vecd hali getirirdi. Bu hal devam ettiği sürece Piti, Apollon'un ilhamlarını barındırdığına inanılan değişik sesler çıkarırdı. Alınan bu Oraklar daha sonra yorumlanırdı. Yorumlar çoğu kez dizelerle birden çok anlama gelecek biçimde söylenirdi. Delphi tapınağında kehanette bulunmak için dünyanın göbeği

⁶⁴ Susamcı, 2018, s.17.

⁶⁵ Altıparlak, 2004, s.20.

⁶⁶ Kürklü, 2020, s.50.

⁶⁷ Kaddar, Selin, Tanrıların En Yunanı Apollon: Kehanet ve Şifa, Toplumsal Tarih Dergisi, 2016, c.266, s.88

sayılan bir çukurun üstüne oturan kâhin kadınların çukurdan yükselen gazlarla kendinden geçip kehanete bulunmaları gerekmektedir.⁶⁸ Apollon tapınaklarında kehanet ritüellerinin tapınaktan tapınağa çok büyük bir değişiklik göstermediği bilinmektedir. Pitiler, Tanrısal cevabın istendiği bir soruyla kendilerine danışıldığında belirli bir hazırlık sürecini takiben trans haline geçerek kehanetlerini vermişlerdir. Bu hazırlık süreci daha çok bedensel temizlik, kutsal sudan içme, defne yapraklarını çiğnemekten oluşur. Kâhinlere danışmaya gelen halkın da yerine getirmeleri gereken bir takım hazırlıklar bulunmaktadır. Danışmaya gelenler danışma ücretini ödedikten sonra Apollon adına bir kurban kesmek zorundaydılar. Danışmaya gelenler diğer ücretleri de ödedikten sonra Tanrı'nın elçilerinden biri eşliğinde kurbanın kesileceği tapınağın içine alınırlardı. Kehanet ritüelinin önemli bir ögesi gerçekte bir pişirme aracı olan kâhinlerin oturdukları "tripod" adı verilen üç ayaklı iskemledir. Delphi'de tripod Tanrı'nın tahtı olarak görüldüğü için kâhinler tripodun üzerinde kehanette bulunurken betimlenmiştir. Tripoda oturmak kâhinler için bir tür psikolojik hazırlık olduğu söylenebilir.⁶⁹ Kâhinler, transa geçmelerini kolaylaştıran dumanın sızdığı bir açıklığın önüne oturlardı. Yarılmış döşemeden yükselen dumanla kendilerinden geçerek transa girerlerdi. Bu ritüellerin ardından da kehanetlerini vermeye başlarlardı.⁷⁰ Kehanetler, gelecekte olabilecek olası felaketler, galibiyetler, mağlubiyetler hakkında bilgi verdiği gibi yaşanacak olası ölümler hakkında da bazı bilgiler vermektedir.⁷¹ Yunan mitolojisinde dünyanın göbeği olarak da adlandırılan ünlü Delphi merkezinin kuruluşuna ilişkin bir de efsane vardır. Bu efsaneye göre ışığın efendisi Tanrı Apollon doğar doğmaz başının üstünde kuğular uçuşmaya başlamıştır. Babası Tanrılar Tanrısı Zeus, oğluna hemen dolaşması için kuğuların çektiği bir araba vermiştir. Üstelik bununla da yetinmeyip oğlunun başına bir altın külah, eline de rebap vererek Yunanistan'da bir tapınak kurmasını buyurmuştur. Geçmişte "Python" diye anılan merkezde çeşitli mücadelelerden sonra Delphi adını alan tapınak kurulmuştur. Burada bulunanların Piti olarak anılması zamanımıza kadar devam etmiştir. Hayatlarını Tanrı Apollon'a bağlayan ve hayatlarını tapınağı adanmış olan Pitiller, saf kalmayı seçmiş kadınlardır. Tüm yaşamlarını mabetlerde geçirdikleri için neredeyse bağlı oldukları

⁶⁸ Altöparlak, 2004, s.22.

⁶⁹ Soyöz, Ufuk, "Küçük Asya Kehanet Merkezleri: Didim ve Klaros Apollo Tapınakları", Uluslararası Türk Dünyası İnanç Merkezleri Kongresi Bildirileri, Ankara, 2004, s.966-967.

⁷⁰ Altöparlak, 2004, s.25.

⁷¹ Demirtaş, Beste, "Cicero'nun Kehanet Üzerine Adlı Eseri", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Kocaman Üniversitesi, Muğla, 2019, s.51.

mabedin bir parçası olarak algılanmışlardır. Eski Yunan’da diğer bir kehanet merkezi de Delos Adası’dır. Zaman içinde bu adanın önemini yitirmesi ile Delphi daha da ağırlık kazanmıştır.⁷² Kehanet merkezleri çoğunlukla belirli kaynaklar etrafında yer almaktadırlar. Su kaynakları ve suyun toprak ana inancıyla ilişkili olması ile birlikte, akıntılar aracılığıyla insanlığa armağanların yanı sıra hastalıkların da gönderildiğine inanılmaktadır. Antik Yunanistan’da önemli diğer kehanet merkezleri Gryneion, Erythari, Klaros, Didyma ve Pataradır.⁷³ Önemli kâhinler ise Kasandra, Helenos ve Mopsos gibi efsanevi mitolojik kâhinlerdir. Başta Homeros’un (M.Ö. IX. y.y.) destanları olmak üzere eski Yunan edebiyatı ile Yunan tarihi ve mitolojisine sayısız kehanetlerin yanı sıra tanınmış kâhinler ve kâhinlerin hikâyeleri ile dolu olduğu belirlenmiştir.⁷⁴ Ayrıca Antik Yunan’da ölen kişilerin ruhlarına kehanet maksadıyla danışıldığına dair rivayetler bulunmaktadır.⁷⁵

Antik Yunan’da kehanetler hakkında en çok bilgi aktaran kişi Cicero’dur. (M.Ö. 106-M.Ö. 46) O, “*Kehanetler Üzerine*” isimli kitabında özellikle filozofların da Sokrat, (M.Ö. 469-M.Ö. 399) Platon (M.Ö. 428-M.Ö. 348) ve Aristo’nun (M.Ö. 384- M.Ö. 322) kehanetlere inandıklarını bildirmektedir. Cicero, kuşlara bakarak kehanette bulunmanın Roma’da itibarlı mesleklerden biri olduğunu bildirir. Kendisi de “Augur” dur. (kuş kehanetinde bulunan kişi) Ancak bu kehanet türü dışındaki tüm kehanet yöntemlerini reddeden bir yaklaşımı bulunmaktadır.⁷⁶

Yunan efsanelerine göre adı geçen en ünlü kâhin Kalkhas’tır.(M.Ö. VI. y.y.) Akhalar’ın baş kâhinidir. Ancak kendisinden daha üstün bir kâhinle karşılaştığı gün yaşamının sona erecek kehanetine karşı duramamış, gerçekten de öyle olmuştur. Klaros tapınağının kâhini Mopsos’la (M.Ö. VI. y.y.) karşılaştığı gün ona yenilince kahrından ölmüştür. Diğer önemli bir kâhin ise Kassandra’dır. Yeteneklerini Tanrılardan aldığı söylenir. Ancak aldığı yetenekler Tanrılara verdiği sözü tutmadığı için etkisiz kılınmış ve

⁷² S.Yılmaz, “Klaros ve Delpi Kehanet Merkezlerindeki Kehanet Personelleri ve Objeleri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2013, s.11.

⁷³ Susamcı, 2018, s.8.

⁷⁴ Altöparlak, 2004, s.26.

⁷⁵ Morrison, J. S. The Classical World. M. Loewe ve C. Blacker, Divination and Oracles: George Allen & Unwin London, 1981. s.87-114.

⁷⁶ Morrison, 1981, s. 87-114.

bundan sonra sözünü kimse dinlememiştir. Truva Savaşları'nın olacağını önceden bildirse de kimse onun sözlerine aldırış etmemiştir.⁷⁷

Antik Yunan'da kâhinler o kadar önemlidir ki kentler dahi kâhinlere danışılarak kurulmuştur. Bu bağlamda İstanbul'un kuruluşu ile ilgili bir hikâyeye de bulunur: Megaralılar yani eski Yunanlılar yeni bir şehir kurmak isterler. Zamanın geleneklerine uygun olarak Delphi kentindeki Apollon Tapınağı'na gider ve Piti'ye akıl danışır. Piti de onlara *“Tanrının Körler Ülkesine gidin ve yeni şehri burada inşa edin.”* cevabını ulaştırır. Megaralılar bu yerin neresi olduğunu anlamasalar da orayı aramaya karar verirler ve yola koyulurlar. Hayli uzun bir yolculuğun ardından İstanbul Boğazı'nın Marmara'ya açıldığı kıyılara, günümüzde Sarayburnu olan yere ulaşırlar. Kıyı öylesine güzeldir ki büyülenirler. Tam o sırada gözlerine karşı kıyı ilişir. Karşı yakada Kalkhedon vardır. Bu durum karşısında Megaralılar birlikte yola çıktığı arkadaşlarına dönerek *“Körler Ülkesi işte burası olmalı. Böylesine güzel bir yer dururken şehirlerini tutup da karşı kıyıya yaptıkları için.”* derler ve bu sözleri takiben de hala dünyanın en güzel kentleri arasında ayrıcalıklı bir yeri olan İstanbul'un temelini atmış olurlar.⁷⁸

2.2.2. Romalılarda Kehanet

Roma devletinin geleneksel dininin merkezinde bulunan kehanete; sıradan, gündelik ve bireysel işler dışında savaşa girmeden ya da senato toplantılarından önce de başvurulduğu görülmüştür. Roma toplumunun refahı Tanrılar ve insanlar arasında bir sorun olmamasına bağlıdır. Roma'da toplumun tamamını ilgilendiren sorunlar ortaya çıktığı zaman, Tanrıların neye öfkелendiğini öğrenmek ve bu öfkeyi yatıştırmak için gerekli önlemleri almak gerekmektedir. Roma'da kehanete Tanrıların niyetlerini öğrenmek, kendilerini güvene almak, savaşların nasıl sonuçlanacağını öğrenmek, devlet başkanının seçilmesinde Tanrı'nın onayını almak, doğal afet, hastalıklar ve kıtlık gibi durumlarda başvurulurdu. Romalıların bütün hayatları din ile iç içedir. Bunun sebebi ise Tanrısal kudretin her şeyin üstünde hüküm sürmesidir. Romalılar bu Tanrısal kudreti kurban ya da ortaya çıkan işaretleri yorumlayarak değiştirmeye çalışmışlardır.⁷⁹ Kehanet kavramı genellikle “Apollon” ve “Helios” ile ilişkilendirilmiştir. Ayrıca doğrudan

⁷⁷ Altıparlak, 2004, s.28.

⁷⁸ Türkoğlu, İnci, “Kuruluşundan Antik Çağ'ın Sonuna Kadar Kalkhedon Tarihi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2014, s.15.

⁷⁹ Demircioğlu, Halil, Roma Tarihi, Cilt I, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2015, s.63-65.

Tanrılar ya da onların görevlendirdiği “Daimon” tarafından kehanet elde edilmektedir. Roma İmparatorluğu’nda da değişik kehanet yöntemleri uygulanmaktaydı. Bir takım kurbanların sunulması iç organlarını inceleyen ve çeşitli kehanetlerde bulunan kişilere “Hiereus” denilirdi. Bilinen bir diğer kehanet alma yöntemi ise kurbanın kanını içmektir. Argos’ta bulunan Apollon Diradiotes Tapınağı’nda her ay bir kez kurban edilen kuzunun kanını, bakire bir kadın tadar ve kehanetlerde bulunurdu. Kâhin, kurban edilecek olan hayvanın başından aşağı şarap döküldüğü sırada kurbanın her bacağı ayrı ayrı titremezse kehaneti yerine getiremeyeceğini söylerdi.⁸⁰ Kehanet elde etmek için başvurulmuş bir diğer ana yöntem ise özellikle kartal ve akbalar olmak üzere kuşların uçuşunun yorumlanmasıdır. Rüya da kehanetlerde bulunmak için vazgeçilmez araçlardır. Rüya yoluyla kehanet alma yöntemine örnek olarak; bir metinde büyümlü kelimelerin yazıldığı keten bir yaprağın, cesedin ağzına doldurulduğu yazılmıştır. Buradan ölü bir beden kâhine bilgileri ilettiği ya da bunu rüya yoluyla yaptığı anlaşılabilir. Bir başka ritüelde yine kutsal isimler ve dualar papirüslere yazılır ve bir kandile yerleştirilir. Ardından kehaneti alacak olan kâhin, temiz ve saf bir şekilde uyumaya gider. Rüya yorumcularına ise “Oneiropolos” denilirdi. Bir de ikinci göz sahibi olduğuna inanılan insanlar vardır. Bunlar olur olmadık zamanlarda herhangi bir konuda kehanette bulunurlardı.⁸¹

Antik Yunan dinlerinin eski Roma’yı içeren dönemlerinde Pitilerin işlevi ve toplumsal konumuna sahip kâhinler, Sibiller olup Tanrısal söz verdikleri kehanet merkezleri ise Tibur ve Cumae şehirleriydi. Sibiller, Apollon kültüne bağlı, kehanette bulunabilen Anadolu’daki kehanet merkezlerindeki kâhin kadınlara verilen isimdir.⁸² Hellen ve Roma Dönemi yazarlarının aktarımlarına göre kehanet, kadın kâhin ile değil, bir erkek kâhin aracılığıyla yapılmaktadır. Pitilerin aksine kehanetlerini mağaralarda gece vakti veren Sibiller doğrudan Apollon’a bağlıydılar.⁸³ Roma’nın tüm geleceğini içeren Sibil kehanetleri dokuz cilt halinde bir araya getirilmiştir. Daha sonra bunlar Kral Tarquinius’un(M.Ö. 616-M.Ö. 579) eline geçmiştir. Bir mabette korunduğu söylenirse de günümüze ulaşamamıştır.⁸⁴ Roma’da, İmparatorluk Kütüphanesinde kehanet ile ilgili birçok kitap bulunmaktadır. Burada İmparatorları temsil eden resimlerle birlikte,

⁸⁰ Frazer, J. G., Altındal II. çev. Mehmet H. Doğan, (1. Baskı) Payel Yayınevi, İstanbul 1992, s.36.

⁸¹ Morrison, 1981, s. 87-114.

⁸² Erhat, Azra, Mitoloji Sözlüğü, (1.Baskı), Remzi Kitapevi, İstanbul 1996, s.270.

⁸³ Akurgal, Ekrem, Anadolu Uygarlıkları, (1.Baskı), Net Turistik Yayınları, İstanbul 2003. s.314.

⁸⁴ Altöparlak, 2004, s.37.

Bizans'ın kaderini önceden haber veren bir kitabın yer aldığı da bilinmektedir. Ayrıca bazı kaynaklara göre Hz. Ebubekir döneminde Roma İmparatorluğuna İslam'a davet için gönderilen elçilere, İmparator Heraklius; bazı peygamber portreleri göstermiştir. Bu portrelerden birinin de Hz. Muhammet'e ait olduğu rivayet edilmektedir. Hz. Ebubekir'in gönderdiği elçiler de bu portrenin, Hz. Muhammet'e ait olduğunu onaylamışlardır. Yani bu rivayete göre Hz. Muhammedin geleceği yıllar öncesinden bilinmektedir.⁸⁵

2.3. Eski Mezopotamya Dinlerinde Kehanet

Mezopotamya terimi Fırat ve Dicle nehirleri arasında kalan bölgeyi tanımlamaktadır. Bu bölgede yaşayan başlıca uygarlıklar: Sümerliler, Akadlılar, Asurlular ve Babillilerdir. Hititler gibi bu bölgeye komşu olan halkları da Mezopotamya Uygarlıklarından sayabiliriz. Politeist bir inanca sahip bu topluluklar, Tanrıları farklı özelliklerle gruplandırmışlardır. Kehanetten sorumlu Tanrılar ise “Shamash” ve “Adad” olarak bilinmektedir.⁸⁶

Eski Mezopotamya inanç ve düşüncesine göre kehanet sayesinde, insanlarla Tanrı arasındaki iletişim kurulmaktadır. Bu bağlamda Mezopotamya insanına göre kehaneti, Tanrıların insanlara vermek istedikleri mesajları ileten bir kavram olarak tanımlayabiliriz. Mezopotamya coğrafyasındaki insanlara göre Tanrılar, insanlara mesajlarını iletmek istediklerinde, yerde veya gökte bazı işaretler ve şifreler göstermişlerdir. İnsanlar karşılaştıkları bu işaretleri anlamak ve şifreleri çözmek için kâhinlere ihtiyaç duymuşlardır. Tanrıların insanlara gönderdiği ve çözülmesi gereken bu şifrelerin hastalıklar, rüyalar, doğal afetler veya Ay, Güneş, gezegen ve yıldızlar gibi gök cisimlerinin hareketleri aracılığıyla bildirildiğine inanılmıştır. Bundan dolayı bu şifreler incelenmiş ve bunlarla farklı yorumlar yapılmıştır.⁸⁷ Bütün bunlardan yola çıkarak Mezopotamya dinlerinde kehanet ve kâhinliğin önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Böylece kehanet insan ile Tanrı arasındaki iletişimi, insanlığın yararlanabileceği şekilde kullanılmasını sağlamaktadır.

⁸⁵ Hamidullah, Muhammed, İmparator Heraklius'un Yanında Halife Ebu Bekir'in Bir Elçisi Ve Bizans'ın Kaderiyle İlgili Kehanet Kitabı, çev. Talat SAKALLI, Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2007, (1)18, s.140-154.

⁸⁶ Karatosun, 2016, s.294.

⁸⁷ Florioti, Hande Duymuş, Eski Mezopotamya'da Kehanet Olgusuna Genel Bir Bakış, Tarih Okulu Dergisi, 2013, 6(15), s. 24.

Sümer toplumunda da fal ve kehanet faaliyetleri yaygın bir şekilde görülmüştür. Bu uygulamalar: hastalıklardan korunma, olumsuz durumlardan kurtulma, Tanrı'nın dikkatini çekme gibi amaçlarla gündelik hayatın hemen hemen her alanında kullanılmıştır. Dolayısıyla Sümerlerde fal ve kehanet; astronomi, tıp ve dini inançlar ile yakın bir ilişki içerisindeydi. Bununla birlikte Sümer tapınakları “ziggurat”larda büyü, fal ve kehanetten sorumlu rahipler bulunmaktaydı. Bu durum Sümerlerde bu türden faaliyetlere verilen önemi göstermektedir.⁸⁸ Sümer toplumunda göksel olaylar son derece ilgi çekmekteydi. Bu nedenle astronomi burada gelişmiştir ve başlıca kehanet kaynağı göksel olaylardır. Ayrıca Sümerlerde “benomensi” adı verilen tutsünün dumanının yükseliş şekillerine bakılarak da kehanet yapılırdı. Buna göre, “nekromensi” adı verilen ölü ruhlar çağrılırdı. Bunlarla birlikte Sümerlerde, Mezopotamya bölgesinde genel olarak görülen fal ve kehanet yöntemleri de kullanılmaktadır.⁸⁹

Günümüz insanı için olduğu gibi eski Mezopotamya insanı içinde gelecekte neler olacak sorusu hep merak konusu olmuş ve geleceğe dair ipuçları kehanet yöntemleri ile öğrenilmeye çalışılmıştır. Geleceğin ise Tanrıların yarattığı bazı tuhaflıklar da şifrelenmiş olduğuna inanılmıştır.⁹⁰ Örneğin kulaksız bir çocuk dünyaya gelmişse gelecek yıllarda ülkede kıtlık olacaktır.⁹¹ Bu örnekten de anlaşılacağı üzere anormal olaylara bir anlam yüklemiştir ve bu şekilde Tanrıların insanoğluna bir mesaj iletmek istediğine inanılmıştır.

2.3.1. Mezopotamya'da Kullanılan Kehanet Yöntemleri

Mezopotamya bölgesindeki insanlar kehanet yöntemlerini Tanrılar ile iletişim kurmak ve geleceklerini öğrenmek için kullanmışlardır. Mezopotamya bölgesinde yaşayan insanların yaşadıkları tüm olumsuz durumları, Tanrılardan gelen bir işaret olarak algıladıklarını anlıyoruz. Tespit edilen bu işaretleri de rüyalar, karaciğer okuma veya diğer kehanet türleri vasıtasıyla yorumlayıp Tanrılardan yardım beklemişlerdir.

⁸⁸ Altuncu, Abdullah, “Sümerlerin Dini Tarihi”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi, Elazığ, 2011, s.87.

⁸⁹ Altuncu, 2011, s.91; Tansuğ, K. ve Ö. İnanlı, Sümerlinin Dünya Görüşü ve Babil Edebiyatına Toplu Bir Bakış, A.Ü.D.T.C.F. Dergisi, Ankara, 1949, 7, s.4.

⁹⁰ Florioti, 2013, s.25.

⁹¹ Bottero, Jean, Kültürümüzün Şafağı Babil, çev. Ali Berktaş, (1.Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2006, s.101.

2.3.1.1. Hastalıklar ve Kehanet

Mezopotamya’da kullanılan kehanet yöntemlerinden en çok tercih edilenleri kişinin fiziksel özelliklerine bakılarak yapılanlarıdır. Mezopotamya düşüncesine göre insanların başlarına gelen hastalıklar, Tanrılar tarafından bir uyarı aracı olarak kullanılmıştır. Bundan dolayı hastaların tedavi aşamasında hekimlerle birlikte kâhinlerde hastanın yanında bulunmuştur. Çünkü Mezopotamya inancına göre kâhinler bazı ritüellerle birlikte, Tanrıların isteklerini anlayıp geleceği okuyarak hastalığın tedavisi için gerekli bilgileri elde edebilecektir.⁹² Yani insanlar Tanrılardan gelen bir hastalığın tedavisini, kâhinler vasıtasıyla yine Tanrılara ulaşarak elde edilebileceklerine inanmışlardır.

Bazı organların fiziksel özelliklerine göre yapılan yorumlar şöyledir:

“Eğer kişinin dudağının üstünde bir ben varsa Tanrı o kişiye bol bol rızık verir.”

“Eğer kişinin ayağının sağ veya sol topuğunda bir ben varsa başarıya giden yolu takip edecektir.”

“Eğer erkeğin organının sağ tarafında ben varsa az oğlu olur.”

“Eğer kadının karnı yumuşaksa kolay doğum yapar, sertse doğum sancılı olur.”

“Eğer bir erkeğin göğüs kılları yukarıya doğru kıvrık ise, o köle olacaktır.”

“Eğer bir adamın sağ gözü büyükse, o zengin olacaktır.”⁹³

2.3.1.2. Karaciğer ile Kehanet

Mezopotamya inancına göre karaciğer vücudun ve ruhun merkezidir. Bundan dolayı meydana gelen hastalıkların karaciğer üzerinde gözlemlenebileceği düşünülmüştür. Kehanet ritüelinde bunun için kilden yapılmış bir karaciğer modeli kullanılmaktadır. Daha sonra bir hayvan kurban edilir. Kurban edilmiş bu hayvanın karaciğeri ile kilden yapılan karaciğer modeli karşılaştırılır. Karaciğerin yüzeyindeki farklılıklara bakılarak hastalığın sebebi öğrenilirdi.⁹⁴

⁹² Florioti, 2013, s.26.

⁹³ Bottero, 2006, s.153.

⁹⁴ Florioti, 2013 s.27.

Babil kökenli olan bu kehanet yöntemi Hititlere, Hurriler aracılığıyla geçmiştir. Mezopotamya'nın yakın komşusu olan Anadolu'da yaşayan Hititlerde kehanet günlük yaşantılarının neredeyse her alanında uygulandığı görülmüştür. Hititler, başlarına gelen bütün musibetlerden Tanrıları sorumlu tutmuşlardır. Ancak bu musibetlerden Tanrıları kendilerinden hoşnut ederek kurtulacaklarına inanmışlardır. Bunun için de kehanetlere başvururlardı.⁹⁵ Karaciğer ile kehanette bulunma uygulaması ise Tanrılara kurban edilmiş bir koyunun özellikle karaciğeri olmak üzere kalp, safra kesesi ve bağırsaklar gibi iç organlarının incelenmesine dayanmaktadır. Bunlardan yola çıkarak kehaneti istenen konu hakkında olumlu ya da olumsuz bir yorum yapıldı. İnanişâ göre ortaya çıkan sonuç bazen sadece kâhinlere başvuran kişiyi değil tüm ülkeyi de ilgilendirebilirdi.⁹⁶ Kehanetin bu türü için şu örneği verebiliriz:

“Eğer kurban edilen koyunun safra yollarının koledok kanalı yoksa kralın ordusu bir akın sırasında susuzluk çekecektir.”

“Eğer kurban edilen koyunun karaciğerinin sağ tarafında parmak şeklinde iki ur varsa bu ülkede anarşi çıkacağına delalettir.”⁹⁷

Hayvanların karaciğerlerinin yorumlanmasıyla yapılan bu kehanet yönteminde, sadece bireysel konular değil o ülkedeki herkesi ilgilendiren genel konular hakkında da kehanetler ortaya konulmuştur.

2.3.1.3. Rüyalar

Rüyalar Mezopotamya'da kullanılan kehanet yöntemlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tanrıların rüyalar aracılığıyla insanlara mesajlar ilettiğine dair inanç, günümüz insanlarında olduğu gibi eski Mezopotamya dinlerinde de mevcuttur.⁹⁸ Bu bölgede rüyalara verilen değerin en önemli göstergesi, Akadlara ve Sümerlere ait tabletlerdeki rüya ile ilgili bölümlerdir. Gılgamış, Ummalıların Lagas Sitesini işgal için geldiklerini öğrenince nasıl bir yöntem izlemesini kutsal yatağında rüya görerek

⁹⁵ Arslantürk, Nursel, En Eski Kâhinler: Hitit Falcıları, Magma Dergisi Haziran, 2018, (37), s.32-35.

⁹⁶ Orhun, Murat, Hititler'de Karaciğer Falı, Kuş Uçuşu Falı ve Bunların Etrüskler'deki Uzantısı, Akademik Bakış Dergisi, 2009, 3(5), s.153.

⁹⁷ Bottero, 2006, s.s.153-154.

⁹⁸ Florioti, 2013, s.29.

öğrenmiştir. Buna göre Güneş Tanrısı Utu kendisinin yanında olacaktır ve büyük bir zafer kazanacaktır.⁹⁹ Rüya ile ilgili bazı kehanetler şöyledir:

“Eğer biri uyuduğu sırada rüyasında şehrin başına yıkıldığını görür çığlık atar da kimse onu duymazsa o kişinin şansı artacaktır.”

“Eğer biri rüyasında köpek eti yerse saldırıya uğrayacaktır ya da ulaşamayan arzularını elde edecektir.”

“Eğer biri rüyasında manda eti yerse ömrü uzar.”

“Eğer biri rüyasında maymun eti yerse başarılı olur.”

“Eğer biri rüyasında insan eti yerse zengin olur.”

“Eğer biri rüyasında ölü eti yerse kendisine ait olan her şeyi bir başkası alır.”

“Eğer biri rüyasında kanatları varsa ve kendine atar ve uçarsa fakirse mutlu olacaktır zenginse mutsuz olacaktır hapiste ise oradan çıkıp özgür olacaktır hasta ise iyileşecektir.”¹⁰⁰

Mezopotamya’daki inanışa göre kötü rüya görenler için de yorumlar yapılmıştır:

Eğer bir insan kötü bir rüya görürse ve bu rüyayla ilgili kötü bir kehanette bulunulursa o kişi kendini korumak için şunları söylemelidir: *“Gördüğüm bu rüya iyiye işarettir, iyiye işarettir, çok iyiye işarettir, Sin ve Samas adına.”¹⁰¹* Ancak bu şekilde rüyasında gösterilen kötülükler ona hiç dokunmamış olacaktır.

2.3.1.4. Doğal Afetler

Milattan önce X. yüzyıla ait Asur devlet arşivi belgeleri arasında birçok kehanet unsuruna rastlanılmıştır. Bu metinlerde, doğa olaylarının Tanrılar tarafından Krala ve halka verilmek istenen bir mesaj olduğu görülmektedir. Bu kehanet kayıtlarından anlaşıldığı üzere, Mezopotamya insanın gözünde eğer başlarına bir musibet gelmişse Tanrılar, krala bir uyarıda bulunmuştur. Bu felaketlerin giderilmesi için Tanrı aynı zamanda insanlara bir ritüel öğretmiştir. Buna “Namburbi Ritüeli” denilmektedir. Mesela yıkıcı bir depremden sonra kral bu ritüeli uygulayarak Tanrı’nın uyarısını dikkate almış

⁹⁹ Altuncu, 2011, s.91

¹⁰⁰ Florioti, 2013, s.30.

¹⁰¹ Bottero, 2006, s.147.

ve daha sonra başlarına gelebilecek musibetleri de engellemiş olacaktır.¹⁰² Bu ritüelde kötü enerjiler insan üzerinden başka bir nesneye, bitkiye veya hayvana aktarılırdı. Daha sonra bunlar yok edilirdi. Aslında bu uygulama bir kötülük kovma uygulamasıdır.¹⁰³

Gök cisimleri ile ilgili bazı kehanetler Namburbi Ritüeli'nin uygulanmasını zorunlu kılmıştır:

“Eğer Ay ve Güneş ayın 13. günü ters olarak görünürse dürüst olmayan bir konuşma geçecek, ülkede kötü alışkanlıklar açığa çıkacak ve düşman ülkeyi ele geçirecektir.”

“Eğer Jüpiter, Ay'ın arkasında bulunursa ülkede düşmanlık baş gösterecektir.”

“Eğer Ay anormal bir şekilde geç çıkarsa ve görünür durumda olmazsa merkez şehre saldırı olacaktır.”

“Eğer Mars bir gezegenin çevresinde yayılırsa arpa pahalı olacaktır.”¹⁰⁴

Güneş ve Ay gibi gök cisimleri sadece dünyanın fiziksel ihtiyaçları için değil aynı zamanda kendilerini gözlemleyen insanlara Tanrıların mesajlarını iletmek amacıyla yaratılmıştır.¹⁰⁵

2.4. İslamiyet Öncesi Araplarda Kehanet

Arap yarımadasında İslam öncesi döneme Cahiliye Dönemi denilmektedir. Cahiliye Araplarının dini inançlarında metafizik varlıklara çok büyük önem verilmiştir. Hatta Araplar, cinler ve bazı insanların arkadaş olabileceğine inanmışlardır. Bu cinlerin insanlara gelecekle ilgili bir takım bilgiler verdiğine inanılmıştır. Ayrıca her kâhinin cinlerle bağlantı kurmak için bir gününün olduğuna ve cinlerin bu günlerde sorulan sorular hakkında kâhinlere bilgiler verildiği kabul edilirdi. Bununla birlikte İslamiyet öncesindeki Araplarda yaygın olarak görülen diğer bir bilgi aracı rüyalardır. İnsanlar rüyalarını yorumlatmak için kâhinlere giderlerdi. Ayrıca kâhinler de geleceği yorumlamak için fal ve astroloji gibi yöntemle başvurmuşlardır.¹⁰⁶ İslamiyet öncesi Arap

¹⁰² Florioti, 2013, s.31.

¹⁰³ Mandacı, Ebru, “Arkeoloji ve Yazılı Kaynaklar Işığında Eski Mezopotamya Toplumlarında Büyü ve Büyücülük”, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, (16), s.222.

¹⁰⁴ Florioti, 2013, s.35.

¹⁰⁵ Bottero, Jean, “Astroloji Mezopotamya’da Doğdu”, (1.Baskı), Eski Yakındoğu, Dost Kitabevi, Ankara 2005, s.193.

¹⁰⁶ Bölükbaşı, 2016, s.141.

toplumu incelendiğinde kehanete, bireyi veya toplumu ilgilendiren bütün konularda başvurulduğu görülmüştür. Kâhinlerin de, geleceği bilerek insanların bazı sıkıntılarını giderdiği için önemli bir konumda oldukları görülmektedir.¹⁰⁷ Kehanetin Araplara Keldaniler'den geçtiği düşünülmektedir. Münecim ve kâhine “Hâzî ve Hazzâ” denilmesi buna işaret etmektedir. Çünkü Hâzî “Bakıcı” manasına gelen Keldanice bir kelimedir.¹⁰⁸

Cahiliye Dönemi Araplarında kehanet üç çeşittir: İlki, metafizik varlıkların gökten duyduğu haberi kendisini gören kâhine haber vermesi şeklindedir. İkincisi metafizik varlıkların, yeryüzündeyken halinden soran kişinin durumunu gizli bir şekilde kâhinlere iletmesidir. Üçüncüsü, münecimlerdir. Bu tür kişiler kâhinlik konusunda doğuştan potansiyellidir ve kendisine soru soran insanlara metafizik varlıkları kullanmanın yanında kendi düşüncelerini de söylemektedirler.¹⁰⁹ Metafizik varlıklarında büyük ölçüde cinler olduğu söylenebilir.

2.4.1. Kehanet Çeşitleri

Cahiliye devrinde, insanlar kehanete çok önem verdikleri için değişik kehanet türleri ortaya çıkmıştır. Yıldızların hareket durumlarından ileride meydana gelecek olayları bileceklerine inanıyorlardı. Rüyalari yorumlanması için de kâhinlere tabir ettirmişlerdir. Ayrıca fal okları ile gelecekte haber alıp verebileceklerine inanmışlardır. Buna benzer birçok kehanet türü cahiliye döneminde oldukça yaygın olarak kullanılmış ve kâhinlere de saygı gösterilmiştir.

2.4.1.1. Tabii Kehanet

Bu yöntemde sıradan insanların dışında bazı yeteneklere sahip insanların geleceği yorumladıkları bilinir. Kehanetin bu türünde kâhin, bazı meditasyon yöntemlerini kullanarak kendinden geçip trans haline girmektedir. Kâhin, bu esnada metafizik varlıklarla iletişime geçip gelecek hakkında bilgiler elde eder. Rüya tabirleri bu kehanet çeşidinde önemli yer tutmaktadır. Söylenenlerin gerçekte Allah'ın kâhinin gönlüne ilham

¹⁰⁷ Yılmaz, Ayten, “İslam Öncesi Arap Toplumunda Kehanet”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya 2007, s.7.

¹⁰⁸ Taşpınar, İsmail, Cahiliye Dönemi Müşrik Araplar'da İbadet ve Ritüeller, (1.Baskı), Hz. Peygamber Dönemi Siyer Coğrafyası, İstanbul 2014, s.250.

¹⁰⁹ Kızmaz, Müslüme, Cahiliye Dönemi'nde Bilgi Kaynağı Olarak Kabul Edilen Kehânet Ve Falcılık İnancının Epistemolojik Bağlamda Değerlendirilmesi, Genç Mütefekkirler Dergisi Nisan 2020 1(1), s.24.

ettiği sözler olduğuna inanılmaktadır. Bu kehanetlerin bir kısmını anlamak için yetenekli ve donanımlı yorumcular gerekmektedir.¹¹⁰

2.4.1.2. Arafet

Arafet, meydana gelmiş bazı olaylara bakarak, gelecekte olacak olan olaylar üzerinde gizli benzerlik veya yakınlık sebebinin irtibatlandırarak haber vermektir. Bunun bilinmesi, ya tecrübeyle ya da kendi şahsında olayların yaşanmış olmasıyla mümkündür.¹¹¹ Kehanet ve arafet aslında aynı anlama gelen kelimelerdir. Ancak bazı araştırmacılar, kehanetin geçmişteki olaylara, arafetin ise gelecekteki olaylara dair bilgileri içerdiğini söylemişlerdir. Kehanet, metafizik bir varlık vasıtasıyla haber vermektir. Arafet ise; arrafın yani kâhinin zekâsıyla, halinden soran kişi hakkında elde ettiği bilgi, eşyalar üzerinde yaptığı takip ve araştırma yoluyla çıkardığı sonuçtur. Arafet konu itibarıyla kehanetten farklıdır. Arraflar, puthane ve ibadethanelerle ilişkili olmazlar, kendilerine gayptan haber vermelerini sağlayan metafizik varlıkları da yoktur. Arraflar sadece zekâlarıyla ve kıyaslama yöntemiyle haber verirler.¹¹²

2.4.1.3. Fal Okları

Gayb ile ilgili haber alıp verme yollarından biri fal oklarını kullanmaktır. Cahiliye döneminde Araplar, Kâbe'nin içinde bulunan Hubel putu önünde fal okları çekerlerdi. Bu put, Kâbe'nin içinde kuyu gibi bir çukurun yanında bulunurdu. Bu putun yanı başında kâhinlerin fala bakmak için kullandığı kutsal olarak nitelendirdikleri oklar bulunurdu.¹¹³ Cahiliye dönemi Arap toplumunda bir kimse yolculuk iş, ticaret, evlilik yapmak istediğinde veya bir su kuyusu kazma söz konusu olduğunda Kâbe'nin yanında duran Hubel putuna gelerek, yüz dirhem ve bir hurma salkımı getirerek bunları çekilişi yapması için kâhine verirdi. Kâhinler, bu faaliyeti yaptıklarında “Hulvan” adı verilen bahşiş alırlardı. Hubel putunun yanında, fal açtıracakların isteklerine karşılık verecek şekilde üzerlerinde çeşitli yazılar bulunan yedi ok bulunmaktaydı. Bu oklardan birinin üstünde diyet yazılıydı. Araplar öldürülen bir insanın diyetini kimin ödeyeceği konusunda

¹¹⁰ Harman, 2001, s.170-171.

¹¹¹ Bölükbaşı, 2016, s.138; Kâtib Çelebi, Hacı Halife, Keşfüz-Zünûn an Esâmil-Kütübî vel-Fünûn, (1.Baskı) M.E. Basımevi, İstanbul 1971, s.1132.

¹¹² Çelik, Ali, İslam'ın Kabul veya Reddettiği Halk İnançları, (1.Baskı), Beyan Yayınları, İstanbul 1995, s.772.

¹¹³ Philip K, Hitti, Siyasî ve Kültürel İslâm Tarihi, çev. Salih Tuğ, (1.Baskı), M.Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları, İstanbul 1995, s.150.

anlaşmazlığa düştükleri zaman Hubel putunun yanında duran bu okları çekerler, diyet oku kime çıkarsa diyeti o kişi öderdi. Araplar bir işe niyetlendikleri zaman üç ok çekerlerdi. Oklardan birinin üzerinde “*Rabbim bana emretti*”, diğerinin üzerinde “*Rabbim beni nehyetti*”, ötekisinin üzerinde ise “Boş” yani herhangi bir yazı yazılmayan boş bir ok mevcuttu. Eğer “*Rabbim bana emretti*” yazısı çıkarsa o işi yaparlar, eğer “*Rabbim beni nehyetti*” yazısı çıkarsa ondan vazgeçerlerdi. Şayet “Boş” çıkarsa yapacakları işi ikinci bir zamana kadar ertelerdiler.¹¹⁴

2.4.1.4. Kur’a

Gelecekte olacak olaylar ve durumlar hakkında, herhangi bir şekil üzerine bazı harfler yazılarak olması istenilen durumun uygunluğuna göre kanıt çıkarılan bir ilimdir. Kur’a, fal oklarına bağlı gaybla ilgili haber alıp verme çeşitlerinden biri olarak da yorumlanmıştır. Yani kur’a, eşyaların üzerine düşen okların hükmüne razı olmaktır. Kur’a, herhangi bir işte anlaşılamayanlar arasında veya soruyu soran kişiyle İlahların iradesini temsil eden bir cevaptır. Oklara aynı şekilde “Şans” ve “Nasip” adı verilmiştir. Çünkü onun, insanın şansını ve nasibini dile getirdiği düşünülmüştür.¹¹⁵

2.4.1.5. İyafe

İyafe, insanların ve deve gibi hayvanların izlerinden hareketle bilgi veren bir ilimdir. Bu sayede yolunu şaşırın insanlar yollarını veya kaybolan hayvanlarını bulabiliyorlardı. Ayrıca iyafenin kuşlarla hüküm vermek olduğu belirtilmektedir. İyafenin bir kuş veya karga görüp onunla iyi veya kötü hükümde bulunmak ve bir şey görmediği takdirde bir anda aklına gelen şeyle hüküm vermek olduğu da ifade edilmektedir. Bu kehanet çeşidi, Araplarda yaygın olarak kullanılmaktadır.¹¹⁶ İyafenin aynı zamanda kuşların isimleri, sesleri ve geçişleriyle bir şeyi uğurlu saymak olduğu da belirtilmiştir.¹¹⁷

2.4.1.6. Reml

Kumların şekillerine göre kişinin durumuyla ilgili tahminde bulunmaktır. Burçların on iki adedi olduğu gibi kumların da on iki şekli vardır. Reml, ilmi tecrübeye dayanmaktadır. Burçların her biri belirli bir harfi ve kum çeşitlerinden bir şekli

¹¹⁴ Bölükbaşı, 2016, s.136.

¹¹⁵ Çelik, 1995, s.782.

¹¹⁶ Bölükbaşı, 2016, s.140.

¹¹⁷ Bölükbaşı, a.g.e. s.140; Kâtib Çelebi, 1971, s.1181.

gerektirmektedir. Kum falına bakan kâhine remmale adı verilir. Remmaleye bir şey sorulduğu zaman cevap verebilmesi için burçların konumlarının belirli bir şekilde olması gerekmektedir.¹¹⁸

2.4.1.7. Tark

Geleceğe dair bilgi almak için küçük taşlara vurmaktır. Bu sebeple “Tark”, kehanet çeşitlerinden biridir. Kâhine, bir olay sorulduğu zaman, yanından bir takım taşlar çıkarır ve onları sayar. Bunu yapan erkeklere “turak”, kadınlara “tavârik” denilir. Taşlar, birbirine çarptırılarak, yani avucunun içinde çalkalanarak kendilerine sorulan sorunun cevabı verilmeye çalışılmaktadır.¹¹⁹

2.4.1.8. Nücum

Gelecek zamanda olacak şeylerden haber veren yıldız falcılığı şeklinde açıklanmaktadır. Cahiliye döneminde bir takım insanlar, yıldızların hareket ve durumlarından ileride meydana gelecek kıtlık, savaşlar, hırsızlık gibi olayları bilme becerisine sahiptiler. Yıldız falcılığı, gökyüzündeki yıldızlarla yeryüzündeki olayların ilişkilendirilmesi sonucu elde edilen bir bilgi olarak tanımlanmıştır.¹²⁰

Görüldüğü üzere İslamiyet öncesi Arap toplumunda kehanet insanların yaşam şekillerini etkilemiştir. Cahiliye dönemi boyunca insanlar gündelik problemlerine çözüm bulmak ve gelecekle ilgili meraklarını gidermek için kâhinlere başvurmuşlardır. Çünkü kâhinlerin, gelecekle ilgili sorunları bilip, bunlara çözüm yolları getireceklerine inanılmıştır.

2.5. Geleneksel Türk Dinlerinde Kehanet

Kısmet, şans ve kehanet gibi kavramlar için eski Türkçe’de iki tane terim kullanılmaktadır. Bu kelimelerden biri “ırg”, diğeri ise “öger”dir. Kehanette bulunmak bir şaman eylemi olarak tanımlanmıştır.¹²¹ Kamların görevlerinden bir tanesi de fal bakıp gelecekte haber vermektir.¹²² Kâhin, büyücü, ruh avcısı ve trans ustası olarak nitelendirilen Kamların görevi ruhlarla ilişkiye geçerek zor problemleri çözmektir.

¹¹⁸ Bölükbaşı, a.g.e. s.140; Kâtib Çelebi, 1971, s.912.

¹¹⁹ Yılmaz, 2007, s.40.

¹²⁰ Bölükbaşı, 2016, s.141.

¹²¹ J.P. Roux, Türklerin ve Moğolların Eski Dini, çev. Aykut Kazancıgil, (1. Baskı), İşaret Yayınevi, İstanbul 1994, s.68.

¹²² Çoruhlu, Yaşar, Türk Mitolojisinin Anahatları, (1.Baskı), Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2001, s.61.

Hastalan iyileştirmek, kayıp eşyaları ya da bunları çalanları bulmak, yağmur yağdırmak, fırtına koparmak, rüzgâr estirmek gibi nedenlerle kendisine başvurulanan Şaman, bu görevini yerine getirirken ya Şamanın ruhu bedeninden ayrılarak başka bir dünyaya gider, ya da ruhlar Şamanın içine girerek ona karşılaşılan problemleri çözmek için ilham verir.¹²³ Eski Türklerde ruhlarla ilişki kurulmaya ve bu ruhları etki altına almaya çalışıldığı görülmüştür. Bu amaçla görünmeyen âlemle ve Tanrılarla bağlantısı olduğu söylenen şaman ve kâhinler ortaya çıkmıştır. Şamanlar, “Ak Şaman”, “Kara Şaman” olarak ikiye ayrılmaktadır. Büyüsel ve kâhinlik faaliyetleri için daha çok kara şamanlara başvurulduğu rivayet edilir. Ak şamanlar bu tür konularla pek ilgilenemezlerdi.¹²⁴ Bu kişiler yeryüzünde Tanrı’nın temsilcileri olarak görülmüşlerdir. Hatta İslamiyet’i kabul etmiş ama halen eski yapısını korumuş Türklerin toplum katmanları *Kutadgu Bilig*’de şöyle belirtilmiştir: Buna göre soyu Hz. Muhammed’e dayanan kişiler en tepede, sonra bilginler ve üçüncü sırayı da hekimler almaktadır. Dördüncü sırada ise rüya yorumcuları, ardından müneccimler, şairler, köylüler ve tüccarlar sıralanmaktadır. Bu sıralamadan kâhinliğin yüksek bir makam olduğu ve bu kişilere toplumun değer verdiği anlaşılmaktadır.¹²⁵ İslamiyet öncesi Türklerin yaşamında önemli bir işlevi olan şamanlar; hastalıkları iyileştirmek, kehanetlerde bulunmak ve ruhlarla iletişime geçmek gibi özelliklere sahip kişilerdir. Ayrıca Türk dünyasındaki efsanelerde, özellikle de *Oğuznameler*’de ve *Dede Korkut Hikayelerin*’de karşımıza çıkan kahramana yol gösteren veya hükümdara, vezirlik yapan kişilerin, şaman tipi ile ilişkisi bulunmaktadır.¹²⁶

Kehanette bulunmak, Şamanların eylemlerinde kullanılan başlıca öğelerden biridir. Şamanlara bütün bu faaliyetleri için verilen ücrete ise “ürün” denilirdi. Kaşgarlı Mahmut (1008-1102) bunu “Ücreti ver” anlamına gelen “*Elig ürünji bir*” olarak ifade etmiştir.¹²⁷ Yine büyük bir benzerlik içerisinde olan fal da eski Türklerde önemlidir ve “İrg” kelimesi ile ifade edilmiştir. Hatta günümüzde bu sözcük Anadolu’da “İrk bakmak” olarak fal bakmak manasında halen kullanılmaktadır. Kehanet konularını içermesi bakımında eski Türkçe eserler arasında *Irk Bitig*’in önemi büyüktür. Ayrıca bu eser, runik

¹²³ Güngör, Harun, Türk Din Etnolojisi, (1.Baskı), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2012, s.66.

¹²⁴ Gömeç, 2019, s.56.

¹²⁵ Özten, Ersan, “Peygamberlerin Gaybı Bilme İmkânı”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Ankara, 2009, s.1.

¹²⁶ Gültekin, Mustafa, Türk Kültüründe “Fal” ve “Falcılık” Bağlamında Manisa/Selendi Yöresi “İrkçıları” ve “İrk Ocakları”, Türk Dili Ve Edebiyatı Dergisi, 2014, 49(49), s.127.

¹²⁷ Kaşgarlı Mahmud, Divanu Lugâti’t-Türk, s.61.

yazı kullanılarak kâğıda yazılmıştır. *Irk Bitig*'de 65 adet şiirsel minyatür bulunmaktadır. *Irg Bitig*'de farklı türlerde metinler bulunmaktadır. Bunlar: İnsan ve hayvan yaşamlarından alınan gerçek konular, mit ve masal ve efsane kaynaklı konular, doğa betimlemeleri, öğütler ve ahlaki hikmetler bulunmaktadır. Her bir bölüm, "bu iyidir" veya "bu kötüdür" şeklindeki bir çıkarım ile sona ermektedir.¹²⁸ Bu yazma eser halen Londra'da bulunan İngiltere Müze'sinin (British Museum) doğu yazmaları departmanında 8212 numarada muhafaza edilmektedir. *Irg Bitig*, Doğu Türkistan'dan, Bin Buda Mağaralarından bu müzeye getirilmiştir.¹²⁹

2.5.1. Geleneksel Türk Dinlerinde Kehanet Yöntemleri

İslamiyet öncesi Türkler, kehanet yöntemi olarak özellikle hayvanların kemiklerini ve bunların yanında bir takım nesneleri kullanmışlardır.

2.5.1.1. Çubuklar ve Oklarla Kehanet

Orta Asya'da görülen en eski kehanet aracı söğüt çubuğu ve oktur. Kehanetin bu türü, Avrasya göçebelerinde de görülmektedir. Ok kullanılarak gerçekleştirilen kehanetlerin izlerini İslam etkisi altındaki metinlerde de görebilmekteyiz: *Dede Korkut* adlı eserde, "39 genç kızın her biri kendi olumlu kaderlerine doğru bir ok fırlattı, böylece aynen eski zamanlarda Oğuzların çağında adet olduğu gibi hareket ettiler." Bu kehanet türü Herodot (M.Ö. 484- M.Ö. 425) tarafından şu şekilde anlatılmıştır: "İskitler'de sayısız kâhin vardır. Mesleklerini icra etmek için çok sayıda söğüt çubuğu kullanırlar. Bunu şöyle uygularlar: Ortaya kalın çubuk demetleri getirirler ve bunları yere koyup çözerler, sonra çubukları birbirinin yanına koyarak kehanetlerini yaparlar. Aralarında konuşurken de çubukları toplarlar ve onları tekrar arka arkaya yere koyarlar. Hunlar da bu kehaneti biliyorlardı." Bu kehanet yöntemi eski Türklere özgüdür. Araştırmalara göre bu yöntem 1000'li yılların başlarında ortadan kaybolmuş ve sonra da değişik şekillerde tekrar ortaya çıkmıştır. Bu kehanet türüyle ilgili şu örneği verebiliriz: "Türkler üç ayrı gruba bölündükten sonra üç çubuğu havaya atarak kaderlerini öğrenmek istemişlerdir. Bu çubuklardan biri güneye düşmüş ve grubun öncü kısmı Hindistan'a yönelmiş, diğeri kuzeybatıya yönelmiştir." Ayrıca Türkler, çubuklarla liderlerini de belirlemişlerdir. Bir

¹²⁸ İ.V. Stebleva, Eski Türkçe Fal Kitabı *Irk Bitig* ve Sembollerin Kavramsal Temeli, çev. Halil İbrahim Usta, *Türkoloji Dergisi*, 2001, 14(1), s.19.

¹²⁹ Kaya, Cemal, *Irk Bitig*'de Falcılık, *Kültür Tarihimizde Gizli Diller Ve Şifreler*, ed. Emine Gürsoy Naskali-Erdal Şahin, (1.Baskı) Picus yayınları, İstanbul 2008, s.359.

dairenin içine bir kişiyi temsil eden çubukları havaya fırlatmışlar daire içine düşenlerin lider olacağı konusunda kehanette bulunmuşlardır.”¹³⁰

2.5.1.2. Âşık Kemiği ile Kehanet

Eski Türklerde âşık kemiği kullanılarak da kehanetler yapılmıştır. Âşık kemiği tıp dilinde talus kemiğidir ve zara benzemektedir. Günümüzde, bütün Türk dillerinde âşık kemiğinin anlamlarını belirtmek için çok zengin bir kelime dağarcığı kullanılmaktadır. Bu dilleri konuşan bütün topluluklarda genellikle âşık kemiği ile kehanette bulunulmuştur. Ancak bu kehanet türünde her zaman aynı sonuçlar çıkarılmaz. Günümüzde genellikle Nogaylar’da, Türkiye’de, Özbeklerde âşık kemiği, yapılması düşünülen işin iyi taraflarını ve kötülüklerini öğrenmek için kullanılır. Âşık kemiği yere veya bir davulun üzerine atılır. Atıldıktan sonra kemiğin duruşuna göre yorumlar yapılmaktadır. Âşık kemiği ile ilgili şu kehaneti örnek verebiliriz: “Nogaylarda Edige ve arkadaşları Alp Kabardin’i takip edip etmemenin hangisinin hayırlı olacağını öğrenmek için davul üzerine âşık kemiği atarak “*Alçı*” düşerse *Alp Kabardin’i takip edeceğiz*” diyerek and içtiler.” “Ayrıca âşık falı hakkında Semerkant’ta bulunan Özbekler’den şu hikâye anlatılmıştır: “*Şaybak Han Semerkant şehrini kuşatırken karargâhını Koytaş Dağın’da kurmuştu. Semerkent’a kat’ i hücumu geçmeğe hazırlanırken davul getirtti ve eline bir âşık kemiği alıp:*”

“Çek düşse de Babırğa”

“Dağ düşse de Babırğa”

“Semerkandı ben alacak olursam

Oma düşsün davulga!” diyerek davul üzerine âşık kemiğini atmıştır.”¹³¹

2.5.1.3. Bağırsaklarla Kehanet

Eski Türkler’de kehanetin diğer bir türü olan hayvan bağırsaklarının incelenmesi aracılığıyla geleceğin öğrenilmesidir. Bu kehanet yöntemi Türkler’de daha az görülen bir

¹³⁰ Roux,1994, s.69.

¹³¹ İnan, Abdülkadir, Tarihte ve Bugün Şamanizm, (3. Baskı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1986, s.152-157.

yöntemdir. Bir savaştan önce Attila (395-453) kâhinlere danışmış ve onlar da ölülerin bağırsakları ve kemikleri üzerindeki damarları inceleyerek geleceği tahmin etmişlerdir.¹³²

2.5.1.4. Düş Yorumu

Uykunun bazen geçici ölüm sayılması, rüyanın ise ruhların serbest bir şekilde dolaşması şeklinde kabul edilmesinden dolayı rüya yorumu Şamanizm ile bağlantılı görülmüştür. Çünkü Şamanlar da uyku ve trans halinde çeşitli ayinler yapmaktadır. Rüya her zaman yalnız rüya şeklinde değil bazen uyku veya yarı uyku halinde ortaya çıkan ve gelecek hakkında bilgiler veren bir olgu olarak açıklanmaktadır. Bu duruma örnek olarak esir alınan bir Türk'ün aşağıdaki beyanı aktarılmaktadır: “*Ben Türkistan'ın en becerikli büyüücüyüm. Savaşta bir hükümdara refakat ettiğimde, düşmana rüyasında bozguna uğrayacağını gördürüyorum ve böylece cesaretini kırıyorum.*” Bu kehanet türü ile ilgili *Oğuzname*'de şu metinleri görmekteyiz: “*Günlerden bir gün Ulu bir Türk rüyasında altın bir yay ile gümüş üç ok gördü. Bu yayın uçlarından biri güneşin doğuşuna diğeri ise güneşin batışına değiyordu ve gümüş üç ok gecenin içinde uçuyordu. Uykudan uandıktan sonra rüyasında gördüğünü Oğuz Kağan'a anlattı ve kendisine dedi ki*”: “*Ah benim canım, Gök Tengri rüyada bana göstermek istediği toprakları senin ırkına versin.*” Bu metinlerde yay ve okların rüyada görülmesi üzerinden, Oğuz Kağan'ın (M.Ö. 234-M.Ö. 174) ve soyunun dünya üzerinde geniş topraklara sahip olacağı yorumu yapılmıştır.¹³³

2.5.1.5. Kürek Kemiği ile Kehanet

Kavrulmuş kürek kemiğinin okunması aracılığıyla kehanette bulunma Türk kehanet yöntemlerinin en eskisi olduğu bilinmektedir. Ayrıca bu yöntemin, Orta Asya'da tarih öncesi çağlardan günümüze kadar uygulandığı görülmektedir. Kehanetin bu türünde genel olarak koyunun veya keçinin kürek kemiği kullanılmıştır. Ancak istisna olarak da koyun yetişmeyecek kadar soğuk ve kuzey bölgelerde yaşayan Yakutlarda geyiklerin kürek kemiği kullanılmaktadır. Bu kehaneti yapabilmek için hayvanın yakın zamanda öldürülmüş olması ve kemiğinin üzerindeki etin kazınmış olması gerekmektedir. Kemiğin alevde kavrulma esnasında kehanette bulunulacak olayın düşünülmesi gerekmektedir. Kürek kemiği ile fal açtırmak isteyen kişi bir kürek kemiği bulur. Kâhin

¹³² Roux, 1994, s.72.

¹³³ Roux, 1994, s.73.

veya şaman, kemiği ateşte kızdırdıktan sonra eline alıp kemiği ince tarafından tutar. Bunlardan sonra kemikte çizgiler, noktalar ve çatlaklar ortaya çıkmıştır. Kâhin ise bu şekillere göre yorumunu yapar. Mesela: Hayvanını çaldıran bir adam, kâhine başvurur. Kâhin kemikte ortaya çıkan şekilleri şöyle açıklamaktadır: Çizginin ortası fal sahibinin hanesidir. Çizgi oradan uzaklaşırsa hayvan uzak yerlere götürülmüştür, fakat geri dönecek veya bulunacaktır. Çizgi kemiğin küçük kenarında biterse nesne uzakta değildir. Çizgi kemiğin uzun kenarındaysa aranan varlık bir adamın elinde ve kapalı bir yerde saklıdır. Bunlar gibi çizginin konumuna göre birçok yorum yapılabilir. ¹³⁴ Bu kehanet türü hayvan bedeninin içerdiği güçle ilgili oldukça gelişmiş bir düşünce tarzından kaynaklanmaktadır. Kaşgarlı Mahmut (1008-1102) “*Yarın bulgansa, el bulganır*” atasözüyle bunu bize göstermektedir. ¹³⁵ Kürek kemiği kehanetinin eski Türkçe’deki adı “Yagrıncı” olarak geçmektedir. Kürek kemiği ile kehanete daha sonra Timur’un devletinde, Safevilerde ve Memlüklerde rastlanmaktadır. Türklere ait destanlarda, hikâyelerde kürek kemiği kehanetine sıkça rastlanmaktadır. ¹³⁶

2.5.1.6. Kaşık ve Eldivenle Kehanet

Yakut Türklerinde kaşık ve eldivenle kehanette bulunulmuştur. Özellikle yeni bir ev yapmadan önce uygun konumun seçilmesi için kullanılır. Türklerde ev yapımı önemlidir. Çünkü ev yani ocak aileyi sıcaktan ve koruyan bir mekândır. ¹³⁷ Seçilen yerde yapılan bir takım ritüeller sırasında eldiven kullanılarak fal açılır. Eldiven, dualarla havaya atılır. Eldivenin düştüğü yere ağaç dikilir. Daha sonra burada toplanılıp ateş yakılır. Ateşe bazen yoğurt dökülürken bazen de at yelesinden kıl koparılıp atılır. Daha sonra şaman, eline bir kaşık alıp dua ederek kaşığı havaya fırlatır. Daha sonra ev sahibi kaşığı kapar ve yakasına yerleştirir. Bu ritüeller evin yapılmasından sonra da tekrar edilirdi. Böylece yeni evin iyi şans getireceğine inanılırdı. ¹³⁸

¹³⁴ İnan, 1986, ss.155-156.

¹³⁵ Çulluhan, Sedef, “Fal ve Kahve Falıyla İlgili Uygulamalara Fenomonolojik Bir Yaklaşım”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2019, s.54.

¹³⁶ Roux, 1994, s.76.

¹³⁷ Ögel, Bahaeddin, Türk Mitolojisi, TTK Yayınları, 2014 7(102), s. 30.

¹³⁸ Artun, Erman, Türklerde İslamiyet öncesi inanç sistemleri-öğretiler-dinler, <http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_inanc_sistemleri. Pdf., 2007, s.19. (08.07.2020)

2.5.1.7. Kumalak

Kumalak kehaneti, Kırgız ve Kazak Türklerinde yaygın olarak kullanılan kehanetlerden biridir. Kumalak için 41 adet taş veya 41 adet nohut, fasulye gibi baklagil veya 41 adet koyun dışkısı kullanılmaktadır.¹³⁹ Taşlar dörder dörder ayrılır ve kalan taşlar sağ tarafa konulur. Bu taşlar birinci kısmı oluşturur. Burası “Sağ omuz” dur. İkinci kısma giren taşlar birinci kısımdaki taşlarla aynı şekilde ayrılır, kalan taşlar sağ omuzun sol tarafına konulur. Burası “Baş”tır. Üçüncü kısımdaki taşlar da aynı şekilde ayrılır kalanları başın sol tarafına konulur. Burası da “Sol Omuz” dur. Kalan bütün taşlar karıştırılır ve tekrar üçe ayrılır. Kalan taşlar yine karıştırılıp yine üçe ayrılır. Bunların da her bir bölümü dörder dörder ayrıldıktan sonra en son kalanları öncekiler gibi yerleştirilir. Bundan sonra kalan taşlar hiçbir şey ifade etmezler. Kâhinler, yerde kalan dokuz taş bakarak kehanet için başvuran kişiye geleceğini anlatırlar.¹⁴⁰

2.5.1.8. 12 Hayvanlı Türk Takvimi

12 Hayvanlı Türk Takviminin kullanılması, Türklerde önemli kehanet yöntemlerinden biridir. Bu takvim evrendeki bir takım döngüsel hareketlerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. 12 hayvanlı Türk takvimine göre bazı yıllar diğer yıllara göre sıcaklık, soğukluk, yağış, ucuzluk, pahalılık, hastalık, sağlık, barış vb. yönlerden farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar 12 yıllık döngülerle aynı şekilde tekrar etmektedir. Bütün bunlardan yola çıkarak çeşitli Türk toplulukları arasında gelecek yıllar için birtakım kehanetler ortaya atılmıştır. 12 Hayvanlı Türk Takvimi’nin etkilerini Türkler İslamiyete geçtikten sonra da görmekteyiz. Bu kehanetlerin ilk örnekleri *Divanı Lügati-t Türk*’te görülmektedir. Bu kehanetler daha sonraki zamanlarda Farsça ya da Türkçe olarak yazıya geçirilmiş ve özellikle Osmanlı döneminde yaygınlık kazanmıştır. Bu takvimden yararlanılarak oluşturulan Türkçe metinlerde, önce yılın nasıl geçeceği yönünde ki kehanetler söylenmekte, ardından o yıl içerisinde doğacak çocukların fiziksel ve karakteristik özellikleri ile gelecekleri hakkında bilgiler verilmektedir.¹⁴¹

¹³⁹ Artun, 2007, s.20.

¹⁴⁰ İnan, 1986, s.s.157-158.

¹⁴¹ Boyraz, Şeref, 12 Hayvanlı Türk Takvimi ve Kehanet, s.107.

2.6. Çin Dinlerinde Kehanet

Çinliler arasında kehanette bulunma, fal açma ve gayb ile ilgili haber verme faaliyetleri çok yaygındır. Çin dinlerinde önemli veya önemsiz, toplumu veya bireyi ilgilendiren hiçbir işe kehanete başvurulmadan başlanılmaz. Çoğu zaman doğada görülen olaylar üzerine kehanetler verilmiş ve fal açılmıştır. Ay tutulması, Güneş tutulması, deprem ve kuyruklu yıldız uğursuzluk işareti sayılmıştır. Ayrıca rüyalar ve garip görülen tesadüfler fal açmak için iyi bir neden olmuştur.

2.6.1. Çin’de Kullanılan Kehanet Yöntemleri

Çinlilerde özellikle “Chi” denilen bir bitki ile “Pou” adı verilen kaplumbağa kabuğu, kehanet için çok kullanılırdı. Buna göre, yanan alevin içine kaplumbağa kabuğu atılırdı. Ateşin içindeki kabuğun üzerinde bazı çizgiler ve yarıklar ortaya çıkardı. Bu izler incelenip bir takım kehanetlerde bulunulurdu.¹⁴² Bunların dışında Çin’de temel olarak en çok kullanılan üç adet kehanet yöntemi görmekteyiz:

2.6.1.1. Kemik Kehaneti

Kemik kehaneti yönteminde, seçilen bazı hayvanların kemikleri ateşte ısıtılır. Seçilen bu kemikler bazen bir kaval kemiği olabilirken bazen de bir kaplumbağa kabuğu olabilir. Kemiklerin ateşte ısıtılmasıyla bazı yarıklar oluşur. Bu yarıklar incelenir ve yarığın şekline göre bazı kehanetlerde bulunulur. Çin’deki kehanet yöntemlerinin en eskisi kemik kehanetidir. Bu kehanet türünün arkeolojik bulgulara göre yaklaşık M.Ö. 3500 yıllarına dek uzandığı tahmin edilmiştir. Kemiklerin kullanıldığı bu yöntemin, zamanla Çin’de hüküm süren Shang hanedanlığına mensup imparatorlar tarafından bizzat uygulandığı görülmüştür.¹⁴³ XIX. y.y. da Çin’li çiftçiler tarafından bulunan ve üzerlerinde yazı olan bu kemiklerin, Shang Hanedanlığı hükümdarları, geleceği bilmek ve arşiv bilgilerini genişletmek için kemiklerle kehanetlerde bulunulmuştur.¹⁴⁴

2.6.1.2. Hava-Su Yöntemi

Bu kehanet yönteminde, seçilen bir bölgenin toprak yapısı incelenir. Ardından toprağın yapısal ve şekilsel özelliklerine bakılarak, o bölgede iyi ya da kötü ruhların

¹⁴² Usta, Ahmet, Mehmet Şemseddin Günaltay'ın Tarih-i Eryan'ına Göre Çin Dinleri, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1999, 11(11), s.138.

¹⁴³ Hay, Jeff, World Religions, Greenhaven Press, Gale 2007, s.232.

¹⁴⁴ <https://arkeofili.com/cin-hukumdarlari-hayvan-kemikleri-gelecegi-tahmin-ediyorlardi/> 10.12.2020; Karatosun, 2016, s.297.

etkisinin olup olmadığı tespit edilirdi. Bu yöntem ilerleyen zamanlarda “Feng-Shui” şeklinde tanımlanan “Enerji Akımı Prensibine” temel oluşturmuştur. “Feng”, Çince’de hava, “Shui” ise su manalarına gelir. Bu kehanet yönteminin temel hedefi, arazilerin hangi şekillerde kullanılacağını öğrenmektir. Kehanetten çıkarılan sonuca göre seçilen bölgede şehir kurulur veya o topraklarda tarımsal faaliyetler yapılırdı.¹⁴⁵

2.6.1.3. Kitap Yöntemi

Yi Jing, (Değişiklikler Kitabı) Antik Çin klasiklerinin en eski üçüncü kitabıdır. Yi Jing, dünyada “Chou I” olarak da bilinmektedir. Bu kitap geleceğe yönelik tahminleri bildiren en eski kitaplardan biridir. Bu kitap, bir takım şemalara yapılan yorumlardan oluşmaktadır. Hatta bu kitapta yer alan 21. sıradaki metnin çok eski olduğu ve Konfüçyüs’ün geleceğine işaret edildiği düşünülmektedir. Bu kitap, bazı araştırmacılara göre M.ö III. yüzyıla aittir.¹⁴⁶ Yi Jing, bununla birlikte zaman içerisinde gelişerek günümüzdeki son halini almıştır. Yi Jing’in içeriğinde bazı çizgiler ve bu çizgilerin yorumları yer almaktadır. Bu çizgiler ikiye gruba ayrılmaktadır: Bunlar, “Yang’ı” temsil eden sağlam çizgi ve “Yin’i” temsil eden kırık çizgidir. Bu iki grup çizginin alttan başlayarak, üst üste üç adet yerleştirilmesiyle bir trigram (üçlü-çizgi-grubu) oluşturulur. Toplam sekiz adet trigram bulunmaktadır. Sekiz adet trigramdan da kendi aralarında yine üst üste yerleştirilerek bir hexagram (altılı-çizgi-grubu) oluşturulur. Toplam 64 adet hexagram vardır. İşte, Yi Jing, bu 64 adet hexagramın kehanetlerde kullanılışına ve bunların derin anlamlarına dair bir kitaptır.¹⁴⁷

2.7. Gnostik Dinlerde Kehanet

Bu bölümde Sabilik ve Maniheizm’de yer alan kehanet unsurları açıklanmaya çalışılacaktır.

2.7.1. Sabilerde Kehanet

Güney Mezopotamya’da yaşayan bir topluluk olarak belirtilen Sâbiler’de ise; kâhinlik, sihir ve büyü gibi hususlar reddedilmiştir.¹⁴⁸ Ayrıca bu işlerle uğraşanlar şiddetle kınanmıştır. Sihir, büyü veya kehanetle uğraşmak yasaklanmış olsa da ileriye

¹⁴⁵ Karatosun, 2016, a.g.e. s.297.

¹⁴⁶ Güç, Ahmet, Konfüçyüs ve Konfüçyüsçülük, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 10(2), 2001, s.48.

¹⁴⁷ Karatosun, 2016, s.297.

¹⁴⁸ Gündüz, Şinasi, “Sâbiilik”, TDV İslâm Ansiklopedisi, c. 35, İstanbul 2008, s.341.

dönük tahminler yapmak ve büyü bozmak Sâbiî rahiplerin geçimlerini sağlamak için yaptıkları işlerden biridir. Sâbiî geleneğinde astroloji, sihir ve büyüye metinlerinin en önemlilerinden biri “Burçlar Kitabı” olarak bilinen “Sfar Malvaşia”dır. Bu kitap geleceğe dair kehanetlerle birlikte, kötü ruhları kovma, doğum-ölüm ve evlenme gibi önemli konularda, astrolojik hesaplar yapılmasına yönelik bilgi veren bir metin konumundadır. Yıl başında Sfar Malvaşia’nın rahipler tarafından okunduğu ve yeni yıla dair kehanetlerde bulunduğu da bilinmektedir.¹⁴⁹

2.7.2. Maniheizm’de Kehanet

M.S. III. Yüz yılda yaşayan Mani, bir din kurucusu olarak görülmektedir. Mani, getirdiği dinin esaslarını kitapları ile insanlara açıklamaya çalışmıştır. Ancak bu eserler orijinal halleriyle günümüze ulaşamamıştır.¹⁵⁰ Mani’nin yazdığı bu kitaplar bir takım geleceğe yönelik kehanetleri içermektedir. Mani *Hayat İncili* kitabının ikinci bölümünde kendisine vahiy yoluyla verilen sırlardan bahsetmektedir. *Sırlar Kitabı*’nda ise kitabın son bölümünde eskatolojik kehanetlerden bahsettiği görülmektedir.¹⁵¹ Eskatolojik kehanetlerden yoğunlukla bahsedilen kitap *Şaparugan*’dır. Bazılarına göre bu kehanetler Hıristiyanlıktaki eskatolojik kehanetlerin iyi bir yorumudur.¹⁵²

Mani’ye göre dünya hayatı son bulacak ve büyük yargılanma gerçekleşecektir. Büyük yargılanma “Büyük Savaş” sonrasında gerçekleşecektir. Büyük savaş kavramı dünyanın sonuna yaklaştığımız zamanlarda kötülüklerin artacağı zamanı ifade etmektedir. Daha sonra ortaya “Büyük Yargıç” tarafından yargılanma başlayacaktır. Büyük Yargıç, İsa’nın yeryüzüne inmiş ve bedenlenmiş halini ifade etmektedir. İsa yeryüzüne indiğinde sağında ve solunda yer alacak dindarlar ve günahkârlar olarak iki grup oluşacaktır.¹⁵³ Bu ayrım esnasında şu konuşmalar olacaktır:

“İsa sağ tarafındakilere dönerek şunları söyledi: “Sizler Yüceliğin Babası tarafından kutsandınız! Çünkü acıkmıştım, susamıştım bana yiyecek verdiniz. Çıplaktım, beni giydirdiniz. Hastaydım, benimle ilgilendiniz. Sürgünde ve avareyken beni evlerinize

¹⁴⁹ Gündüz, Şinasi, Sâbiîler Son Gnostikler, (1. Baskı), Vadi Yayınları, İstanbul 2016, s.s.197-198.

¹⁵⁰ Rudolph, Kurt, Maniheizm, çev. Mustafa Bıyık, Gazi Üniveritesi, Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2002/I, s.380-383.

¹⁵¹ Tekin, Dila Baran, “Mani ve Öğretileri”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çorum, 2014, s.30-33.

¹⁵² Baker, Brian, Nicholas J, Manichaeism: An Ancient Faith Rediscovered, T&T Clark, London 2011, s.26-28.

¹⁵³ Tekin, 2014, s.77.

aldınız.” Sonra bu dindar yardımseverler ona başlarıyla selam verirler ve şöyle söylerler: “Efendimiz! Hırs ve tamahın alt edemediği hünerli ve ölümsüz Tanrı! Biz tüm bunları ne zaman yaptık?” İsa onlara şöyle der:” “Dindar olanlar için yaptıklarınızı benim için yapmış oldunuz. Ve ben bunun karşılığında size ödül olarak cenneti vereceğim.” Onlara büyük bir sevinç verecek. Ve solundakilere şunları söyler: “Günahkârlar! Sizler kötü işler yaptınız, açgözlü, hırslı ve maddeciydiniz. Sizlerden şikâyetçiyim. Çünkü acıkmıştım, susamıştım, bana yiyecek vermediniz. Çıplaktım, beni giydirmediniz. Hastaydım benimle ilgilenmediniz. Sürgün ve esirdim, beni evlerinize almadınız.”¹⁵⁴

Ayrıca Geleneksel Türk Dinlerinde de bahsettiğimiz *Irg Bitig* adlı eser dini bir kitap değildir. Ancak VIII. yüzyılda Maniheizm’i milli din olarak kabul eden Uygurların dönemine ait önemli bir kehanet ve fal kitabıdır. Doğu Türkistan’daki Bin Buda Mağaralarında bulunan eserin yazı özellikleri IX. yüz yıla ait olduğunu göstermektedir.¹⁵⁵

2.8. Hint Dinlerinde Kehanet

Bu bölümde daha çok Güney Doğu Asya bölgesindeki, Hint dinlerindeki kehanet olgusunu inceleyeceğiz. Hint dinlerinde metafizik âlemin önemli bir yeri bulunmaktadır. Hatta din adamlarının değerleri bu âlemlerle ve bu konularla yakından ilişkili olup olmalarıyla ölçülmektedir.

2.8.1. Hinduizm’de Kehanet

Günümüzdeki haliyle Hinduizm büyük ölçüde Brahmanizm, Paganizm, Budizm ve Jainizm gibi Hindistan’daki yerel inanışların sentezi görünümünde bir dindir. Ayrıca az da olsa İslam etkisinden söz edilebilir. Hinduizm, Brahmanizm’in genişlemiş ve yeni bir şekle bürünmüş halidir. Hinduizm’in menşei, bütün bu saydığımız dinlerden çok daha eskiye dayanmaktadır.¹⁵⁶

Hindistan’da kehanet Sanksritçe ışık anlamına gelen “Jyotish” adı verilen detaylı bir astroloji sistemi ile düzenlenmiştir. Geleceğin tahmin edilmesi de tam olarak ışığın ne söylediğinin incelenmesi anlamına gelir.¹⁵⁷ Bu dinlerde metafizik âlemi bilmek için

¹⁵⁴ Tekin, 2014, a.g.e. s.77; Bkz: Sabuhragan, ss. 507-509.

¹⁵⁵ Tekin, Talat, İrk Bitig, Ankara TDK Yayınları, Ankara 2013, s. 13.

¹⁵⁶ Demirci, Kürşat, “Hinduizm”, TDV İslâm Ansiklopedisi, c.8, İstanbul 1998 s.112-116.

¹⁵⁷ Altıparlak, 2004, s.15.

nefsin isteklerini kırmak gerekir. Brahman: “*Nefsini temizleyen ve bedeni kirlerden arınan kişilere her türlü gaybın görüneceğini*” söylemiştir. Hint dinlerinde geleceği ve metafizik âlemle iletişime geçmenin diğer bir yolu da “Yoga”dır. Yoga, Sanskritçe kaynaklı bir kelimedir ve birleşmek ve bağlanmak anlamlarına gelir. Yoga sayesinde insan kafasını meşgul eden gereksiz her şeyden uzaklaşır. Böylece kafasının içinde bütün varlık âlemine hükmeden üstün ruhu yaşar.¹⁵⁸

Hint antik metinlerini incelediğimizde geleceğe yönelik kehanetler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi “Avatara” kavramını içeren konulardır. Avatara kavramından ilk defa M.Ö. II. yüzyılda yazılan *Bhagavad-Gita*’da bahsedilmektedir. Avatara kavramına göre Tanrılar değişik şekillere girebilmektedirler. Avatara terim olarak, başta Vişnu olmak üzere Tanrılar’ın veya metafizik varlıkların belirli amaçlar için insan veya hayvan şeklinde yeryüzüne inişlerini ifade eder.¹⁵⁹ Avatara kavramının Hindu mitolojisinde gerçek anlamına kavuştuğu ifade edilir. Avatara’nın buradaki anlamı ise; “Dharma’nın” yok olması veya Dharma’nın topluma egemen olması durumunda, toplumdaki düzeni korumak, iyiliği ön plana çıkartarak kötülerin egemenliğini yok etmektir. Ayrıca başka bir ifadeye göre Avataraların, kendi inananlarını doğum-ölüm döngüsünden kurtarmak amacıyla bir hayvan ya da insan formunda yeryüzüne indikleri de ifade edilmektedir.¹⁶⁰ Genel kanaate göre ise bir Avatara’nın başlıca amacı, kötülerin yıktıklarını onarmakla birlikte iyilerin de korunmasıdır. Ancak Avataralar’ın bunlardan başka amaçlarının da olduğu ifade edilmektedir. Mesela, biri bir bilgi dalını öğretmek için gelebilirken, diğeri kötülüğe son vermek, bir diğeri ise, “Mesih” gibi yeni bir çağ açmak için gelebilmektedir. Daha eski zamanlarda, bozulan düzeni sağlamlaştırmak, iyiyi hâkim kılarak kötüyü yok etmek amacı taşıyan Avatara inancı, zamanla değişerek her bir Tanrı’nın kendi inananlarına yardım etmek ve onları kötülere karşı korumak haline geldiği de ifade edilmektedir. Vişnu’nun, Avataralarının belirli dönemlerde yeryüzüne geldiği bilinmektedir. Bunların sayısı hakkında bir hayli farklı rivayet bulunmaktadır. Bu konu hakkındaki genel kanaata göre ise on Avatara olduğu üzere görüş bildirilmiştir. Bu on Avatara sırasıyla: “Balık”, “Kaplumbağa”, “Yaban Domuzu”, “Aslan Adam”, “Cüce”, “Baltalı Rama”, “Rama”, “Krişna”, “Buddha” ve “Kalki’dir”. Genel inanişâ göre bugüne

¹⁵⁸ Özten, 2009, s.2.

¹⁵⁹ Kutlutürk, Cemil, Hinduizm’e Göre Tanrı Vişnu’nun Yeryüzünde Bedenlenmesinin (Avatara/Hulûl) Temel Nedenleri, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 2015, 55(1) , s.144.

¹⁶⁰ Demirci, Kürşat, “Hulûl”, TDV İslâm Ansiklopedisi, c.18, İstanbul 1998, s.340-341.

kadar dokuz Avatara'nın gelmiştir. Onuncu ve son Avatara'nın ise "Kali Yuga" çağının sonlarında geleceği ve bozulan düzeni yıkıp yeniden kuracağı şeklindedir.¹⁶¹ Hinduizm'in gelecekteki Avatara olarak kabul ettiği Kalki'nin, Hristiyanlık ve Yahudilikte bulunan Mesih inancıyla paralel olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır.¹⁶²

2.8.2. Budizm'de Kehanet

Tıpkı diğer Hint dinlerinde olduğu gibi Budizm'de de "Karma" ve "Tenasüh" inançları benimsemiştir. Budist görüşe göre hırs, kin ve hilenin aldattığı kimsenin karması kötü, bunun tam tersi de iyidir.¹⁶³ Karma, bir çeşit mecburi kader anlayışıdır.¹⁶⁴ Tenasüh ise bir hayattan başka bir hayata geçiş demektir. Tenasüh, hiç bitmeyen bir yeniden doğuş döngüsüdür. Tenasühün içinde eziyet ve çile bulunmaktadır. Tenasüh yalnız insanı kapsamaz. En küçük hayvanlara kadar bütün canlı varlıklar kategorisini içine alır. Tenasühten kurtulup "Nirvana'ya" ulaşma ise yalnızca insan formundayken mümkün olmaktadır.¹⁶⁵ Nirvana, Budist geleneğinde ideal olanı, yani arzu ve nefsinin bitmek bilmeyen isteklerinden kurtulmuş olmayı ve sakinleşmiş kişiyi ifade etmektedir. Budizm'de yaşamın temel gayesi Nirvana'ya ulaşmaktır. Budistlere göre bütün insanlar geçmişte başka başka yaşamlar sürmüştür. Bütün insanlar öldükten sonra başka bir vücutta tekrar dirilecektir. Nirvana en son dirilişten sonra ulaşılabilecek durumdur. İnsanların bir sonraki hayatında başına gelecekler, önceki hayatında yaptıklarının ödülü veya cezası olacaktır.¹⁶⁶ İşte Budizm'de yer alan en önemli kehanet Buda'nın (M.Ö. 563-M.Ö. 483) bu inanışlar çerçevesinde dünyaya yeniden gelişidir.

Diğer dinlerde görüldüğü gibi Budizm'de de bir kurtarıcı inancı ve beklentisi bulunmaktadır. Bu noktada gelecek kurtarıcı ile ilgili kehanetler bulunmaktadır. Dünyanın yarısına yakınında Budizm'de de olduğu gibi yeniden doğuş inancı görülmektedir. Bu dinlerde bilinen şekilde bir kıyamet anlayışı olmasa da kurtarıcının gelişi ile birlikte başlayacak bir dönüşüm çağından bahsedilir. Bu durumla ilgili Buda şöyle söylemiştir: "*Ben dünyaya gelen ilk Buda değilim, son da olmayacağım. Belli bir*

¹⁶¹ Kutlutürk, 2015, s.150.

¹⁶² Ürdüç, Gülsüm, "Hinduizm'de Avatara ve Hristiyanlık'ta İnkarnasyon İnancı Üzerine Bir Araştırma", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2006, ss.8-9.

¹⁶³ Tümer, Günay, T.D.V. İslam Ansiklopedisi, "BUDİZM", c.6, 1992, s.352-360.

¹⁶⁴ Tümer, G. ve A. KÜÇÜK, Dinler Tarihi, (1.Basım), Ocak Yayınevi, Ankara 1997, 192-193.

¹⁶⁵ Tümer, 1997, s.356.

¹⁶⁶ Şarafullina, Aliya, "Budizm'de ve Tibet Budizmi'nde İnanç Esasları", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2013 s.29.

zamanda dünyaya bir başka kişi gelecektir. O da kutsi, aydınlanmış ve idarede fevkalade kabiliyetli olan biridir. O, benim size öğretmiş olduğum aynı ebedi gerçekleri öğretecektir.” Birisi soru sordu: “O nasıl bilinecek?” Buda şu cevabı vermiştir: “O, maitreya-mitra-mettaya olarak bilinecek.” Kurtarıcının sülale adı “Metteyya” (Maitreya), esas adı “Ajita’dır”. Buda inancı ile ilgili bu kehanetler, bir kurtarıcı beklentisi içinde olarak bir çeşit “Budist Mesihçiliği” veya “Budist Mehdiliği” olarak önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Tibet ve Moğolistan dağlarındaki kayalara, “Gel Maitreya, gel!” yazısı kazınmıştır. Buda: “Kendi öğretilerinin 5000 yıl sonra unutulacağını, bundan sonrasının anarşi olacağı” kehanetinde bulunmuştur. “Yedi Güneş’in ardından dünyanın son yıkımı gerçekleşecektir.” Aslında Buda kendisinin dini tamamlamadığını, kendisinden sonra Metteyya isimli kişinin gelip dini tamamlayacağını ifade etmiştir.¹⁶⁷ Budizm’de kıyamet günü yerine kullanılan “Mükemmelliğe Geçiş” dönemine, “Altın Çağ” denilmektedir. Bunun belirtisi olarak ise ilahi dinlerde olduğu gibi, bir kurtarıcı geleceği söylenmektedir. Yani Budizm’de kıyamet günü öncesi bir kurtarıcı geleceği yönünde kehanetler belirtilmektedir.¹⁶⁸ Maitreya XX. yüzyılın bitiminden sonra gelecek ve gelen çağın adını oluşturacaktır. Bu yüzden XXI. yüzyıla “Maitreya Çağ’ı” adı verilmiştir. Bu çağın sembolü de kalp olarak gösterilmiştir. Bu hususta kehanetler olduğunu söyleyen bazı sırlara sahip Budist rahipler dünyanın sonuna doğru hızla yaklaşılmakta olduğunu açıklamaktadırlar.¹⁶⁹

Budizm, M.Ö. VI. yüzyılda Hindistan’da ortaya çıkmıştır. Budizm, M.Ö. III. yüzyılda Hindistan’ın dışında da yayılmaya başlamış; Orta Asya’ya, Çin’e, sonra Kore’ye ve Tibet’e ulaşmıştır.¹⁷⁰ Özellikle Tibet Budizm’inde “Lamalar” ve “Tulkular” kehanet uygulamaları yürütmüşlerdir. Tibetçe Lama kelimesi, “Dini Öğretmen” anlamına gelmektedir. Lamalar, toplumdaki gelenekleri sürdüren, liyakat sahibi, donanımlı idarecilerdir. Bir önceki hayatında Lama olan kişi şu anki hayatında da Lama ise bu kişiye Tulku denilmektedir. Yani birden fazla yaşamında lama olan kişilerin manevi olarak daha

¹⁶⁷ Tümer, 1997, s.352-360.

¹⁶⁸ Güngören, İlhan, Buda ve Öğretisi, (1.Baskı), Yol Yayınları, İstanbul 1994, s.216.

¹⁶⁹ Bektan, Ali, Amerikan Kehanetleri ve Türkiye, (1.Baskı), Bilge Karınca Yayınları, İstanbul 2017, s.221.

¹⁷⁰ Esin, Emel, İslamiyet’ten Önce Türk Kültür Tarihi ve İslam’a Giriş, (1.Baskı), Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1978, s.59.

önde olduklarına inanılmıştır. Bu nedenle onlar özellikle kehanette bulunma konusunda en sözü geçen insanlar olarak kabul edilmiştir.¹⁷¹

2.8.2.1. Budizm’de Kehanet Yöntemleri

Kehanet konuları Budizm’de çok çeşitlidir: Kimin kiminle evleneceği, çocukları olup olmayacağı, iş kurmanın bereketli olup olmayacağı, yolculuğa çıkmanın hayırlı olup olmayacağı, hastaların nasıl tedavi edileceği, bir evin en iyi nereye inşa edileceği, kayıp eşyaların bulunması ve buna benzer daha birçok konuya cevap niteliğinde kehanetlerde bulunulmuştur.

2.8.2.1.1. Astroloji

Astroloji, Budizm’de en sık uygulanan kehanet yöntemidir. Matematik bilgisiyle yılın bütün günleri dikkatli bir şekilde hesaplanır. Önem gerektiren işlerin ne zaman yapılırsa daha hayırlı olacağı bu hesaplamalara göre önceden kestirilmeye çalışılırdı. Mesela: Kiminle evlenileceği ve evliliğin tarihi veya bir yolculuğa çıkıldığında hayırlı olup olmayacağı gibi sebeplerle uğurlu tarihler belirlenirdi.

2.8.2.1.2. Pra: (Duru Görü Yöntemi)

Kehanetin bu türünde, yansıtıcı yüzeye sahip olan cam, ayna ve bazı metaller gibi parlak cisimler veya su gibi yansıtıcı yüzeylere bakarak oradaki sembol ve işaretlerin okunması ile kehanet gerçekleştirilir. Astrolojiden sonra en sık uygulanan kehanet yöntemidir. Bu yöntemi uygulamak için, genellikle kutsal kabul edilen bir göl kenarına gidilir ve gölün yüzeyinden yansıyan işaretle kehanetlerde bulunulur.

2.8.2.1.3. Md-Mo: (Fal Oklarıyla Kehanette Bulunma)

Kehanetin bu türünde iki adet ok kullanılır. Oklardan bir tanesi siyah ve bir tanesi beyazdır. Bunların anlamları ise şöyledir: İyi ve kötüyü, aydınlık ve karanlığı, olumlu ve olumsuzluğu işaret ederler. Bu kehanet şu şekilde uygulanmaktadır: Düz bir zemin üzerine yünden oluşan bir örtü serilir. Ardından bu örtünün üzerine bir miktar tahıl dökülür. Bu oklar nizami bir biçimde yan yana yerleştirilir. Daha sonra kâhin, bu oklara odaklanır. Bu iki oka dikkatlice bakıldığında somut herhangi bir etken olmadan hareket

¹⁷¹ Erengil, Cengiz, Budizm, İnsan Yayınları, (1.Baskı), İstanbul 2004, s.86.

edip etmeyeceği gözlenir. Somut bir etken olmadan hareket eden ok hakkında ve bu okun rengine göre çeşitli yorumlar yapılır.

2.8.2.1.4. Mar-me-tag-pa (Kandil Alevi ile Kehanette Bulunma)

Kehanetin bu türünde, kâhin bütün dikkatini toplayarak yanan bir kandil alevini izlemektedir. Bu esnada bir takım “mantra” adı verilen dini metinler okunur. Bu kehanet yalnızca belirli vakitlerde uygulanabilir. Bu zamanlar: Ayın sekizinci ve onuncu günlerinde veya yarım ay-dolunay zamanlarıdır. Bu yöntem uygulanırken, bir çıra parçası, köknar dalıyla birlikte tereyağına sürülerek yakılır ve ardından oluşan alev izlenir. Durumlara göre şu şekillerde yorumlar yapılır: “Eğer ateş yarım ay şekline bürünürse, huzur ve rahata erilir. Eğer ateş siyah duman çıkarırsa, görüşünün bulanık olduğuna işaret eder. Eğer ateş koyu kırmızı ve siyah ile karışıksa duygusal bir çatışma içerisinde olunur. Eğer tereyağı taşar ve ateşi söndürürse, yapacağın işte başarısız olunacaktır.”

2.8.2.1.5. Kuş Davranışlarının Yorumlanarak Kehanette Bulunulması

Kuşlarla kehanette bulunma faaliyetleri birçok eski kültürde olduğu gibi Budistlerde de görülmüştür. Budist bölgelerde özellikle kargaların kullanıldığı görülmektedir. Kargaların uçuş düzenlerinden yola çıkılarak ve çıkardıkları farklı sesler de incelenerek bir takım kehanetlerde bulunulmuştur: “Eğer bir karga, güney tarafından ötüyorsa, bir dost ziyarete gelecektir. Eğer bir karga, doğu tarafından ötüyorsa, isteklerin gerçekleşecektir. Eğer bir karga, güneydoğu tarafından ötüyorsa, düşman gelecektir. Eğer bir karga, batı tarafından ötüyorsa, büyük bir rüzgâr gelecek gibi anlamlar çıkarılırdı.”

2.8.2.1.6. Tespih Taneleri ile Kehanet

Bu kehanet yönteminde “Mala” adı verilen 108 adet tespih tanesi kullanılmaktadır. Kâhin, bu tespihi eline alır ve Mantralar okuyarak ikiye ayırır. Ayrılan iki kısımdaki kalan tespih tanelerini bir yere not eder ve dörder dörder sayar. Bu işlem üç kez yapıldıktan sonra elde edilen rakamlar şu şekilde yorumlanır: Kâhinin, elinde kalan son rakam bir olursa, bu durum biraz zaman alsa da iyiye işaret etmektedir. Elinde kalan son rakam iki olursa, durumun kötü şans getireceğine inanılır. Elinde kalan son rakam üç olursa, olacak olan olay iyi veya kötü olabilir ancak bu olay hemen veya çok yakında

olacaktır. Eğer kâhinin elinde kalan son rakam dört olursa, birtakım zorlukların ardından işin sonunda iyi sonuçlanacağına inanılır.¹⁷²

2.8.2.1.7. Rüya ile Kehanet

Budizm’de kullanılan kehanet yöntemlerinden biri de rüya yorumudur. Bir efsaneye göre Buda’nın annesi, Buda doğmadan önce bir rüya görmüştür. Bu rüyaya göre *“Beyaz bir Fil” ona nilüfer çiçeği götürmektedir. Bunun Buda’nın doğumunu müjdesi olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı da Beyaz Fil, Budist topluluklarında kutsal kabul edilir. Bu rüya şöyle anlatılmaktadır: “Yirmi beş asır önce, Kral Suddhodana Himalaya Dağları’nın yakınlarındaki bir karaya hükmetti. Bir yaz ortası festivalinde bir gün karısı Queen Maya, dinlenmek için mahallelerine çekilip uykuya daldı. Dört meleğin beyaz dağ zirvelerine kadar yüksek bir hızla taşınarak hayali bir rüya gördü. Göğsünde beyaz bir nilüfer taşıyan muhteşem beyaz fil, Maya’ya yaklaştı ve üç kez etrafından dolaştı. Sonra fil onu gövdesiyle sağ tarafına vurdu ve kayboldu. Maya uyandığında, kocasına rüyasını anlattı. Kral gelip yorumlatmak için 64 tane Brahman çağırdı. Brahmanlar bu durumu yorumladılar. Kraliçe Maya bir oğlan çocuğu doğuracak ve eğer oğul evinden ayrılmazsa, o bir dünya lideri olur. Ancak, eğer evinden ayrılacak olursa, o bir Buddha olur. Doğum zamanı geldiğinde, Kraliçe Maya, Kral’ın başkenti Kapilavatthu’dan çocukluk evine Devadaha’ya doğum yapmak için gitmek istedi. Kraliçe Maya, Kapilavatthu’dan ayrıldı. Devadaha’ya giderken, çiçek açan ağaçlarla dolu Lumbini Grove’u geçti. Kraliçe, çiçeklere dokunmak için uzandığı sırada oğlu doğdu. Daha sonra Kraliçe ve oğlu parfümlü çiçeklerle süslendi ve iki adet su püsküren su, onları yıkamak için gökyüzünden döküldü. Ve bebek ayağa kalktı ve yedi adım attı ve Ben onurlu birisiyim dedi. Sonra Kraliçe Maya ve oğlu Kapilavatthu’ya döndü. Kraliçe yedi gün sonra öldü. Bebek prens aynı zamanda Kral Suddhodana ile evli olan Kraliçe’nin kız kardeşi Pajapati tarafından tedavi edildi ve büyütüldü.”*¹⁷³

Burada geçen önemli kehanet unsuru, din adamlarının yeni doğan çocuğun evden ayrılıp ayrılmamasıyla farklı kaderinin olacağına dair yaptıkları yorumdur. Bu hikâyede geçen kavramların bazılarının Budistlere göre sembolik anlamları bulunmaktadır. Beyaz fil, bereket ve bilgeliği temsil eden kutsal bir hayvandır. Nilüfer çiçeği, Budist sanatının

¹⁷² Karatosun, 2016, ss.288-302. (Sayfa 33-34 arasındaki yöntemler bu eserden özetlenmiştir.)

¹⁷³ <https://tr.eferrit.com/budanın-dogusu/> (11.01.2021)

aydınlanmasının sembolüdür. Özellikle beyaz bir nilüfer çiçeği, zihinsel ve ruhsal saflığı temsil etmektedir. Buda'nın yedi adımı ise kuzey, güney, doğu, batı, yukarı, aşağı ve burası olmak üzere yedi yönü temsil etmektedir.¹⁷⁴

¹⁷⁴ <https://tr.eferrit.com/budanin-dogusu/> (11.01.2021)

III. BÖLÜM

İLAHİ DİNLERDE KEHANET

3.1. Yahudilikte Kehanet

Yahudilerin kutsal kitabı Tanah'ta birçok gelecekle ilgili tahmin ve kehanet bulunmaktadır. Bunlardan bazıları açıkça bildirilirken bazıları da gizli bir öğreti olarak belirli bir gruba hitap etmiştir. Kral Musa (M.Ö. XIII. y.y.) bu gizli öğretileri etrafındakilerden bazı insanlara aktarmıştır. Tanah'ın gizli sırlarının anlaşılamayacağını yine Tanah'ın içindeki pek çok bölümde açıkça ifade edildiğini görmekteyiz: “*Ve dedi: Git, gel çünkü sonun vaktine kadar bu sözler saklıdır ve mühürlüdür. Ama sen Danyel’le bu sözleri gizli ve kitabı mühürlü tut, ta ki son zaman gelene kadar.*”¹⁷⁵ Buradan anlıyoruz ki Tanah'ın içerisinde gizli bilgiler yer almaktadır. Yahudi inancına göre nebi, gelecekte haber verebilen kimsedir. Yahudi kutsal metinlerinde peygamberlerin verdikleri gayb haberlerine dair birçok örnek vardır.¹⁷⁶ Yahudiler cinleri kullanarak geleceği bilmeyi Kral Süleyman’dan (ö. M.Ö. 931) kaldığını kabul etmektedirler. Ayrıca Kabala adı verilen kitap gelecek ile ilgili yorumlara yoğun biçimde yer vermiştir. Bu yönüyle Kabala Tevrat’ın batını tefsiri olarak kabul edilir.¹⁷⁷

Yahudi topluluklarında, gematria, kuşların uçuşlarına bakarak gelecekte olacakları söyleme, ölen insanların ruhlarına danışma gibi kehanetlerin yanı sıra fala bakma ve astroloji ile de gelecekte haber verme faaliyetleri de yaygındır. Yahudiler bu inançlarından dolayı Muhammed’den (571-632) de gayba dair mucizeler göstermesini istemişlerdir.¹⁷⁸ Bununla birlikte İsrail’de oldukça uzun bir süre kehanet olgusu var olmasına rağmen, bu olgunun kapsamlı bir tarihini izlemek çok zordur.¹⁷⁹

3.1.1. Yahudilikte Kehanet Uygulamaları

Yahudilikte her türlü kehanet uygulaması yasaklanmıştır.¹⁸⁰ Bununla birlikte “kohen” adı verilen din adamları sınıfına kehanet faaliyetleri serbest bırakılmıştır. Kohenler tapınaklarda “Urim-Thummim yöntemini kullanarak ve özellikle kurban

¹⁷⁵ Daniel, 8: 26.

¹⁷⁶ Krallar, 14: 1-18; II. Krallar, 1: 1-4.

¹⁷⁷ Özten, 2009, s.3.

¹⁷⁸ En’am, 6/50; Hud, 11/31.

¹⁷⁹ Gale, Thomson, Encyclopedia Of Religion Second Edition, Macmillan Reference USA, 11 Pius IX Rivers, 2005, s.7435.

¹⁸⁰ Yasa’nın Tekrarı, 18: 10-12.

sunumlarından sonra Yehova'nın iradesini öğrenmek amacıyla kehanetlerde bulunmuşlardır. Tanah'ta ise Yahudilik tarihinde yer alan kralların ve peygamberlerin kehanetleri anlatılmaktadır.¹⁸¹ Jonathan'ın Filistin'e saldırı kararını bir takım astrolojik kehanetlerle aldığı belirtilir.¹⁸² Yahudi halkının tarihte uyguladığı kehanet yöntemleri incelendiğinde, çevresindeki bölgelerde yaşayan diğer halkların kullandığı yöntemlerden çok farklı olmadığı görülmektedir. Genellikle bu yöntemler fal oklarıyla kehanette bulunma, hayvanların iç organlarına bakılarak kehanette bulunma ve kuşların hareketlerinden yola çıkarak kehanette bulunma olarak sayılabilir. Bu yöntemler Tanah'ta belirtildiği gibi Yahudiler için yasaklanmıştır. Bu durumdan yola çıkılarak şu yorum yapılabilir: Kehanet türleri sayılarak kutsal kitapta yasaklandığına göre demek ki Yahudi halkı bu yöntemleri kullanmıştır.¹⁸³

3.1.1.1. Görü Yeteneği

Yahudi toplumunda görü yeteneğiyle yapılan kehanetler önemli görülmüştür. Bu yeteneğe sahip kişilerin yaptıkları kehanetlere görmek fiili ile alakalı olarak “hozeh” ve “roeh” adı verilirdi.¹⁸⁴ Bu yöntemle ilgi bilgilere Tanah'ta geçen Balam'ın görülerine bakılarak ulaşılabilir:

“Beor oğlu Balam,

Gözü açılmış olan,

Tanrı'nın sözlerini duyan

Her şeye Gücü Yeten'in görümlerini gören,

Yere Kapanan, Tanrı'nın gözlerini açtığı kişi bildiriyor:

Ey Yakup soyu, çadırların,

Ey İsrail, konutların ne güzel

Yayılıyorlar vadiler gibi,

İrmak kıyısında bahçeler gibi,

¹⁸¹ Karatosun, Musua, Osman, a.g.e. s.282.

¹⁸² Davies, T. Witton, Magic, Divination And Demonology Among the Hebrews and Their Neighbors Kessinger Publishing Company, Montana, U.S.A. 1897, s.76.

¹⁸³ Karatosun, 2016, s.282-295.

¹⁸⁴ Karatosun, 2016, s.296.

Rab'bin diktiği öd ağaçları gibi

Su kıyısındaki sedir ağaçları gibi.”¹⁸⁵

3.1.1.2. Ölülerin Ruhlarına Danışma

Necromony olarak da bilinen ölülerin ruhlarına danışarak kehanetlerde bulunma yöntemi Yahudi toplumunda görülen diğer bir kehanet yöntemidir.¹⁸⁶ Bu yöntemin ilk izlerini yine Tanah'ta görmekteyiz. Tanah'da kehanetin bu türü ile ilgili şu ifadeler dikkat çeker:

“Samuel ölmüş, bütün İsrail halkı onun için yas tutmuştu. Onu kendi kenti Rama'da gömmüşlerdi. Saul da cincilerle ruhlara danışanları ülkeden kovmuştu. Filistliler toplanıp Şunem'e gittiler ve orada ordugâh kurdular. Saul da bütün İsrailliler'i toplayıp Gilboa Dağı'nda ordugâh kurdu. Saul Filist ordusunu görünce korkup büyük dehşete kapıldı. RAB'be danıştıysa da, RAB ona ne düşlerle, ne Urim, ne de peygamberler aracılığıyla yanıt verdi. Bunun üzerine Saul görevlilerine, “Bana bir cinci kadın bulun da varıp ona danışayım” diye buyruk verdi. Görevliler, “Eyn-Dor'da bir cinci kadın var” dediler.”¹⁸⁷

3.1.1.3. Gematria

Gematria, sözcüklerin rakamsal eşitliklerini açıklayan şifreli bir sistemdir.¹⁸⁸ Bu sisteme göre kelimelerdeki harfleri temsil eden rakamların toplamı, o kelimenin sözcük numarasını göstermektedir. Yahudilikte isim ve numaraların önemi büyüktür. Bunu Kabala mistisizminde Tanrı kelimesine karşılık gelen kelimelerden biri olan “Tetragrammaton” örneğinde görebiliriz. Bu kelime daima mistik ve gizemli bir kelime olmuştur. Aynı şekilde “Yahve” ifadesi de dua eden bir kişi tarafından kullanıldığında kesinlikle isteğinin yerine getirileceği inancı hâkimdir. Ayrıca meleklerin isimleri belli bir formül ile tekrar edilirse sihirli bir güce sahip olduğu inancı yer alır.¹⁸⁹

Gematria'ya göre toplamda aynı rakamı veren sözcükler eş anlamlı olarak değerlendirilmektedir. Bu yöntem İslam âleminde kullanılan ebcet hesabı ile bir takım benzerlikler göstermektedir. Gematria kullanılarak gelecekle ilgili bir takım kehanetlerde

¹⁸⁵ Çölde Sayım, 24: 3-9.

¹⁸⁶ Karatosun, 2016, s.296.

¹⁸⁷ 1. Samuel, 28: 3-7.

¹⁸⁸ Bozhöyük, Mehmed Emin, “Hurûf”, TDV İslâm Ansiklopedisi, c.18, İstanbul 1998, s.397.

¹⁸⁹ Davies, 1897, s.62-63.

bulunmakla birlikte, eskiden olmuş olayların tarihlerini ve insanların doğum-ölüm tarihlerini verebilmektedir. Gematria'nın temelinde İbrani harflerinin rakamsal eşitliklerinden yola çıkılarak Kabalistik çalışmalar yer almaktadır.¹⁹⁰

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט
1*	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3	4	5	6	7	8	9

י	כ	ל	מ	נ	ס	ע	פ	צ
10	20	30	40	50	60	70	80	90
10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	2	3	4	5	6	7	8	9

ק	ר	ש	ת	ך	ם	ן	ף	ץ
100	200	300	400	500	600	700	800	900
19	20	21	22	23	24	25	26	27
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Şekil 1¹⁹¹

Gematria'nın kullanımı ile ilgili şu örnekleri verebiliriz:

Tanah'ta gelecekle ilgili olaylar hakkında kehanetlerde bulunurken genellikle gün, hafta ve yıl olarak zaman tahminleri yapılmıştır. Sayısal kehanetler en çok Daniel kitabında görülmektedir. Tanah'ta bir konu hakkında bir rakam verildiğinde genellikle 7 sayısının veya 70, 700, 7000 gibi türevlerinin kullanıldığı göze çarpmaktadır. 7 sayısı Tanah'ta çok defa geçtiği görülmektedir. Bu durumdan yola çıkarak, bu rakamların gerçek bir değer ifade etmek yerine bir sembolizmin kullanılmış olabileceğini düşünülür. Az miktarların ifadesi genellikle 7 sayısı ile, daha büyük ifadelerin ise 70, 7000 veya 70000 gibi rakamların kullanıldığı görülmektedir. Kardeşi Elisarı kurtarmaya çalışan İbrahim 318 köleyi öne sürer. İbranice Elisar sözcüğündeki harflerin rakamsal değerlerin toplamına baktığımızda 318'dir. Bir rakamı, İbrani düşüncesinde Tanrı'nın rakamıdır. Yalnız tek bir tanrı vardır. İki iyi veya kötü, doğru ve yanlış temsil eder. Üç rakamı, Tanahta bazen Tanrı'nın hareketlerinin sayısı olarak gösterilmiştir. Yedi rakamı, bütünlük rakamıdır. Yaratılış yedi günde tamamlanmıştır. Tanrı, yedinci günde

¹⁹⁰ <https://thehakikat.wordpress.com/2012/10/04/gematria-nedir/> (16.01.2021)

¹⁹¹ <https://www.biblegematria.com/pearls-of-wisdom.html> (16.01.2021)

dinlenmiştir ve insanlara da dinlenmelerini ve kendisine yedinci günde ibadet etmelerini istemiştir. Tanah'ta kırk sayısı çok ya da uzun zaman anlamına gelir. İsrail'in çölden geçişi kırk yıl sürmüştür. İsrail kırk yıl boyunca günaha teşvik edilmiştir.¹⁹²

İbranice “זית” kelimesi zeytin anlamına gelmektedir. Gematriası ise “Zayin”(7)+“Yud”(10)+“Tav”(400)=417'dir. 417 sayısı aynı zamanda Nuh'un Gemisi'ni simgelemektedir. Nuh'un gemiden gönderdiği güvercin gagasında zeytin dalı ile gelmiştir.¹⁹³

3.1.1.4. Urim-Thummim

Urim ve Tummim beyaz ve siyah renkten oluşan iki adet taştır. İbrani kültüründe bu taşların yol gösterici olduğuna inanılmaktadır. Bu taşlara danışmak isteyen kişiler gelecek hakkında sorularını sorarlar ve taşların konumuna göre sorulara cevap olarak kehanetler verilir. Bu yöntemin kullanılmasıyla Tanrı ile iletişime geçildiğine inanılır.¹⁹⁴ Bu taşların kehanet yöntemi olarak kullanıldığı Tanah'ta da anlatılmaktadır:

*“Urim'le Tummim'i karar göğüslüğünün içine koy; öyle ki, Harun ne zaman huzuruma çıksa yüreğinin üzerinde olsunlar. Böylece Harun İsrailoğulları'nın karar vermek için kullandıkları Urim'le Tummim'i RAB'bin huzurunda sürekli yüreğinin üzerinde taşıyacak.”*¹⁹⁵

*“Rab'be danıştıysa da, Rab ona ne düşlerle, ne Urim, ne de peygamberler aracılığıyla yanıt verdi.”*¹⁹⁶

*“Vali, Urim ile Tummim'i kullanan bir kâhin çıkıncaya dek en kutsal yiyeceklerden yememelerini buyurdu.”*¹⁹⁷

Bazılarına göre Urim'in ışıklar olduğuna, Tummim'in ise mesajı yorumlamaya yardımcı olan bir nesne olduğuna dair rivayetler mevcuttur. Bu taşlarla benzer olarak Mezopotamya kaynaklarında kehanet yöntemi olarak kullanılan “elmeshu” adındaki bir

¹⁹² Lorie, Peter, Mesih ve ArmegeDon Kehanetleri, çev. Atilla Berkeoğlu, (2. Baskı), Truva Yayınları, İstanbul 2004, s.50-57.

¹⁹³ <https://thehakikat.wordpress.com/2012/10/04/gematria-nedir/> (16.01.2021)

¹⁹⁴ <https://sorhadi.net/d/73274-urim-ve-tummim-taslari-nedir/2> (11.01.2021)

¹⁹⁵ Mısır'dan Çıkış, 28: 30.

¹⁹⁶ 1. Samuel, 28: 6.

¹⁹⁷ Ezra, 2: 63.

taştan bahsedilmektedir.¹⁹⁸ Bu yöntem, genellikle savaşa gidilip gidilmemesi veya devlet işleri gibi çok önemli sorular için kullanılmaktadır. Ancak bu yöntemin kullanılması çok eski tarihlerde kalmıştır.¹⁹⁹

3.1.1.5. Rüya ile Kehanet

Ayrılcı Yahudiler için rüya ile kehanet son derece önemlidir. Özellikle Yakup ve Yusuf alacakları kararları rüyalarındaki kehanetlerle almışlardır.²⁰⁰ Rüya ile kehanette bulunmak için genellikle gecenin kutsal bir mekânda geçirilmesi gerekmektedir. Süleyman'ın rüyası bu duruma örnek olarak gösterilebilir.²⁰¹

3.1.2. Yahudi Kutsal Metinlerinde Eskatolojik Kehanetler

Yahudilikte yer alan kehanetleri incelediğimizde “Arz-ı Mev-ud” adı verilen, vaad edilmiş topraklar konusunu içeren bir kısım pasuklar bu kehanetlere temel teşkil etmiştir:

*“O gün Rab Avram’la(Hz. İbrahim) antlaşma yaparak ona şöyle dedi: Mısır Irmağından büyük Fırat Irmağına kadar uzanan bu toprakları (Ken, Keniz, Kadmon, Hitit, Periz, Refa, Amor, Kenan, Girgaş ve Yevus) senin soyuna vereceğim.”*²⁰²

Burada hitap edilen kesimin Yahudilerin atası İbrahim'in (M.Ö. XX. y.y.) anlaşmasına uyan ve onun yolunu takip edenler olduğunu anlamaktayız. Tarihte Yahudiler'in bu topraklara 280 yıl gibi kısa bir süre için hâkimiyetleri söz konusudur. Ancak günümüzün Müslümanları veya geçmişte İsmail'in soyundan gelen insanlar bu topraklara yüzyıllardır hâkim durumdadırlar. Yani bu topraklar Tanrı'nın vaadine göre İbrahim'in yolunu takip edenlerin kontrolü altında olmuştur. Bunlar Yahudilikle ilgili en önemli kehanetlerdir. Çünkü Yahudilerin asıl hedefleri kendilerine göre Tanrı'nın vaadine ulaşmak, vaat edilen toprakları ele geçirmektir.

Yahudi kutsal metinlerinde Mesih inancı da önemli bir yer tutar. Mesih inancı, Yahudilerin kutsal kitabı Tanah'ın Tevrat bölümü kökenlidir. Tevrat'ta Mesih konusu; Yeşaya, Hezekiel, Mika, Yeremya, Daniel ve Zekeriya bölümlerinde geçer. Kurtarıcı

¹⁹⁸ Loowe, Michael / Blacker, Carmen, Oracles and Divination, George Allen&Unwind Ltd., London 1981, s.205.

¹⁹⁹ <https://www.myjewishlearning.com/article/urim-and-tummim/> (16.01.2021)

²⁰⁰ Davies, 1897, s.77.

²⁰¹ Loowe, 1981, s.202.

²⁰² Yaradılış, 15: 18-21.

Mesih tanımı Tanah'ta özellikle krallar için kullanılmıştır. Krallar ve önemli göreve gelmiş kişiler bu göreve atandıklarında yağla mesh edilerek kutsanırlar. Mısır'dan Musa (M.Ö. XIII. y.y.) önderliğinde Filistin topraklarına gelen İsrailoğulları onun ölümünden sonra tam bir birlik oluşturup güçlü bir devlet oluşturamamışlardır. Bölünmüş olarak on iki İsrail kabilesi, ancak savaşlarda "Hâkimler" denilen dini liderler etrafında birleşebildikleri görülmüştür. Ancak krallığı eline geçiren Yahuda kabilesinden Kral Davut (ö. M.Ö. 931) zamanında güçlü bir birlik ve devlet oluşturabilmişlerdir. Bu dönemde düşmanlarına galip gelmişler ve topraklarını genişletip Kudüs'ü başkent yapmışlardır. Güneyde Sina Yarımadası'ndan, kuzeyde Fırat nehrine kadar olan toprakları hükümleri altına almışlardır. Davut'tan sonra oğlu Süleyman zamanında da bu muhteşem güçlü dönem sürmüş ve başkent yaptıkları Kudüs'te ünlü Süleyman Tapınağı'nı kurmuşlardır. Süleyman'dan sonra birlikleri tekrar bozulmuş ve devletleri kuzeyde İsrail, güneyde ise Yahuda olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Daha sonraları bu devletler de Asur ve Babil krallıklarının hâkimiyetine girerek yerlerinden yurtlarından sürülmüşlerdir. Daha sonra Davut zamanını hep hayal etmişler ve hep onun gibi bir kurtarıcı beklentisi içinde olmuşlardır.²⁰³Yahudilere göre, Mesih döneminde, Tanrı'nın krallığının yeryüzünde kurulduğunda sadece Yahudi ve Hristiyanlar için değil bütün uluslar için tam bir huzur dönemi olacaktır:

*"O gelince halkını Rabdan aldığı güçle halk güvenlik içinde yaşayacak çünkü bütün dünya onun büyüklüğünü kabul edecek halkına esenlik getirecek." "Kutsal dağımın hiçbir yerinde kimse zarar vermeyecek yok etmeyecek. Çünkü sular denizi nasıl dolduruyorsa dünya da Rabbin bilgisi ile dolacak."*²⁰⁴

Yahudi kutsal metinlerinde, çoğu dinde olduğu gibi bir kurtarıcı Mesih beklentisi yer almaktadır. Tanah'ta Mesih'in gelişi ile ilgili kehanetler bulunmaktadır. Özellikle Yahuda Devleti'nin Babil kralı Nebukadnessar (ö. M.Ö. 562) tarafından yıkılarak Kudüs'ün ve tapınağın tahrip edilip Yahudilerin Babil'e sürgün edildiği dönemde Mesih beklentisi önem kazanıp çeşitli kehanetlere konu olmuştur.²⁰⁵ Bu husus Tanah'ta şöyle ifade edilmektedir:

²⁰³ Akkurt, İlhan, Armagedon Kehanetleri Evanjelizm ve İlluminati, Ozan Yayıncılık, İstanbul, 2013, ss.12-13.

²⁰⁴ Mika, 5: 4.

²⁰⁵ Akkurt, 2013, s.15.

*“Gece görümlerimde insanoğluna benzer birinin göğün bulutlarıyla geldiğini gördüm. Eskiden beri var olanın yanına doğru ilerledi. Onun önüne getirildi. Ona egemenlik, yücelik ve krallık verildi. Bütün halklar, uluslar ve her dilden insan ona tapındı. Egemenliği hiç bitmeyecek sonsuz bir egemenlik, krallığı hiç yıkılmayacak bir krallıktır.”*²⁰⁶

Yahudi toplumunda özellikle önce Yunan esareti, daha sonra Roma esareti dönemlerinde Mesih beklentisi oldukça artmıştır. Kutsal metinlerdeki kehanetlerde belirtilenlere göre Mesihlik iddiasında bulunan birçok kişi işgalcilere karşı başkaldırılmıştır.

Dünya’nın yok olmasından önce gerçekleşecek bazı kehanetleri içeren Kıyamet konusunda ise Tanah’ta ciddi hiç bir bilgi bulunmamaktadır. Tanah’ın yalnızca Daniel bölümünün 12. kısmında bir iki cümlede çok kısa bir sondan bahsedilmektedir:

*“O zaman senin hakkını koruyan büyük önder Mikail görünecek. Ulusun oluşumundan beri hiç görülmemiş bir sıkıntı dönemi olacak. Bu dönemde halkın adı kitapta yazılı olanlar kurtulacak.”*²⁰⁷

*“Yeryüzü toprağında uyuyanların birçoğu uyanacak. Kimisi sonsuz yaşama kimi ise utanca ve sonsuz iğrençliğe gönderilecek.”*²⁰⁸

*“Bilgeler gökkubbe gibi, birçoklarını doğruluğa döndürenler yıldızlar gibi sonsuza dek parlayacaklar.”*²⁰⁹

*“Ama sen, ey Daniel, son gelinceye dek bu sözleri sakla, kitabı mühürle. Bilgileri artsın diye birçokları oraya buraya gidecek.”*²¹⁰

Tanah’ta genelde Tanrı’nın yolundan saptıkları için Yahudilerin düşmanları tarafından iftiraya uğrayıp cezalandırılmalarından söz edilir. Ama bu cezalandırmalarla birlikte dünyanın sonu geleceğinden söz edilmez. İncil’de anlatılan “Armageddon Savaşı” veya “Kıyamet Savaşı” ile ilgili Tanah’ta açık bir bilgi bulunmaz. Ancak Tanah’ta gerçekte olmamış birçok savaştan bahsedilmektedir. Bunları Hristiyan ve Yahudiler kıyamete yakın savaşlar olarak yorumlarlar. Bunlardan en önemlisi Hezekiel’de geçen

²⁰⁶ Daniel, 7: 13.

²⁰⁷ Daniel, 12: 1.

²⁰⁸ Daniel, 12: 2.

²⁰⁹ Daniel, 12: 3.

²¹⁰ Daniel, 12: 4.

“Magog” ülkesinin önderi Gog’un İsrail halkına saldırısıdır. Bu durumla ilgili Tanah’ta şu şekilde bahsedilmektedir:

“Sen ve seninle birlikte olanlardan oluşan, tümü ata binmiş büyük bir kalabalık ordu uzaklardan, kuzeyden geleceksiniz.”²¹¹

“Ülkeyi kaplayan bir bulut gibi halkım İsrail üzerine yürüyeceksiniz. Son günlerde ey Gog! Seni ülkeme saldırtacağım. Öyle ki ulusların gözü önünde kutsallığımı senin aracılığın ile gösterdiğim zaman beni tanıyabilsinler. O zaman benim Rap olduğumu anlayacaklar.”²¹²

Yahudiler kehanetlerde belirtilen bu savaşı, bekledikleri kurtarıcı olan Mesih gelmeden önce olacak savaşa yorumlamaktadırlar. Yani İsrail, Gog ve Magog’un yönetimi altındaki kötülerin ittifak kuvvetlerinden oluşan diğer milletlere karşı mücadele edecektir. Filistin ve Kudüs’e gelip İsrailoğullarına yapılacak bir saldırı için, bir araya toplanan düşmanlar büyük bir yenilgiye uğrayacaktır. Bundan sonra o bölgede Tanrı’nın krallığı kurulacak ve merkez olacaktır. Yahudilere göre bu Armageddon Savaşı’nın karşılığıdır. Kehanetlere göre her iki savaş da Mesih öncesi olacak savaşlardır. Armageddon kelimesinin aslı İsrail’deki Megiddo ovasında bulunan bir tepeden gelir. Ancak Tanah’ta Kıyamet Savaşı gibi önemli bir savaşın nerede olacağı konusu geçmez. Ayrıca dünya tarihini incelediğimizde Tanah’ta yer alan kehanetlerde belirtildiği gibi bir saldırı olmamış, Magog diye bir ülke görülmemiştir. Buradaki anlatıma göre şeytan, bir melek tarafından bin yıllık bir süre için dipsiz bir kuyuya atılmış ve burası mühürlenmiştir. Dolayısıyla Gog ve Magog kavramlarının İslamiyetteki karşılığının “Yecüc-Mecüc” olduğu rivayet edilir. Buna göre Gog ve Magog Şeytan etrafında birleşen halkları ifade etmektedir.²¹³

Bütün bu eskatolojik kehanetler bağlamında bazı Hristiyanların ve Yahudilerin aynı amaç uğrunda olduğunu görüyoruz. Bu Hristiyanlara, “Evanjelikler” denilmektedir. Evanjelikler, Yahudiler için vaadedilmiş topraklar konusunda Yahudilere yardım etmeye çalışmışlardır. Bunlar Mesih’in gelişini hızlandırmak için ellerinden geleni

²¹¹ Hezekiel, 38: 15.

²¹² Hezekiel, 38: 16.

²¹³ Meral, Yasin, Ye’cüc ve Me’cüc Kelimelerinin Etimolojisine Dair, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 2018, 59(2), s.164.

yapmaktadırlar. Mesih'in gelişi ve Armageddon kehanetlerinden, Daniel bölümünde bahsedilmektedir:

“Başkaldırıyı ortadan kaldırmak, günaha son vermek suçu bağışlatmak, sonsuza dek kalıcı doğruluğu sağlamak ve peygamberliği mühürlemek, en kutsal meshetmek için senin halkına ve kutsal kentine 70 hafta kadar zaman saptanmıştır.”²¹⁴

“Şunu bil ve anla: Yeruşalim'i yeniden kurmak için buyruğun verilmesinden, meshedilmiş olan önderin gelişine dek 7 hafta geçecek. 62 hafta içinde Yeruşalim yeniden sokaklarla, hendeklerle kurulacak. Ancak bu sıkıntılı zamanlarda olacak.”²¹⁵

“Bu 62 hafta sonunda mesh edilmiş olan öldürülecek ve onu destekleyen olmayacak. Gelecek önder birçoklarıyla bir haftalık sağlam bir anlaşma yapacak. Haftanın yarısı geçince kurbanı da sunuyu da kaldırarak. Kararlaştırılan yıkım başına gelinceye dek yok edici önder tapınağın üst bölümüne yıkıcı iğrenç şeyler yerleştirecek.”²¹⁶

Armagedon kehanetleri işte Daniel'in bu şifreli sözleri üzerine kurulmuştur. Tanah'ta beklenen kurtarıcılar hep sürgündeki Yahudileri, Filistin'e yani vaadedilen topraklara toplayıp Kudüs merkezli bir Yahudi Devleti kuracaktır.²¹⁷

Tanah'ta geçen diğer kehanetlerden biri İsrailoğullarının cezalandırılması ile ilgilidir. Öncelikle Yahudilerin üstün ırk meselesinden bahsedilir:

“Şimdi sözümü dikkatle dinler, anlaşmama uyarsanız bütün uluslar içinde öz halkım olursunuz, çünkü yeryüzünün tümü benimdir.”²¹⁸

“Siz benim için kâhinler krallığı, kutsal ulus olacaksınız; İsraililere böyle söyleyeceksin.”²¹⁹

Ancak burada Tanrı'nın sözüne uymayanların cezalandırılacağı tehdidi dikkat çeken durumdur.

²¹⁴ Daniel, 9: 24.

²¹⁵ Daniel, 9: 25.

²¹⁶ Daniel, 9: 26.

²¹⁷ Akkurt, 2013, s.80.

²¹⁸ Mısır'da Çıkış, 19: 5.

²¹⁹ Mısır'da Çıkış, 19: 6.

“Ama beni dinlemez, bütün buyrukları yerine getirmezsensiz cezalandırılacaksınız.”²²⁰

“Kurallarımı çiğner, ilkelerimden nefret eder, buyruklarına karşılık her anlaşılmamı bozarsanız tapınma yerlerinizi yıkacak, cesetlerinizi devrilen putların üzerine serecek, sizden nefret edeceğim.”²²¹

“Kentlerinizi viraneye çevirecek, tapınaklarınızı yıkacağım. Beni hoşnut etmek için sunduğunuz kokuları duymayacağım.”²²²

“Sizi öteki ulusların arasına dağıtacak, kılıcımınla peşinize düşeceğim, ülkeniz viran olacak kentleriniz harabeye dönecek.”²²³

“Arta kalanlarınız gerek kendi gerekse atalarının suçlarından ötürü düşman ülkelerde eriyip gidecekler.”²²⁴

Görüldüğü üzere aslında Tanrı'nın seçkin kulu olmak anlaşmaya uymak gerekiyor. Anlaşmayı bozan, kuralları çiğneyen buyrukları yerine getirmeyen ise cezayı hak etmektedir. Zaten Tanah'ta yazdığı gibi İsrailoğulları anlaşma kurallarına uymayıp putperestliğe sapınca birçok defa yurtlarından olmuşlardır. Son olarak da İsa'yı reddettiklerinden İsa'nın İncil'de yaptığı ikaz gereğince bahsedilen cezalara çarptırılıp, sürgün edilmişlerdir.

Yahudilikte en popüler kehanetler ise Daniel bölümünde yer alır. Bu kitap 58 ayrı kehaneti içermektedir. Bunlardan bazılarının bahsetmek gerekir:

Babil Kralı Nabukadnessar rüyasında şöyle görmüştür:

“Ey Kral düşünde önünde duran büyük bir heykel gördün. Çok büyük ve olağanüstü parlaktı, görünüşü ürkütücüydü.”²²⁵

“Başı saf altından, göğsüyle kolları gümüşten, karnıyla kalçaları tunçtan.”²²⁶

“Bacakları demirden, ayaklarının bir kısmı demirden, bir kısmı ise kildendi.”²²⁷

²²⁰ Levililer,26: 4.

²²¹ Levililer,26: 15.

²²² Levililer,26: 16.

²²³ Levililer,26: 17.

²²⁴ Levililer,26: 18.

²²⁵ Daniel, 2: 31.

²²⁶ Daniel, 2: 32.

²²⁷ Daniel, 2: 33.

*“Sen bakıyordun ki bir taş insan eli değmeden kesilip heykelin demirden, kilden ayaklarına çarparak onları paramparça etti.”*²²⁸

Daniel bunları art arda gelecek 4 krallık olarak yorumlamıştır. Bu krallıklara son verecek sonsuza dek sürecek bir krallığın olacağından da bahsetmiştir. Bu art arda gelecek dört krallık sırasıyla Babil, Pers, Yunan ve Roma’dır. Birde bu krallıkları paramparça eden taştan bahsedilmiştir. Bu taşın Hz. İsa olarak yorumlandığını görmekteyiz. Daniel kehanetlerinde bahsedilen sonsuza dek sürecek krallığında kilise olarak yorumlandığını görmekteyiz. Daniel 7: 12’ de Kral Belşassar’ın (ö. M.Ö. 539) rüyası vardır. Bu rüyada denizden çıkan dört tane canavar vardır. Ve bunlardan dördünün on boynuzu vardır, bir de yeni bir boynuz çıkmasından bahsedilir. Devamında bir mahkeme kurulup yargılama yapıldığı ve gökten gelen insanoğluna benzer birinin geldiği, egemenliğin sonsuza dek ona verildiğinden bahsedilir. İncillerde belirtilen İsa’nın ikinci gelişine Tanah’ta yapılan en önemli atıf burasıdır²²⁹ Daniel ise bu rüyaları şöyle yorumlamıştır:

*“On boynuz bu krallıktan çıkacak on kraldır. Bunlardan sonra öncekilerden farklı bir başka kral ortaya çıkıp üç kralı tahtlarından indirecektir.”*²³⁰

*“Yüceler yücesini kötüleyen sözler söyleyecek, onun kutsallarına baskı yapacak. Belirlenen zamanları, yasaları değiştirmeyi amaçlayacak. Kutsallar üç buçuk yıl için eline teslim edilecekler.”*²³¹

*“Ama mahkeme kurulacak, onun egemenliğine son verilecek ve büsbütün yok edilecek.”*²³²

*“Göklerin altındaki krallıklara özgü krallık, egemenlik ve büyüklük kutsallara, yüceler yücesinin halkına verilecek. Bu halkın krallığı sonsuza dek sürecek, bütün uluslar ona kulluk edip sözünü dinleyecek.”*²³³

Yani Daniel’in yorumlarına göre bir Mesih geleceğinden ve egemenliğin ona verileceğinden bahsedilmez. Egemenliğin halkına yani Yahudilere verileceğinden

²²⁸ Daniel, 2: 34.

²²⁹ Akkurt, 2013, s.118.

²³⁰ Daniel, 7: 24.

²³¹ Daniel, 7: 25.

²³² Daniel, 7: 26.

²³³ Daniel, 7: 27.

bahseder. Bu kehanet İsa'nın ancak birinci gelişine uymaktadır. Daniel 9'daki kehanetler üzerinden Mesih'in gelişine pek çok yorum yapılmaktadır. Vahiy kitabı kehanetlerini günümüze uyarlamak için oradaki tarihler yedi ile çarpılmıştır. Çünkü Yahudiler tövbe edip Tanrıya yönelmediler. Tövbe edilmediği zaman ceza yedi kat artar.²³⁴ Bu durum kabul edilmezse bu kehanetlerinin günümüze uyarlanması mümkün değildir. Ancak Tanah'ı incelediğimizde burada gerçekleşen kehanetler olduğunu da görürüz:

*“Böylece Rabbin, Yeremya aracılığıyla söylediği söz yerine geldi. Tutulmayan Şabat yıllarını tamamlayıncaya, yetmiş yıl doluncaya kadar ıssız kalıp dinlenecek.”*²³⁵

*“Pers Kralı Koreş'in krallığının bir yılında Rab, Yeremya aracılığıyla sözünü yerine getirmek için onu harekete geçirdi. Pers Kralı Koreş şöyle diyor: Göklerin Tanrısı Rab yeryüzünün bütün krallıklarını bana verdi. Beni Yahuda'daki Yeruşalim kentinde kendisi için bir tapınak yapmakla görevlendirdi. Aranızda onun halkından kim varsa oraya gitsin. Tanrısı Rab onunla olsun.”*²³⁶

Burada Yeremya'nın sürgün olarak verdiği zaman dilimine göre yetmiş yıllık esaretin bitmiş olduğunu, beklenen kurtarıcı Mesih'in gelmiş olduğunu görüyoruz. Daniel bir başka kehanetinde şöyle bahsetmektedir:

*“Sonra kutsal bir varlığın konuştuğunu duydum. Başka kutsal bir varlık ona bu görünümde günlük sunuyla yıkım getiren başkaldırı ile kutsal yerin ve ordunun ayak altında çiğnenmesi ile ilgili bölümde olanlar ne zamana dek sürecektir diye sordu.”*²³⁷

*“Kutsal varlık bana 2300 akşam, sabah olacak, sonra kutsal yer yeniden düzene konulacak dedi.”*²³⁸

2300 gün yaklaşık 7 yıl eder. Milattan önce 169 yılında Seleucid İmparatorluğunun kralı Epiphanes (ö. M.Ö. 164) Kudüs'ü kuşatmıştır. Önce barış yapmayı kabul etmiştir. Fakat sonra barışı bozup şehri yakıp yıkmıştır. Tapınağı yağmalayıp, üç buçuk yıl tapınakta ibadeti yasaklayıp her gün domuz kurban ederek orayı putperest bir tapınağa çevirmiştir. Böylece toplam istila 2300 gün sürmüştür.²³⁹

²³⁴ Türkiye Hahambaşılığı, (1.Basım), İbrani Din Bilgisi Özetler. İstanbul, 1992. s.26.

²³⁵ Tarihler, 36: 21.

²³⁶ Tarihler, 36: 22.

²³⁷ Daniel, 8: 14.

²³⁸ Daniel, 8: 14.

²³⁹ Akkurt, 2013, s.126.

Tanah'ta gerçekleşmeyen kehanetlerin sayısı da çoktur. Mesela Yeşaya'da bulunan şu kehaneti bu duruma örnek verebiliriz:

*“O gün Mısır’la Asur arasında bir yol olacak. Asurlu Mısır’a, Mısırlı Asur’a gidip gelecek. Mısırlılar Asurlularla birlikte tapınacaklar.”*²⁴⁰

*“O gün Mısır ve Asur’un yanı sıra İsrail üçüncü ülke olacak. Dünya bu üçü sayesinde kutsanacak.”*²⁴¹

Aslında gerçekte Asur Krallığı, İsrail devletinin varlığına son vermiş ve İsrail’de yaşayan İsrailoğulları’nın on kabilesini sürgün etmiştir. Başka bir kehanete göre:

*“İşay’ın kütüğünden yeni bir filiz çıkacak. Kökünden bir fidan meyve verecek.”*²⁴²

*“Yoksulları adaletle yargılayacak. Yeryüzünde ezilenler için dürüstçe karar verecek.”*²⁴³

*“Onun döneminde kurtla kuzu bir arada yaşayacak, parsla oğlak birlikte yatacak. Emzikteki bebek kobra deliği üzerinde oynayacak.”*²⁴⁴

*“Kutsal dağımın hiçbir yerinde kimse kimseye zarar vermeyecek, yok etmeyecek. Çünkü sular denizi nasıl dolduruyorsa dünya da Rabbin bilgisiyle dolacak. Sürgünler geri dönecek.”*²⁴⁵

*“Uluslar için sancak kaldırılacak. Sürgün İsraillileri toplayacak, dağılmış Yahudalılar’ı dünyanın dört bucağından bir araya getirecek.”*²⁴⁶

Bu kehanet beklenen Mesih’in yani İsa’nın gelişine yorumlanan çok meşhur bir kehanettir. Yahudiler geçmişte gerçekleşmemiş olan bu kehaneti günümüzde İsrail devletinin kurulmasına yorumlamaktadırlar.

Bir başka kehanete göre:

²⁴⁰ Yeşaya, 19: 23.

²⁴¹ Yeşaya, 19: 24.

²⁴² Yeşaya, 11: 1.

²⁴³ Yeşaya, 11: 4.

²⁴⁴ Yeşaya, 11: 6.

²⁴⁵ Yeşaya, 11: 9.

²⁴⁶ Yeşaya, 11: 12.

“Her şeye egemen Rab ant içerek şöyle dedi: “Asurluları kendi ülkemizde ezecek, dağlarımda çiğneyeceğim. Halkım Asur’un boyunduruğundan, omuzlarındaki yükten kurtulacak.”²⁴⁷

“İşte bütün dünya için belirlenen tasarı budur. Bütün uluslara karşı elim kalkmış durumda.”²⁴⁸

Tanrı’nın yemin ederek dile getirdiği bu ifadelerle, Yahudiler dışında kalan milletlere karşı Tanrı’nın düşman bir tavır takınacağı anlaşılmaktadır.

Bir başka kehanete göre ise:

“Arabistan çalılıkların da geceleyeceksiniz.”²⁴⁹

“Ey Tema’da oturanlar, su getirin susamışları karşılayın, kaçıp kurtulana ekmek verin.”²⁵⁰

“Çünkü onlar kılıçtan, yalın kılıçtan, gerilmiş yaydan, çetin çarpışmalardan kaçtılar.”²⁵¹

“Kedar’ın bütün övüncü tam 1 yıl sonra sona erecek.”²⁵²

“Okçulardan Kedar savaşçılarından pek az sağ kalan olacak.”²⁵³

Bu kehanet Hz. Muhammed’in hicretinin ardından yapılan Bedir Savaşı’nı andırmaktadır. Tema Medine, Kedar’da Mekke olabilir.

Yahudilere göre Mika (ö. M.Ö. 670) peygamber, Asur istilası döneminde yaşamıştır. Mika peygamberin bölümünde Mesih’i anlatan çok meşhur bir kehanet vardır:

“Ey ordular kenti, şimdi ordularını topla. Çevremizi sardılar. İsrail’i yönetenin yanağına değnekle vuracaklar.”²⁵⁴

“Ama sen ey Betlehem Efrata!, Yahuda boyları arasında önemsiz olduğun halde İsrail’i benim adıma yönetecek olan senden çıkacak.”²⁵⁵

²⁴⁷ Yeşaya, 14: 24.

²⁴⁸ Yeşaya, 14: 25.

²⁴⁹ Yeşaya, 21: 13.

²⁵⁰ Yeşaya, 21: 14.

²⁵¹ Yeşaya, 21: 15.

²⁵² Yeşaya, 21: 16.

²⁵³ Yeşaya, 21: 17.

²⁵⁴ Mika, 5: 1.

²⁵⁵ Mika, 5: 2.

“Bu yüzden onu doğuracak olan kadın doğurana dek Rab İsraililer’i düşmanlarına teslim edecek, sonra öbür soydaşları da İsraililere katılacak.”²⁵⁶

“O gelince halkını Rabbinden aldığı güçle, Rabbin görkemli adına yönetecek. Halk güvenlik içinde yaşayacak çünkü bütün dünya onun büyüklüğünü kabul edecek.”²⁵⁷

Yahudi kutsal metinlerine baktığımızda, Mika bölümü, daha çok Babil istilasını ile ilgili kehanetlerden ve onlara karşı direniş gösterirlerse başlarına gelecek olaylardan bahsetmiştir. Hezekiel bölümü ise Babil esaretinden ve Babilliler’in bazı şehirleri istila edeceklerinden bahsetmiştir. Ayrıca Magog Ülkesi kralı Gog’un saldıracağından da burada bahsedilmiş ve daha sonra bunlar Armagedon savaşı ile alakalı olarak yorumlanmıştır. Yahudilikteki bu kehanetlerin birçoğu konu olarak Hristiyanları da ilgilendirmektedir. Ancak bu kehanetlerin yorumu ile ilgili iki din arasında ciddi farklar bulunmaktadır. Ayrıca Tanah’ta gelecek ile ilgili kehanetlerde bulunan peygamberler olmasına rağmen İncil’de böyle bir durumla karşılaşılmaz. Çünkü Yahudilikte peygamberlerin en önemli görevlerinden biri de geleceğe dair haberler vermektir. Dünyanın fani olduğunu ve dünyada geçen ömrün kısıtlı olduğunu, insanların her birinin ve dünyanın sonunun geleceğini bildirirler. Bununla birlikte Tanah’ta peygamberler daha çok gelecek olan Mesih ile ilgili kehanetlerde bulunmuşlardır.²⁵⁸

3.2. Hristiyanlıkta Kehanet

Hristiyanlıkta yer alan kehanet konuları incelendiğinde; pek çok özelliği bulunan İsa’nın, özelliklerinden birinin de gelecekte olacakları önceden bilmesi olduğu görülür. Hristiyan inançlarına göre “Kendisinin öldürüleceğini söylemesi, Kudüs’te şakirdleri huzurunda şehrin mabedinin yıkılacağını bildirmesi” bu kehanetlere örnek verilebilir.²⁵⁹ İsa’nın İncil pasajlarında geçmiş, mevcut zaman ve gelecek ile ilgili bilgiler verdiği görülmektedir. Ayrıca dünyanın sonu beklentisi, Hristiyanlıkta işlenen önemli bir konu olmuştur. Hristiyanların bu konuya ilgi duymalarının geri planında, insanlardaki gelecek merakı, İsa’nın bazı ifadeleri ve İncillerde yer alan kıyamet senaryosu yatmaktadır.²⁶⁰

²⁵⁶ Mika, 5: 3.

²⁵⁷ Mika, 5: 4.

²⁵⁸ Hvidt, Niels Christian, Christian Prophecy The Post Biblical Tradition, Oxford University Press, New York, 2007, s.57,181-182.

²⁵⁹ Markos, 14: 1-26.

²⁶⁰ Bıyık, Mustafa, Hristiyan Eskatolojisinde Dünyanın Sonu Kehanetleri, Marife, 2007, 7(2), s.164.

İncil’de birçok kehanet bulunmaktadır. İncil içerisinde yer yer astrolojik sembolizm kullanılmıştır. Vahiy bölümündeki bir kehanette bu durum şöyle görülür:

“Bundan sonra gökte açık duran bir kapı gördüm. Benimle konuştuğunu işittiğim, borazan sesine benzeyen ilk ses şöyle dedi”: “Buraya çık bundan sonra olması gereken olayları sana göstereyim.” “O anda ruhun beni yönetimine almasıyla gökte bir taht ve üzerinde oturan birini gördüm. Tahtta oturanın yeşil ve kırmızı akik taşına benzer bir görünüşü vardı. Zümrüdü andıran bir gökkuşağı tahtı çevreliyordu. Tahtın etrafında 24 ayrı taht vardı. Bu tahtların üzerine başlarında altın taşlar olan, beyaz giysilere bürünmüş 24 ihtiyar oturmuştu. Tahttan şimşekler çıkıyor, uğultular ve gök gürlemeleri işitiliyordu. Tahtın önünde alev alev yanan yedi meşale vardı. Bunlar Tanrının 7 ruhudur. Tahtın önünde billur gibi sanki camdan bir deniz vardı. Tahtın ortasında ve çevresinde önü ve arkası gözlerle kaplı 4 tane canlı yaratık duruyordu. Birinci yaratık aslana, ikinci yaratık danaya benziyordu. Üçüncü yaratığın yüzü insan yüzü gibiydi. Dördüncü yaratık uçan bir kartala benziyordu. 4 yaratığın her birinin 6 kanadı vardı. Yaratıkların her yanı, kanatlarının alt tarafı bile gözlerle kaplıydı ve gece gündüz durup dinlenmeden şöyle diyorlardı”: “Kutsal, kutsal kutsaldır, var olmuş, var olan ve var olacak olan, gücü her şeye yeter Rab Tanrıdır.”²⁶¹

Vahiy’in bu kısmında bahsedilen 4 canavar; öküz, aslan, kartal ve insan; güneş sisteminin 4 burcu ile ilgilidir. Boğa, aslan, akrep, kartal, bir kova su taşıyan insan gibi yaratıklardan Tanah’ın Hezekiel bölümünde de bahsedilmiştir. Bu dört sembol Mısır ve Babilliler’in bilgelik geleneklerinde de kullanılmıştır. Özellikle büyük “Giza Piramidi’nin” girişinde bunu görmek mümkündür. Türünün tek örneği olan “Sfenks” heykeli bir insan kafasından, bir boğanın bedeninden, aslanın pençelerinden ve kartalın kanatlarından oluşur. Yahudi ve Hristiyan geleneklerinin bir parçası olan İncil, uzak geçmişten gelen bu sembolleri kendine uyarlamış ve kendi kehanet yapısının bir parçası olarak kullanmıştır.²⁶²

3.2.1. Hristiyanlıkta Kehanet Uygulamaları

Hristiyanlıkta her an din büyüklerinden birine kutsal ruh gelip Allah’ın vahiy ve ilhamını bildirebilir. Dolayısıyla Hristiyanlıktaki peygamber anlayışı, İslam’daki

²⁶¹ Vahiy, 4: 1-8.

²⁶² Lorie, 2004, s.10.

peygamber anlayışından farklıdır. İncil'in yazılmasında her ne kadar bazı insanlar araç olarak kullanılmışsa da, bu yazıların, bu insanlara tamamen Tanrı tarafından ilham edildiği kabul edilmektedir. Vahiy ve ilhama dayanarak gaybı bilme, ilk dönem Hristiyanları arasında çok yaygındır. Hristiyanlar vahiy ve ilham alabilmeyi çok geniş kapsamlı kabul etmektedir. Hristiyanlar, peygamberlerin dışında da bir takım azizlerin, din adamlarının vahiy alabileceğini kabul etmişlerdir. İncil, gaybı bilme konusunda vahiy ve ilhamı kabul etmiştir. Ancak fal, kehanet ve büyü gibi diğer gaybı bilme yöntemleri yasaklanmıştır. Bu tür faaliyetlerden insanların uzak durmaları gerektiğini ortaya koymuştur.²⁶³ İsa'nın ikinci defa gelişine kadar da azizler, bu umudu canlı tutmaya ve kesinlikle gelecek olan Mesih ile olan iletişim kanalını açık tutmaya çalışırlar.²⁶⁴

3.2.1.1. Azizlerin Kehanetleri

Hristiyanlıkta “Aziz” kavramı “Saint” kelimesi ile ifade edilmektedir. Hristiyanlıkta bu kişilerin kutsallığına inanılmaktadır.²⁶⁵ Azizler, bir takım olağanüstü olaylar yaşayabilmektedirler. Ayrıca Hristiyanlıkta peygamberler dışında bir takım insanlar vahiy ve ilham alabilmektedir. Bunların konusu da bazen gelecekte olacak olaylar hakkındaki kehanetler olmuştur.²⁶⁶

Yahudi peygamberlerin gelecekteki şiddetli cezalandırmaları önceden bildiği iddiasını Hristiyan azizlerde de görmekteyiz. Hristiyan azizler de felaketleri önceden haber vermişlerdir. Bunlardan en bilenenlerden biri Vincent Ferrer'dir. Vincent Ferrer hayatının son yirmi yılında (1398 – 1419) dünyanın sonunun yaklaştığına dair vaazlar vermiştir. Bu zaman diliminde biyografisinde belirttiği üzere yaklaşık üç binden fazla mucize göstermiştir. Azizlerin hayatı üzerine çalışan din adamlarına göre Ferrer, Tanrı'yı memnun etmiştir ve Tanrı da bu memnuniyetini bu mucizelerle belirtmiştir. Ferrer'in öngörülleri gerçekleşmemiştir. Bunun açıklaması ise onun aldığı ilhamları açıklaması bu felaketlerin gerçekleşmesini engellediği şeklinde yapılmıştır. Yani Vincent Ferrer'in vaazları evreni kurtarmıştır.²⁶⁷

²⁶³ Galatyalılar, 5: 19-21; Vahiy, 21: 8.

²⁶⁴ Hvidt, 2007, s.228.

²⁶⁵ Harman, Ömer, Faruk, “Aziz”, TDV İslâm Ansiklopedisi, c.4, İstanbul 1991, s.332.

²⁶⁶ Özten, Ersan, Hristiyan Kutsal Metinlerindeki Gayb Anlayışının Kelâm Açısından Değerlendirilmesi, Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2013, 3, s.144.

²⁶⁷ Hvidt, 2007, s.182.

XII. yüzyılda İrlanda’da bir piskopos olan Mael Maedoc Morgair yani Aziz Malachy (1094-1148), ünlü bir sağlıkçı ve kâhindir. O yıllarda İrlanda’da mistik faaliyetler bir hayli yoğundur. Hatta kilisenin içinde bile bu tür faaliyetler görülmektedir.²⁶⁸ 1130 yılında Papa ile görüşme yapmak için Roma’ya bir gezi yapmıştır. Şehre geldiğinde ilk izlenimle birlikte Papalığın sonuna kadar gelecek olan tüm Papaların görüntüsünü görmüştür. Aynı Nostradamus gibi duru görü yeteneğine sahiptir. Bu kehanetler Vatikan arşivlerinde 400 yıl boyunca okunmadan saklanmış. Daha sonra bir keşiş tarafından yayınlanmıştır. Malachy, 112 Papa’nın geleceğini söylemiş ve her birini uyaklı bir şekilde betimlemiştir. Bu kehanetler sıralanmış metinlerden oluşup hiçbir yorum ya da açıklamada bulunulmadan alt alta aşağıdaki örnekler gibi kaydedilmiştir:²⁶⁹

Yılan Gibi Adam: Angujneus Vjr

İyi Yürekli Bir Kont: Bonus Comes

Toskanalı Balıkçı: Pjscatoe Tuscus

Ocelli Ayakkabıcı: De Sutore Osseo

Bu şifreli metinlerin bazı bölümlerinde birden fazla sayıda kehanet de bulunabilmektedir. Kehanetlerin bazıları bizler tarafından anlaşılması gerçekten de çok zor olan şifreler ile doludur. 112. sırada ise Romalı Peter diye tanımlanan bir liderden bahsedilmektedir.²⁷⁰ Burada ayrıca eserde yapılan tek açıklama bulunmaktadır:

*“Kutsal Roma Kilisesi’nin karşılaştığı son zülüm sırasında Romalı Peter hüküm sürecek ve o sürüsünü sayısız felaketlerin ortasında otlatacaktır. Bunu takiben yedi tepeli şehir yıkılacak ve korkunç hâkim insanlığı yargılayacaktır.”*²⁷¹ Bu metine göre yapılan yorumlar ikiye ayrılmıştır. Görüntülerin bir kısmı dünyanın sonunun gelebileceğini akıllara getirmiş, diğer bir kısmı ise Papalığın sonunun gelebileceğini düşündürmüştür.

Aziz Avgin’in bildirdiği kehanetlere ise şu örneği verebiliriz: Aziz Avgin, Katoliklerin Suriye’deki liderleri olan Patriği uyarması için Aziz Milos’u gönderir. Çünkü Doğu’yu temsil eden bu Patrik adaletli değildir. Ancak Aziz Avgin, Milos’u göndermeden önce ona *“Gidip patriği tüm kusurlarından dolayı uyaracaksın ancak o seni*

²⁶⁸ Candan, 2013, s.260

²⁶⁹ Kolçak, Harun, Kâhin Aziz Malachy’ye Göre Papalığın Sonu, (1.Baskı), Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul 2006, s.25.

²⁷⁰ Kolçak, 2006, s.26.

²⁷¹ Özden, Haluk, Ruh ve Madde Dergisi, 1990, 31(362), 1990, s32.

dinlemeyecek. Tanrımız da onu cezalandıracak.” diyerek başına gelecekleri söyler. Ayrıca Aziz Avgin, Aziz Milos’un bu görevden sonra şehit olacağını ve İsa Mesih’e kavuşacağını da bildirmiştir.²⁷²

Bununla birlikte Aziz Milos da bir takım kehanetlerde bulunmuştur. Aziz Milos, vazifelerini yerine getirdikten sonra şehrin yöneticisi olan iki aziz tarafından kılıç darbeleriyle öldürülür. Aziz Milos, ölmeden önce *“Bana bunu yaptığınız için yarın bu saatte ikiniz birbirinizi öldüreceksiniz. Rab, sizi birbirinize öldürtecektir.”* der ve ruhunu teslim eder. Bu olaydan ertesi günü bu iki kardeş ava gitmiştir. Av sırasında bir ceylanın peşine düşerler. İkisi de birbirlerini görmeden ceylana karşılıklı ok atarlar. Attıkları oklar, birbirlerine isabet eder ve ikisi de orada ölür.²⁷³

Aziz Avgin’in bildirdiği başka bir kehanete göre ise şu olay gerçekleşmiştir: İdil şehrindeki rahiplere Perslerin gelip İdil’i işgal edeceğini ve birçok rahibi esir alacağını haber verir. Rahiplerin çoğunun da Modoy dağlarında şehit edileceğini bildirir. Gerçekten de bir vakit sonra Pers kralı Şapur bölgeyi işgal eder ve Avgin’in dediği her şey gerçekleşir.²⁷⁴

Aziz Sütuncu Simeon da ileride gerçekleşecek olaylar hakkında bazı kehanetler bildirmiştir. İnsanları kıtlık, hastalık gibi felaketlere karşı uyarmıştır. Hatta Aziz Simeon bir rivayete göre kendisine düşman olan birisinin öleceğini on beş gün öncesinden bildirmiştir.²⁷⁵

Aziz Fransua’nın da bir takım kehanetlerde bulunduğu rivayet edilmiştir: Aziz Fransua, Giacoma isimli bir kadına ilahi bir sevgiyle bağlanır. Bu kadın aynı zamanda asil ve azize biridir. Aziz Fransua, rivayete göre kendisinin öleceği tarihi İsa Mesih’ten haber alır ve Giacoma’ya mektup yazar. Mektubunda cumartesi gününden önce kendisini görmeye gelmesini ister. Çünkü cumartesi gününden sonra öleceğini bildirir.²⁷⁶

Aziz Antuan’ın bildirdiği kehanetlere ise şu örneği verebiliriz: Bir kadına mektup gelir ve o mektupta oğlunun öldüğü yazmaktadır. Kadın o esnada Aziz Antuan’ın vaazını dinlemektedir. Kadının bu halini gören Aziz Antuan, kadını teselli eder ve oğlunun

²⁷² Babür, Yusuf, Müslüman Evliyası İle Hristiyan Azizlerin Menkıbe Ve Kerametleri Üzerine Bir Mukayese Denemesi, Gazi Türkiyat, 2019/25, s.101;bkz: Garis 2013: 40.

²⁷³ Babür, 2019, a.g.e. s.102; bkz: Garis 2013: 42.

²⁷⁴ Babür, 2019, a.g.e. s.102; bkz: Garis 2013: 53.

²⁷⁵ Babür, 2019, a.g.e. s.102; bkz: Aykıt, 2012: 92-93.

²⁷⁶ Babür, 2019, a.g.e. s.102; bkz: İannitto 2002: 114.

ölmediğini söyler. Kadına oğlunun sağ bir şekilde evde olduğunu bildirir. Gerçekten de kadın eve gittiğinde oğlunu sağlıklı bir şekilde görür.²⁷⁷

25 Mayıs 1899'da XIII. Leo yayınladığı tamimde bütün insanlar için hayatın nimetlerini bitirecek büyük bir olay beklediğini yazar. Bu olayı engellemek için insanoğlunun İsa'nın Kutsal Yüreğine adanması gerekmektedir. Aynı tamimde Papa gizemli bir şekilde bu kutsamanın onun en önemli görevi olduğunu söylemiştir. Tanrı'nın bizleri tehlikeli bir hastalıktan korumuş olduğunu söyler. Bu sözlerin arka planına bakacak olursak Porto'daki bir manastırın baş görevlisi olan bir rahibenin mektubu olduğunu görürüz. Mary of the Divine Heart Drostezu Vischering isimli rahibe papaya yazdığı mektupta tüm dünyayı kutsaması gerektiğini yazar. İlk başta Papa ona inanmaz ve hiçbir şey yapmaz. İkinci bir mektup yazar bu mektubunda Papa'nın aynı zamanda papazları ve inananları onun onuruna her ayın ilk Cuma gününü kutlaması gerektiğini yazar. Mektubun devamında ise ilerlemiş yaşımdan dolayı geçen yaz bir hastalık geçirdiniz. İsa bana eğer tüm dünyayı kutsal yüreği adına kutsarsanız ömrünüzün uzatılacağını söyledi diye yazar. Bunun üzerine Papa hemen harekete geçer.²⁷⁸

3.2.1.2. Yuhanna İncil'inde ve Vahiy Bölümündeki Rakamlar

Hıristiyanlığın ilk yıllarında “Gematria” oldukça yaygındır ve pek çok kilise rahibi onlardan bahsetmiştir. İncil pasajlarının geçmişe yönelik gizli açıklamalarında ve gelecekte meydana gelebilecek kehanetleri tespit edebilmek için ilk zamanlardan beri bu yöntem kullanılmıştır. Bu şifreleri ve sayıları anlamadıkça İncil'deki kehanetlerin anlamını da çözmemiz mümkün değildir. İncil'in Vahiy bölümü, kıyametin yaklaşacağı zamanı en belirgin şekilde anlatmış olduğundan yazarı Yuhanna'nın sayıları nasıl kullandığını incelemek oldukça faydalı olacaktır.

Mesih'i doğuran kadının iki kanadı vardır. Ayrıca bir canavarın iki boynuzu vardır. Bu iki acının geleceği ve Tanrı'nın iki tane tanığı olduğu anlamına da taşımaktadır.²⁷⁹ İnsanın üçte biri için üç bela ve üç kötü ruh vardır. Babil düştüğü zaman üç parçaya ayrılacaktır ve yeni Kudüs'ün her bir duvarında üç kapı olacaktır.²⁸⁰ Dört canlı yaratık vardır. Dört rüzgârı barındıran yeryüzünün her bir köşesinde dört melek

²⁷⁷ Babür, 2019, a.g.e. s.102; bkz: Colasanti 1988: 27-28.

²⁷⁸ Hvidt, 2007,. s.241-242.

²⁷⁹ Vahiy, 1: 16, Vahiy, 11: 3.

²⁸⁰ Vahiy, 16: 13, Vahiy, 16: 19.

bulunmaktadır. Dört melek insanların üçte birini öldürmek üzere serbest bırakılmışlardır ve şeytan dünyanın dört bir yanındaki ülkeleri dolduruşa getirecektir.²⁸¹ “Canavarın” sayısı ise 666’dır. Yedi ruh ve yedi kilise vardır. Ayrıca yedi yıldız, yedi mühür boğazlanmış kuzuda yedi baş ve yedi göz, yedi melek, yedi gök gürlemesi, bir depremde ölen yedi bin insan, ejderhada bulunan yedi baş ve yedi tane canavarda yedi baş, yedi belalı yedi melek, Babil de yedi dağ ve yedi kral bulunmaktadır.²⁸² Ayrıca bazı canavarların on boynuzu ve on tacı vardır. On tane kral vardır.²⁸³ Kadının başında on iki yıldız, yeni Kudüs’ün duvarlarında on iki kapı ve on iki İsrail kabilesi, on iki havarinin isimleri vardır.²⁸⁴ Yuhanna’nın rakamları tutarlı ve sistematik bir biçimde kullanması onları kelime anlamları ile kullanmadığını açıkça belli etmektedir. Bu nedenle İncil içerisinde sayılar gördüğümüz zaman onların sembolik olabileceği bilinmelidir.

İncil kehanetleri ile ilgili olarak kıyamete bağlanan bazı olaylar da vardır. Tanah da bu konudaki İncil kehanetlerinin temelini oluşturmuştur. İncil’in Vahiy bölümünde sudan çıkan dört canavarla ilgili her türlü özelliği taşıyan ve denizden çıkan bir canavardan bahsedilmiştir. Canavarın boynuzları aynı türün krallıkları ile kurulan bağlantıları güçlendirecek şekilde taçlandırılmıştır. Canavar küstahça konuşmaktadır. Biraz sonra büyük bir fahişe canavarın üzerine oturur ve alnında büyük Babil fahişelerinin ve dünya tiksintilerinin anası yazmaktadır. Fahişe ayrıca suyun üzerine oturur. Bir melek bu rüyayı Yuhanna’ya şöyle açıklar: 7 baş, 7 dağ ve 7 kralı göstermektedir. Krallardan 5’i düşmüştür. Biri yaşıyordur ve gelecektir. Su, izdihamı göstermektedir ve 10 boynuz da fahişe ve canavarı yok edecek krallıklardır.²⁸⁵ Ancak bunları günümüze uyarlayanlar da bulunmaktadır. Aslında dünya tarihine baktığımızda İncil’de bahsedilen canavar kavramına uyan imparatorluklar ve liderler ile ilgili kehanetlerin çok defa tekrar etmiş olduğunu görmekteyiz. İncil’in Vahiy bölümünde ayrıca insan formundaki bir başka Canavardan da bahsedilmektedir. Yuhanna Canavarın sayısının 666 olduğundan söz etmekte ve bu sayının değeri de insanı işaret etmektedir. Yuhanna kitabında: “Çocuklar bu son saattir Mesih karşınının geleceğini duydunuz”²⁸⁶ diyerek daha sonra göreceğimiz gibi “Canavar” veya “Hıristiyan Düşmanlarının” kıyametin öncesinde ortaya çıkacağını

²⁸¹ Vahiy, 4: 8, Vahiy, 20: 8.

²⁸² Vahiy, 1: 4, Vahiy, 17: 10, Vahiy, 12: 3.

²⁸³ Vahiy, 13: 1, Vahiy, 17: 16.

²⁸⁴ Vahiy, 12: 1, Vahiy, 21: 12, Vahiy, 21: 21.

²⁸⁵ Vahiy, 17: 1-6, Vahiy, 12: 18, Vahiy, 13: 8.

²⁸⁶ Yuhanna, 2: 18.

vurgulamıştır. Bu duruma göre ilk Canavar Babil, ilk Hristiyan düşmanı da Nebukadnezar olmalıdır. Yunan dilinde Nebukadnezarın ismine denk gelen sayısal değer ise 666'dır. Yuhanna, Roma'yı o zamanların Canavar ülkesi olarak görmüş ve bu nedenle onu zamanının Hristiyan düşmanı olarak ifade etmiştir. Ayrıca Hristiyanlara yapılan zulümler ile en fazla ilişkilendirilen kişi İmparator, Neron'dur.(ö. 68) Neron Hristiyanları 64 yılında Roma'yı yerle bir eden yangını çıkarmakla suçlamaktadır. Neron intikam almak için birçok Hristiyan'ı kılıçtan geçirmiştir. Yuhanna, Neron adındaki gerçeği kaçırmamıştır. Nebukadnezarın isminin 666 ile ilişkili olması gibi Yunancadaki Neron, Caesar isminin de sayısal eşiti 1332 ve bu sayıda 666 sayısının 2 katıdır. Nostradamus ise gelecekte Hristiyanlara düşmanlık edecek üç kişiyi tanımlamıştır: Napolyon (1769-1821), Hitler (1889-1945) ve Mabus adlı henüz bizler tarafından tanımlanmamış olan bir kişiden bahsetmiştir.²⁸⁷

3.2.1.3. Modern Dönemdeki Kehanetler

Ortaçağın, şüphesiz en tanınmış kâhinlerinden biri Nostradamus'tur. Onu eğiten dedesinin ilgi alanı aslında astronomi yani gökyüzü ve yıldızların hareketleridir. Kendisi aslen Fransız bir doktor olan Nostradamus, bu dönemde bir dizi kehanette bulunduğu bir eser bırakmıştır. Nostradamus, kıyamet konusunda insanlık için bir son olacağını söylememiştir. Bazı bilim insanlarına göre ise Nostradamus, geçmişte yaşanmış olayları çok iyi okuyup kehanetlerini bunlarla temellendirmiştir. 1555 yılından itibaren başlattığı kehanetleri 1999 yılına kadar oldukça yoğundur. 1999'dan sonraki kehanetleri ise daha çok özet şeklindedir. Bunun sebebinin ise XXI. yüzyılda insanların bilgisizliğinin ortadan kalkmasıyla birlikte kehanetlere ihtiyaç duyulmayacağını düşünerek açıklamıştır.²⁸⁸ O, evrende gerçekleşen olayların hepsinin birbirinin aynısı olmakla beraber büyüklüklerinin ve dolayısıyla da etki alanlarının farklı olduğunu savunmaktadır. Kilise engizisyonu uzunca bir müddet Nostradamus'u cadılıkla ilişkilendirmeye çalışmış ancak onunla büyücülük arasında bir bağ bulamamıştır.²⁸⁹ Bunun sebebinin onun kehanetlerinin şiirsel olduğu ve tam anlaşılır olmaması olduğu söylenebilir. Nostradamus dâhil olmak üzere

²⁸⁷ Lorie, 2004, s.87.

²⁸⁸ Candan, 2013, s.276.

²⁸⁹ Landes, Richard, Encyclopedia Of Millennialism And Millennial Movements, Routledge New York London, 2006, s.600.

bazı kâhinler Katolik Papalığın şu zamanlardan itibaren kısa bir süre içerisinde son bulacağını öngörmüşlerdir. Papalığın sona ermesi için Mesih'in gelmesi gerekmektedir.

Son dönemlerde ünlenmiş kehanetlerden biri de üç çoban çocuğun Fatima denilen yerde gerçekleşmiş hikâyesidir. 13 Mayıs 1917 tarihinde üç çoban çocuk gökyüzünden güzel bir kadının gelip kendileri ile konuştuğunu iddia etmişlerdir. Kadın onlara her ayın 30. gününde geleceğini söylemiş ve 6 ay boyunca bunu yapmıştır. Rivayetlere göre bu kadın Meryem'dir.²⁹⁰ Verdiği mesaj ise, savaşın kötüler için bir cezalandırma olması ve insanların günahlarından tövbe edip dua ederlerse barışın sağlanacağıydı. Kadın bir kaç on yılın ardından İkinci Dünya Savaşı'nın çıkacağını ve Rusya Devrimi'nin Ateistler tarafından yapılacağını önceden haber vermiştir. Kadın çocuklara 13 Ekim 1917'de son kez görünmüştür. Onlara üç parçadan oluşan gizli bir mesaj vermiştir. İlk iki mesaj bir süre sonra açıklığa kavuşmuştur. İlk cehennemin korkunç görüntüsüdür. İkincisi Papa'ya Rusya'yı kendisine takdis etmesi için yaptığı ricadır. Üçüncü mesaj ise açıklığa kavuşturulamamıştır. Orada bulunan son kadın rahibe kâhin bu mesajı yazarak 1957 yılında Vatikan'a vermiş ve mesajın 1960 yılından sonra halka açıklanmasını söylemiştir. Bu izne rağmen metin her gelen Papa tarafından okunmuş ama 2000 yılına kadar halka açıklanmamıştır. Bu tarihte kilise "son görünüm" dediği şeyi halka açıklamıştır. Görümdeki sahne birçok kişinin ölü olarak yatması ile ilgilidir. Beyazlar giymiş bir figür yürürken bir grup asker tarafından vuruluyor ve sonra kendisine oklar atılıyordu.²⁹¹ Vatikan bunun kıyamet ile ilgili bir görünüm olduğu fikrini reddetmektedir. Görümdeki ölümün geçen yüzyılda zulüm gören Hristiyanlar olduğunu ve Papa'nın vurulmasının, Papa 2. John Paul'un 1981 yılında Mehmet Ali Ağca adlı bir Türk tarafından vurulmasıyla gerçekleştiğini iddia etmiştir.²⁹² Ayrıca 20. yüzyılda Meryem'i gördüğünü iddia eden 386 vaka ile karşılaşılmıştır. Kilise bunlardan 299'unun olağanüstülüğü hakkında bir karara varmamıştır. 79'u ile ilgili olumsuz karar çıkmıştır. 386 vakadan sadece 8'inin olağanüstülüğü Kilise tarafından kabul edilmiştir.²⁹³

²⁹⁰ Hvidt, 2007, s.108.

²⁹¹ Lorie, 2004, s.207.

²⁹² <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-39892506> (08.12.2020)

²⁹³ Hvidt, 2007, s.296.

3.2.2. Hristiyan Kutsal Metinlerinden Eskatolojik Kehanet Örnekleri

Tarih boyunca yukarıda bahsedilen Hristiyan düşmanlarına yönelik birçok kişi öngöründe veya tespitte bulunmuştur. İlk Hristiyan yazarlar gelecekte büyük bir düşmanın daha geleceğini belirtmiştir. Vahiy bölümünde bu konu hakkında şöyle belirtilmektedir:

“Göksel olağanüstü bir belirti, güneşe sarılmış bir kadın görüldü. Ay ayaklarının altındaydı, başında 12 yıldızdan oluşan bir taç vardı. Kadın gebeydi. Doğum sancıları içinde kıvranıyor feryat ediyordu. Ardından gökte başka bir belirti görüldü: 7 başlı 10 boynuzlu kızıl renkli büyük bir ejderhaydı bu. 7 başında 7 Taç vardı. Kuyruğuyla gökteki yıldızların üçte birini sürükleyip yeryüzüne attı. Sonra doğum yapmak üzere olan kadının önünde durdu. Kadın doğurur doğurmaz ejderha çocuğu yutacaktı. Kadın bir erkek çocuk doğurdu, çocuk hemen alınıp Tanrıya götürüldü. Gökte savaş oldu. Mikail ve melekleri ejderha ile savaştı. Ejderha karşı koydu ama gücü yetmedi. Büyük ejderha, İblis ya da şeytan denen bütün dünyayı saptıran o eski yılan yeryüzüne atıldı. Sadece Tanrımızın kurtarıcı gücü, egemenliği ve mesleğinin yetkisi şimdi gerçekleşti. Ejderha yeryüzüne atıldığını görünce erkek çocuğu doğuran kadını kovalamaya başladı. Kadına çölde 3 buçuk yıl beslenmesi ve yılanın önünden uçup kaçabilmesi için büyük kartal kanatları verildi. Yılan, ağzından kadını selle süpürüp götürmek için ırmak gibi su akıttı ama yeryüzü ağzını açıp ejderhanın ağzından akıttı ırmağı yutarak kadına yardım etti. Bunun üzerine ejderha kadına öfkelenildi. Kadının soyundan geriye kalanlarla, Tanrının buyruklarını yerine getirip İsa'ya tanıklıklarını sürdürenler ile savaşmaya gitti.”²⁹⁴ Bu İncil kehanetine göre ejderha, dünyaya hükmedecek olan kişiyi yani Mesih'i yutmaya çalışmaktadır. Gelecekte Hristiyanlara karşı mücadele edecek olan düşmanlar ve özellikleri bu şekilde anlatılmıştır. Ancak bu öykü Yuhanna zamanındaki insanlar için bilinen bir öyküdür. Çünkü öykünün Antik Yunan versiyonunda Leto, Zeus'tan gebe kalır ama Piton adlı İblis, Leto'yu kovalar ve onu öldürmeye çalışır.²⁹⁵

Yuhanna, Vahiy bölümünde Canavarın takipçilerinin sağ ellerinde veya alınlarındaki bir işaretle belirleneceğini ve bu işarete sahip olmayanların hiçbir şeyi satın alamayacağını yazmaktadır. İşaret ise Canavarın adı veya sayısıdır ve bu sayı 666'dır.²⁹⁶

²⁹⁴ Vahiy, 12: 1-18

²⁹⁵ Sears, Kathleen, Mitoloji 101, çev. Ekin Duru, 1. Baskı, Say Yayınları, İstanbul 2014, s.124.

²⁹⁶ Vahiy, 13: 11-18.

Ayrıca bu konuyla ilgili ilk Hristiyan şehitlerinden İgnatius, (ö. 108) Vahiy bölümünün yazılmasından yaklaşık 15 yıl sonra şunları yazmıştır:

*“Her şey için bir son olduğunu, iki şey arasında bir seçim olması gerektiğini ve her şeyin kendi yerine doğru gittiğini görünce; bir Tanrı parası olması ve dünyanın bir başka parası olması ve üzerlerinde her birinin kendi mührünün bulunması söz konusu olduğu için inanmayanlar dünyanın mührünü, inananlar ise İsa’nın sevgisini barındıran Tanrının mührünü taşıyacaklardır. Biz onun çilesiyle onun yolunda ölmedikçe onun canı içimizde var olmayacaktır.”*²⁹⁷ Bu durum Canavar ve Canavarın işaretini para ve açgözlülüğe bağlamaktadır. Birçok yorumcuya göre elektronik çağda Canavarın en belirgin işareti bir elektronik numara olacaktır. Günümüzde de bu kehanete uygun düşen bir durum bulunmaktadır.

İncil içerisinde kıyamet ile ilgili olan kehanetler bulunmaktadır. Mesih’in gelişinden sonra gerçekleşecek olan dünyanın sonu öncesinde yıkıcı olaylarla dolu bir dönemin yaşanacağı söylenmektedir. İncil’de kıyamet öncesi dönemle ilgili örneklerden bazıları şunlardır:

*“Kanla karışık dolu ve ateş oluştu ve yeryüzüne yağdı. Yerin üçte biri, ağaçların üçte biri ve bütün yeşil otlar yandı.”*²⁹⁸

*“O günlerin sıkıntısından hemen sonra, Güneş kararacak, Ay ışık vermez olacak, yıldızlar gökten düşecek, göksel güçler sarsılacak.”*²⁹⁹

*“Bu yıldızın adı Pelin’dir. Suların üçte biri Pelin gibi acılaştı. Acılaşan sulardan içen birçok insan öldü.”*³⁰⁰

İkinci Dünya Savaşı’nda yeni geliştirilen 2 atom bombası ölümcül bir radyoaktif yağmura neden olmuştur. 1986 tarihinde ise Çernobil’deki patlamalar nükleer reaktörü tahrip edip dünyanın birçok yerinde havayı kirletmiştir. Yukardaki pasajlarla bağlantılı olarak Pelin, Ukrayna dilinde, Çernobil demektir. Ayrıca bu tür kıyamet kehanetlerinde Yahudi ve Hristiyan kutsal metinlerinde benzer kehanetlerde bulunulduğu söylenebilir. Kıyamet öncesi dönemle ilgili başka bir kehanette Tanah’ ta şöyle bahsedilmiştir:

²⁹⁷ Lorie, 2004, s.97.

²⁹⁸ Vahiy, 7.

²⁹⁹ Matta, 24: 29.

³⁰⁰ Vahiy, 8: 11.

*“Davut soyuyla Kudüs’te oturanların üzerine lütuf ve yakarış ruhunu dökeceğim. Bana bakacaklar. Biricik oğlu için yas tutan biri gibi yas tutacak, ilk oğlu için acı çeken biri gibi acı çecekler. O gün Kudüs’te tutulan yas, Megiddo Ovası’nda, Hadat-Rimmon’da tutulan yas gibi büyük olacak.”*³⁰¹

Zekeriya, M.ö. VI. yüzyıllarda yaşamış bir peygamberdir ve kehanetleri Vahiy bölümündeki kehanetlere benzer. Yuhanna, Zekeriya’nın düşüncelerine bakarak son savaşın Megiddo’da olacağına yönelik kehanetlerde bulunmuş olabilir. Vahiy bölümüne göre Mesih’in gelişinden önceki son savaş Armagedon’da olacaktır. Bu savaşı yapacaklar, Gog ve Magog’dur.³⁰² Bu savaştan Tanah’ta da bahsedilmiştir. Armagedon Savaşı şeytanın ruhları, Canavar ülke ve Hristiyan düşmanlarının dünyayı dolaşarak savaş için bir araya toplandıkları zaman gerçekleşecektir.³⁰³

Vahiy bölümünün yazılmasından itibaren bölgede 14 savaş meydana gelmiştir. Bunların en büyüğü 70 yılında Titus’un (ö. 81), Kudüs’ü yıkmasından kısa bir süre önce gerçekleşen savaştır. X. yüzyıldan itibaren bu bölge Hristiyan ve İslam güçleri arasında gelişen savaşların bölgesi olmuştur. XII. ve XIII. yüzyıllar da Haçlılar bölgeye gelirken XVIII. yüzyılda Napolyon aynı bölgede Türklere karşı savaşmıştır. 1. Dünya Savaşı esnasında İngiltere yine orada Türklere karşı savaşmıştır. Bundan sonra bölgede Arap-İsrail savaşları görülmüştür.³⁰⁴ Bu savaşlar örnek verilen kehanetlerle bağlantılı olabilir. Ancak kehanetlerin ana temasına göre büyük bir ordunun İsrail’i yenmek üzere gelmesi ve Tanrı’nın müdahalesi tarafından düşmanların yenilgiye uğratılmasının ardından Mesih’in geleceğinin bilinmesi gerekir.

İncil kehanetleri daha modern kâhinler tarafından da desteklenmektedir. Nostradamus XVI. yüzyılda kıyamet tarihini tahmin etmiştir. Edgar Cayce gibi son dönemlerdeki diğer kâhinler de aynısını yapmışlardır. Bu kâhinlerin her biri, kehanetlerinin İncil ile uyumlu olması gerektiğini bilen sadık Hristiyanlardır. Trans haline geçerek bilgiler vermesinden dolayı uyuyan kâhin olarak isimlendirilen Edgar Cayce, bu dönemde meydana gelecek olan değişimlerin ani ve felaket getirici bir niteliğe

³⁰¹ Zekeriya, 12: 10-11.

³⁰² Vahiy 20: 8.

³⁰³ Daniel, 7: 3-7.

³⁰⁴ <https://www.yolculukterapi.com/kudustarihi/> (7.12.2020)

sahip olacağını görmüştür. O da bu zaman dönemi için alternatif kehanetler oluşturmuştur:

*“Amerika Birleşik Devletleri'nin doğu ve batı kıyılarının çoğu sular altında kalacak; önemli jeolojik değişiklikler olacak. ABD'de büyük gölleri Meksika Körfezi'ne bağlayacak olan bir iç deniz oluşacak. Avrupa'da ani değişiklikler olacak ve kişiye yeryüzünün sonsuz bir karanlığa gömüldüğünü düşündürecek şekilde doğal yerçekimi hareketlerinde kayıplar yaşanacak.”*³⁰⁵

Vahiy bölümünde Kıyamet olayları ile ilgili birçok yorumcunun kabul etmediği ilginç bir kısım da bulunmaktadır. Buna göre:

*“Bundan sonra yeryüzünün dört köşesinde duran dört melek gördüm. Bunlar karaya, denize ya da herhangi bir ağaç üzerine esmesin diye, yeryüzünün dört rüzgârını tutuyorlardı. Sonra gündoğusundan yükselen başka bir melek gördüm. Yaşayan Tanrı'nın mührünü taşıyordu. Karaya, denize zarar vermek için yetki verilen 4 meleğe yüksek sesle bağırdı”: “Biz Tanrımızın kullarını alınlarından mühürleyene dek karaya, denize ya da ağaçlara zarar vermeyin!” “Mühürlenmiş olanların sayısını işittim. İsrailoğulları'nın bütün oymaklarından 144 bin kişi mühürlenmişti.”*³⁰⁶

Yalnızca 144 bin kişinin kurtuluşundan bahseden bu tür kehanetler Hristiyan dünyasında farklı şekillerde tartışılmıştır ve yorumlanmıştır. Bu pasajları Yehova Şahitleri adı verilen grup ise benimsemiştir ve olduğu gibi kabul etmiştir.³⁰⁷ Yehova Şahitleri, dünyanın sonunun geldiğini düşünmektedirler. Bunun için iyilik yaparak, evlenmeyerek ve sade yaşayarak Mesih'in gelişine kendilerini hazırlamaktadırlar. Bazı Hristiyanlar ise dünyanın son zamanlarında Tanrı'nın Krallığı'nın kurulacağını düşünmektedirler. Ama bu olay kendiliğinden gerçekleşecektir. Dolayısıyla bunun için çaba sarf etmeye gerek yoktur.³⁰⁸

Üç ilahi din Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet Mesih'in zorlu bir zamanın ardından ortaya çıkmasını ve içinde iyinin kötünden üstün olduğu bir barış dönemi getirmesini beklemektedir. Bu üç gelenek içerisinde Hristiyanlıktaki Mesih anlayışı en

³⁰⁵ Braden, Gregg, The Jsaiah Effect: Decoding the Lost Science of Prayer and Prophecy, New York: Harmony Books,2000, ss.61-65.

³⁰⁶ Vahiy, 7: 1-4.

³⁰⁷ Tınaz, Nuri, “Yehova Şahitleri”, TDV İslâm Ansiklopedisi, c.43, İstanbul 2013 s.391-396.

³⁰⁸ Evkuran, Mehmet, Eski İnançlar Yeni Tehditler ve Zamanı Gelen Kehanetler, Eskiye Dergisi, Kış, 2007, 4, s.16.

açık anlatılanıdır. İsa'nın dönüşü ile ilgili kehanetlerde Hristiyanlar arasında bazı küçük çaplı anlaşmazlıklar bulunmaktadır. Bazı Hristiyanlar, İsa'nın dünyada yaşadığı süre içerisinde tüm kehanetleri gerçekleştirdiğini düşünmektedirler. Diğer bazı Hristiyanlar, Tanah'taki kehanetlerin gerçekleştiğine ve Vahiy bölümündeki kehanetlerin de doğru olduğuna inanırlar. Onlara göre İsa bir şekilde gerçekten dönecek veya dünyayı yönetecek ya da onun yerine dünyayı yönetecek olan azizleri yeniden canlandıracaktır. Hristiyanlar kıyamet öncesi son dönemlerde dünyada bir barış ve adalet döneminin olmasını beklemektedir. Vahiy bölümünde, ölen tüm şehitlerin yeniden doğacağı ve binlerce yıl boyunca İsa ile birlikte hüküm süreceği kehaneti söylenir.³⁰⁹ Yuhanna'ya göre Milenyum başlangıcı şeytan, ejderha ve yılanın 1000 yıl boyunca dipsiz bir kuyuda hapsedilmesiyle gerçekleşecektir.³¹⁰ Dünya tarihine baktığımızda bu dönüşe neden olacak olayların hepsi hemen hemen şu ana kadar gerçekleşmiştir. Konunun uzmanları bu durumu inceleyip şu yorumlarda bulunmuşlardır: 2. Dünya Savaşı'nın sonundan itibaren dünyanın her yerinde Soğuk Savaş bir dizi önemli olayla kendisini göstermiştir. Bunun yanı sıra küresel ısınma, yağmur ormanlarının tahribatı gibi çevresel sorunlara neden olan endüstrileşme, taşıtlar ve savaşlar gibi faktörler ortaya çıkmıştır. Terörizm ve dünyayı yok edecek güçte olan nükleer silahlanma artmıştır. Tedavi edilemeyen hastalıklar milyonları öldürmüş ve deprem gibi doğal felaketler rekor sayıda insanın ölümüne neden olmuştur.³¹¹

İncil'de yer alan kehanetler, Mesih'in dünyanın kontrolünü alması öncesindeki dönemin sonunu anlatmaktadır. Bu kehanetler; savaş, kıtlık, salgın hastalıklar, deprem, yanardağ patlamaları, yeryüzü değişiklikleri, milyonlarca insanın ölmesi, kuyruklu yıldızlar ve güneş tutulmaları gibi çeşitli olayları içermektedir. XX. yüzyıla ve XXI. yüzyılın başlarında baktığımızda dünyada birçok kıyamet ve kıyametle bağlantılı olayların olmuş olabildiğini görebiliriz. Artan depremler, savaşlar, biyolojik ve kimyasal silahlar, depremler, seller, hastalıklar gibi örnekleri bu duruma örnek gösterebiliriz.

3.3. İslamiyet'te Kehanet Olgusu

Modern bilimlerin yeterince gelişmediği ve dini bilgilerin de eksik kaldığı dönemlerde yaygın olarak kehanet kullanılmıştır. Çünkü insanlar bilinmeyene ilgi duyar, gizemli olan şeyleri ve geleceği merak eder. Ancak İslam dini Allah'tan başka kimsenin

³⁰⁹ Vahiy,20: 4.

³¹⁰ Vahiy, 20: 1-3.

³¹¹ Lorie, 2004, s.204.

gaybı bilemeyeceğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte insanın kaderini etkileyebilecek her türlü inanış ve düşüncelere karşı sert bir tavır almış, bunun için de falcılığı ve kehaneti yasaklamıştır. İslam’da bu tür konulara “gayb” denilmektedir. Hz. Muhammet’in de en büyük mucizesi Kur’an’dır. Kur’an’ın da en önemli i‘câz yönlerinden biri onun içerisinde yer alan gaybi haberlerdir. Gayb, kelime manası olarak gizli kalmak, gizlenen, hazırda olmayan, bulunamayan şey manalarına gelmektedir. Gayb sözcüğü, türevleriyle birlikte Kur’an’da 60 yerde geçmektedir.³¹² Bazı İslam âlimlerine göre ise kalplerde mevcut olsun veya olmasın gözlerden gizli kalan her şey tarzında tanımlamalar yapılmıştır.³¹³ Gayb âlemi İslam dünyasında her zaman insanların ilgisini çekmiştir. Bu nedenle peygamberler dışında da bu metafizik âlemle irtibatlı olduğunu iddia eden insanlar çıkmıştır. Bu insanlar “Kâhin”, “Arraf”, “Müneccim”, “Büyücü”, “Şifreci” gibi değişik adlarla anılmışlardır. Kâhin kavramı İbranice “Kohen”(rahip) kelimesiyle aynı kökten gelmektedir.³¹⁴ Bu insanlar bazı metotların kullanılmasıyla gelecekte haber verme başta olmak üzere, şifa dağıtma ve büyüsel faaliyette bulunma gibi eylemlerle uğraşmaktadır. Gayb konusundaki Kur’an ayetleri ise iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bazı ayetlerde gayb hakkındaki bilgilerin yalnızca Allah’a ait olduğu ve başka hiçbir varlığın gaybi bilgileri bilemeyeceği, bunlara peygamberlerin de dâhil olduğu bildirilmiştir. Bazı başka ayetlerde ise genel açıklamaların dışında istisna olarak Allah’ın peygamberlerine dilediği kadar gaybi bilgiler verebileceği bildirilmiştir.³¹⁵ “Gaybı O bilir, gizlisini kimseye açmaz; Ancak elçi olarak seçtiği başka. Allah, bu elçilerin her türlü durumlarını ilmiyle kuşattığı ve her şeyin sayısını belirlediği halde, rablerinin mesajlarını tebliğ ettiklerini ortaya çıkarmak için onların önlerinden ve arkalarından gözcüler gönderir.”³¹⁶ Ancak Kur’an-ı Kerim içerisinde yer alan gaybi bilgileri kehanet kavramıyla ifade etmek yanlış olacaktır. Çünkü Kur’an ayetlerinde bu durum şöyle belirtilmiştir: “Şu halde sen, öğüt verip-hatırlat; çünkü sen, Rabbinin nimetiyle ne kâhinsin, ne mecnun.”³¹⁷ “Görebildikleriniz ve göremedikleriniz üzerine yemin ederim ki, Kur’an elbette değerli bir elçinin sözüdür. O bir şair sözü değildir. Ne de az inanıyorsunuz! O bir kâhin sözü de

³¹² Doğan, Mehmet Zeki, Gaybi Haberler Yönüyle Kur’ân’ın İ‘câzı, Batman Akademi Dergisi, 2020, 4(1), s.14.

³¹³ Çelebi, İlyas, “Gayb”, TDV İslam Ansiklopedisi, c.13, İstanbul 1996, s.404.

³¹⁴ Gündüz, Şinasi, Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara 1998, s.209.

³¹⁵ Kara, Necati, Kuran’da Gayb, Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1994, 1(1), s.61

³¹⁶ Cin, 76/26-27.

³¹⁷ Tur, 52/29.

değildir. Ne de az düşünüyorsunuz! O, âlemlerin rabbi tarafından indirilmiştir."³¹⁸ Bu ayetlerde de belirtildiği gibi Kur'an ve Hz. Muhammet için kâhinlik kavramını kullanmak sakıncalıdır. Hatta İslamiyet'e göre bu tür faaliyetlerde bulunmak, insanların itikadını etkiler ve insanları küfre düşürür. Hz. Muhammet de kehaneti yasaklamıştır. "Kâhinlerin ve onlarla bağlantılı olan kişilerin vahyi inkâr ettiklerini ve ibadetlerinin kabul olmayacağını söylemiştir."³¹⁹

3.3.1. Kuran-ı Kerim'de Gayba Dair Örnekler

Kuran-ı Kerim, gayb konuları içerisinde değerlendirebileceğimiz geleceğe yönelik bir takım bilgileri de kapsamaktadır. Allah'ın kelamı olan Kur'an, sadece lafızlarıyla değil, bütün bir varlığıyla zaten gaybdan gelen bir konuşmadır. Dolayısıyla Kur'an, gaybi alanla beşeri alanı ortak paydada buluşturmuştur.³²⁰ Kur'an'da zaman açısından geçmiş zamana ait, o anki zamana ait ve gelecek zamana ait olmak üzere üç kategoriye ayrılabilen birçok gaybi habere yer verilmektedir.³²¹ Bunlardan uzak geçmişe ait olan ve Kur'an tarafından gayb haberi olarak nitelendirilenlere Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. Yusuf ve Hz. Meryem'e dair bilgilerle Ashab-ı Kehf, Zülkarneyn ve Hızır kıssaları örnek gösterilebilir.³²² Mekke'nin fethi hazırlıklarının müşriklere bildirilmek istendiğini haber veren³²³, Beni Mustalik kabilesinin zekâtının toplanmasını konu edinen ve ayrıca "İfk Hadisesi'nin" aslını açıklayan ayetler³²⁴, Kur'an'ın o dönemde bildirdiği o anki zamanla alakalı gaybi haberler arasında sayılabilir. Hristiyan olan Bizanslılar'ın, Mecusi olan İranlılar karşısında yakın bir zamanda zafer kazanacağını bildiren³²⁵, İslam'ın geleceğini ve Mekke'nin fethini müjdeleyen ayetler de Kur'an'ın geleceğe dair bildirdiği gaybi haberlerindendir.³²⁶

3.3.1.1. Geçmişle İlgili Gaybi Haberler

Kur'an da yer alan geçmişe dair gaybi haberler, genel olarak Yahudi ve Hristiyanların Hz. Muhammet'e yönelttiği bir takım sorulardan oluşmaktadır. Bununla

³¹⁸ Hakka, 69/38-43.

³¹⁹ Topalaoğlu, B.ve İ. Çelebi, Kelam Terimleri Sözlüğü, (1.Basım), İsam Yayınları, İstanbul 2015, s.405

³²⁰ Fidan, Ayşenur, Kur'an'da Geleceğe Dair Gaybî Haberler: el-İsra 17/79, er-Rûm 30/1-5 ve el-Fetih 48/27. Ayetleri, Bilimname,2019, 38(2), s.837.

³²¹ Çelebi, 1996, s.406.

³²² Al-i İmran, 3/44; Hud 11/49; Yusuf, 12/102; Kehf, 18/13-26, 83-98.

³²³ Mümtetine, 60/1.

³²⁴ Hucurat, 49/6; Nur, 24/11-12.

³²⁵ Rum, 30/4-5.

³²⁶ Feth, 48/11, 15, 16, 27, Nur, 24/55.

birlikte Kur'an da geçmişte yaşamış birçok peygamber ve topluluk hakkında kıssalar yer almaktadır.³²⁷ Bunlara örnek olarak şu ayetleri verebiliriz:

*“Sana Zülkarneyn hakkında soru soruyorlar. De ki: "Size onunla ilgili bir parça okuyacağım. Gerçekten biz onu yeryüzünde iktidar sahibi kıldık, ona (muhtaç olduğu) her şey için bir yol öğrettik. O da bir yol tutup gitti. Nihayet güneşin battığı yere varınca, onu kara bir balçıkta batar (gibi) buldu. Orada bir kavme rastladı. Bunun üzerine biz, "Ey Zülkarneyn! Onları ya cezalandıracak veya haklarında iyi davranma yolunu seçeceksin" dedik.”*³²⁸

*“Yoksa sen, bizim âyetlerimizden olan Ashâb-ı Kehf ve rakîmi mi şaşırtıcı buldun? O gençler mağaraya sığınmışlar ve "Rabbimiz! Bize katından rahmet gönder ve bize içinde bulunduğumuz durumdan bir çıkış yolu göster!" demişlerdi.”*³²⁹

3.3.1.2. Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Zamanına Ait Gaybi Haberler

Bu tür gaybi bilgiler Hz. Muhammet'in nübüvveti sırasında vahiy yoluyla bildirilen haberlerdir. Yani o anki yaşanan zaman ile ilgili haberlerdir. Kur'an'da nüzul zamanına dair gaybi haberlerin çoğu Yahudi ve münafıkların tuzaklarını ortaya çıkaran haberlerdir. Bu haberlerin bir kısmı da Müslümanlar hakkındaki bilgileri içermektedir.³³⁰ Bunlara örnek olarak şu örnekleri verebiliriz:

Medine'de yaşayan ve zina eden bir Yahudi'nin cezalandırılması hususunda Tevrat'ın zina ile ilgili hükmünü ağır bulan Yahudiler, Hz. Muhammed'in daha hafif bir ceza vereceğini düşünerek konuyu ona iletmişlerdir. Bunun üzerine Maide Suresi'nin 41. ayeti nüzul olmuştur:

“Ey peygamber! Kalpleri inanmadığı halde ağızlarıyla "iman ettik" diyenlerden ve Yahudilerden küfürde yarışanlar seni üzmesin. Onlar hep yalana kulak verirler, sana gelmeyen başka bir kesimi dinler dururlar; kelimeleri konulduğu anlamlarından kaydırıp değiştirirler. “Eğer size şu verilirse hemen alın, eğer o verilmezse uzak durun” derler. Allah bir kimseyi fitneye düşürmek isterse elbette Allah'ın iradesine karşı senin elinden hiçbir şey gelmez. İşte onlar Allah'ın, kalplerini temizlemek istemediği kimselerdir.

³²⁷ Doğan, 2020, s.56.

³²⁸ Kehf, 18/83-87.

³²⁹ Kehf, 18/9-10.

³³⁰ Doğan, 2020, s.57.

*Onların dünyadaki hakkı büyük bir rezilliktir. Âhirette de onlar için büyük bir azap vardır.”*³³¹

Hicretten sonra insanların gözünde popülerliği düşen ve Uhud Savaşında üç yüz kişi ile birlikte Müslümanları terk ederek İslam’a zarar vermeye çalışan Abdullah b. Übey hakkında da şu ayetler nüzul olmuştur:

*“İki ordunun karşılaştığı günde başınıza gelenler, Allah’ın emriyle ve müminleri ayırt etmesi içindi. Bir de münafıkları ortaya çıkarması için... Onlara, "Gelin, Allah yolunda savaşın veya hiç olmazsa savunmada bulunun" denildi. Onlar, "Savaş olacağını bilsek elbette size katılırız" dediler. O gün onlar imandan çok küfre yakındılar. Kalplerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlardı. Gizlediklerini Allah onlardan daha iyi bilir.”*³³²

3.3.1.3. Geleceğe Dair Gaybi Haberler

Bu tür haberler daha gerçekleşmeden önce Kur’an onların gerçekleşeceğini haber vermiştir. Bu çeşit haberlerin insanlar tarafından bilinmesi imkânsızdır. Hz. Muhammet de bu tür bilgilere akılla değil ancak vahiy vasıtasıyla ulaşabilmektedir. Kur’an’daki gelecekle ilgili gaybi haberleri üç gruba ayırabiliriz: Bunların bir kısmı Hz. Muhammet hayatta iken gerçekleşmiştir. Bir kısmı da Hz. Peygamber’in vefatından sonra gerçekleşmiştir. Bir kısmı ise henüz gerçekleşmemiş, gelecekte gerçekleşmesi beklenmektedir.³³³ Kur’an da yer alan gelecekle ilgili ayetlere şu örnekleri verebiliriz:

*“Allah, içinizden iman edip dünya ve âhiret için yararlı işler yapan kimselere vaad etti ki, kendilerinden öncekilere verdiği gibi onlara da yeryüzünde iktidar verecek, onlar için hoşnutluğuna vesile kıldığı dinlerinin yerleşip yayılmasını sağlayacak, şu andaki korkularını güvenliğe çevirecektir; çünkü onlar bana hiçbir şeyi ortak koşmaksızın kulluk etmektedirler. Bütün bunlardan sonra kim inkâra saparsa yoldan çıkmış kimseler işte bunlardır.”*³³⁴

*“Andolsun ki elçi olarak gönderdiğimiz kullarımıza geçmişte söz vermiştik. Zafere mutlaka onlar ulaşacaklar. Galip gelenler kesinlikle bizim ordumuz olacak.”*³³⁵

³³¹ Maide, 5/41.

³³² Al-i İmran, 3/166-167.

³³³ Doğan, 2020, s.60.

³³⁴ Nur, 24/55.

³³⁵ Saffat, 37/173.

Müslümanlar, Ehl-i Kitap bir devletin, putperest bir devlet karşısında yenilmesine üzüldüler, Mekke Müşrikleri ise buna sevindiler ve şöyle dediler: “*Ateşperest olan Persiler Ehl-i Kitap olan Rumları yendiği gibi biz de sizi yeneriz.*” Bunun üzerine birkaç yıl içinde Bizanslıların zafer kazanacağını ve Müslümanların sevineceğini haber veren ayetler nazil olmuştur:

*“Rumlar yakın bir yerde yenilgiye uğradılar. Fakat onlar bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip gelecekler. Önce olduğu gibi sonra da Allah’ın dediği olur. O gün müminler Allah’ın yardımı sebebiyle sevinecekler. O dilediğini muzaffer kılar. O çok güçlüdür, engin merhamet sahibidir. Bu Allah’ın vaadidir. Allah vaadinden caymaz; ama insanların çoğu bunun bilincinde değildirler.”*³³⁶

Ayrıca Kur’an’da ifade edilen “Mugayyebatı Hamse” ye göre kıyametin kopma zamanını, yağmurun ne zaman yağacağını, rahimdeki çocuğun durumunu, insanın gelecekte ne kazanacağını ve nerede öleceğini bilemiyoruz.³³⁷ Neml suresinin 65. ayetinde şöyle buyruluyor: “*De ki göklerde ve yerde gaybı Allah’tan başka hiç kimse bilmez.*”³³⁸

İslam’da, insanın ne kazanacağı veya rızkının ne olacağı ile ilgili tartışmalar yapılmıştır. Bu konuda en önemli tartışma rızkın Allah’ın ezelde takdir etmesiyle olup olmadığıdır. Başka bir ifadeyle rızıktaki artma ve eksilmeyi gerçekleştirenin belirlenmesidir. Bir ayette “*Yeryüzünde yaşayan bütün canlıların rızkını vermek Allah’a aittir.*”³³⁹ şeklinde belirtilmiştir. Ancak rızkını arayıp bulmak ve elde etmek ise canlılara düşmektedir.

İslam’da insanın nerede öleceği eceli ve ömrüyle ilgili tartışmalar da yapılmıştır. Kur’an’da “*Her nefsin mutlaka ölümü tadacağı*”³⁴⁰ bildirilmektedir. Ancak bu ölümün yeri ve zamanını kimse bilemeyecektir. “*O, sizi çamurdan yarattıktan sonra size bir ecel koymuştur. Belirli bir ecel de kendi katındadır.*”³⁴¹ Bu ayette Allah’ın insanlar için bir ecel belirlediği görülmektedir. Ancak sebeplerini insanların, toplumların ve doğal koşulların belirlediği anlaşılmaktadır. Ömrün, artıp eksilmesi veya uzayıp kısalması

³³⁶ Rum, 30/2-6.

³³⁷ Lokman, 31/35.

³³⁸ Neml, 27/65.

³³⁹ Hud, 11/6.

³⁴⁰ Al-i İmran, 3/185; Enbiya, 21/35; Ankebut, 29/57.

³⁴¹ En’am, 6/2.

insanların iradesine ve doğal koşullara bağlı olarak değişebilir. Bu durum “*Bir canlıya ömür verilmesi de onun ömründen azaltılması da mutlak bir kitaptadır.*”³⁴² ayetinde ifade edilmiştir. Zaten gelişmiş ülkelerde ortalama yaşam süresinin uzun olması, az gelişmiş ülkelerde ise kısa olması bu durumu ortaya koymaktadır. Buna göre insanların ömürlerini uzatmak için gerekli önlemlerin alınması mümkündür.

İslam’a göre gaybi bilgiyi içeren tek kaynak vahiydir. Allah’ın insanlara gönderdiği ilahi mesajlar ve Allah’ın insanlarla konuşma şeklidir.³⁴³ Vahiy Allah-insan iletişimi bağlamında ele alındığında bazı âlimler gaybi bilgiyi: “Hiçbir yaratılan varlığın bilgisinin ulaşamayacağı ve duyu organlarımızla algılanması mümkün olmayan, insan bilgisinin yetmediği ve Allah’ın bilinmesini insanlardan gizlediği varlık ve işler diye tanımlamaktadırlar.” Buna göre gizlilik ve bilinmezlik gaybın temel unsurudur. Allah’ın bildirdikleri dışında hiç kimse gelecekle ilgili bir şey bilemez.³⁴⁴

Razi(854-925), Beyzavi(ö. 1286). İbn-i Kemal(1536- 1536) ve Bursevi(1653-1725) gibi bazı âlimler, Allah’ın peygamberler dışında seçtiği bazı kullarına da gelecekle ilgili bilgiler verebileceğini, bu durumun Kur’an ayetleri ile çelişmediğini söylemişlerdir. Bu âlimler bu tür bilgileri elde etmek için vahiy dışında ilham, keşif ve rüya gibi yolların bulunduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca İbn-i Haldun (1332- 1406) da: “*Peygamberlerin yanı sıra keramet ehli olanların gaybi bilgi elde edebileceklerini*” söylemektedir.³⁴⁵

İslam’a göre peygamberler gayb konularını doğrudan bilemezler. Ancak Allah’ın onlara bildirmesi aracılığıyla gelecek hakkındaki bilgilere ulaşabilirler. Geleceğe yönelik bilgiler vahiy ile verilmektedir. Kur’an ayetlerinin bazılarında gaybı yalnızca Allah’ın bildiği ifade edilmekte olduğunu, bir kısmında ise Allah’ın dilediği kullarını gayb hakkında bilgilendirdiğini belirtmiştik. Bu bağlamda “Hz İbrahim’e yer ve göklerin meleklerinin gösterildiği, Hz Yusuf’a rüya tabir etme ilminin ve kavminin yiyeceği yemekleri önceden bilme yeteneğinin verildiği, Hz İsa’nın İsrailoğullarının evlerinde neler yiyip, neleri biriktirdiklerinin farkında olup bunları kendilerine haber verdiği” belirtilmektedir.³⁴⁶

³⁴² Fatır, 35/11.

³⁴³ Tarakçı, Muhammet, “Vahiy”, TDV İslam Ansiklopedisi, c.42, İstanbul 2012, s. 443; Şura, 42/51.

³⁴⁴ Paşa Sırrı, Nakdül Kelam fi Akaidi’l-İslam, İstanbul 1324, s.60.

³⁴⁵ İbn Haldun, Ebu Zeyd Abdurrahman b. Muhammed, Mukaddime, çev. Zakir Kadiri Ugan, (1.Basım), MEB Yayınları, İstanbul 1990, s.408.

³⁴⁶ En’am, 6/59; Yunus, 10/20; Hud, 11/123; A. İmran, 3/179; Cin, 26-27.

Gaybı, Allah'tan başkasının bilemeyeceği ayetlerle belirtilmiştir. Ancak yine de bazı sınırlar çerçevesinde bazı Müslüman şahıslar geleceğe yönelik tahminlerde bulunmuşlardır. Bununla birlikte Kuran'da yer alan gelecek ile ilgili bilgiler ve hadislerde geçen gelecekte olacak olaylar hakkında çok sayıda kaynağa sahibiz. Bu ayetleri ve rivayetleri genel manada kıyamet alametleri ile ilişkilendirebiliriz.

3.3.2. İslamiyet'te Kıyamet ile İlgili Gaybi Haberler

Kuran'da gayb konusunda karşımıza çıkan diğer husus “Kıyamet” konusudur. Çünkü bazı ayetlerde geleceğe yönelik bilgiler verilmektedir. Kıyamet konusu eski zamanlardan beri insanları ilgilendiren ve merak edilen bir konudur. Kur'an-ı Kerim'in 75. suresinin adı Kıyamet suresidir. Kıyamet Suresi'nde, “*Kıyamet gününe ve o günü görüp dehşete kapılarak pişman olmuş ve kaçırdığı fırsatlardan dolayı kendini kötüleyen nefse yemin edilerek*” başlanmaktadır. Bununla birlikte Kur'an da başka surelerde de Kıyamet konusu geçmektedir: Vakıa, Hakka, Tekbir, İnfitar, İnşikak, Karia, Zilzal sureleri de Kıyamet bahsine değinmektedir. Birçok ayette Kıyametin ne zaman kopacağı ile ilgili onun ilmi Allah katındadır şeklinde ifadeler yer almış, onun yakın olabileceği ve ansızın gerçekleşebileceği şeklinde belirtilmiştir.³⁴⁷ Bu husus Kuran-ı Kerim'de: “*Şüphesiz ki kıyamet saatinin bilgisi Allah katındadır.*” diye ifade edilir.³⁴⁸ Başka bir ayette ise şöyle belirtilmiştir: “*İnsanlar sana kıyametin zamanını soruyorlar. De ki: Onun bilgisi Allah katındadır, ne bilirsin belki de zamanı yakındır.*”³⁴⁹ Peygamberimiz kıyametin ne zaman kopacağı konusundaki sorulara “*Bu konuda soru sorulan, sorandan daha bilgili değildir. Onun ilmi Allah katındadır.*”³⁵⁰ şeklinde cevap vermiştir. Hadislerde belirtildiğine göre: “*Kıyametin kopuşu ansızın gerçekleşecek, bu sırada alışveriş yapanlar işlerini bitiremeden, yemek yiyenler lokmasını ağızına götüremeden ve devesinin sütünü sağan kimse bunu misafirine ikram edemeden kıyamet kopacaktır.*”³⁵¹ Kur'an'ın açık ifadelerine rağmen bazı İslami kaynaklarda dünyanın ömrüne dair rivayetler bulunmaktadır. Bu tarz rivayetlere yer verenlerin başında Taberi gelmektedir. Taberi, İbn-i Abbas'tan nakledilen bir rivayette “*Dünyanın ömrünün 7000 sene olduğunu bunun 6200 senesinin geçtiğini*” ileri sürmektedir. Vehb bin

³⁴⁷ Yusuf, 12/108; Nahl, 16/77; Tâhâ, 20/15; Hac, 22/55; Ahzab, 33/63; Şurâ, 42/17; Zuhuruf, 43/66.

³⁴⁸ Lokman, 31/34.

³⁴⁹ Ahzab, 33/63; A'raf, 7/187.

³⁵⁰ Buhari, İman, s.36.

³⁵¹ Buhari, “Fiten”, 25.

Münebbih'ten rivayetinde ise "Dünyanın ömrünün 6000 sene olduğunu ve bunun 5600 senesinin geçtiğini" söylediğine yer vermektedir.³⁵² Ayrıca Kuran-ı Kerim'de Kıyamet alametleri veya ahir zamanla ilgili ayetler bulunmaktadır. Bu ayetler Kıyamet kopmadan önce veya Kıyamet'in kopma esnasında meydana gelecek olayları içermektedir. Bu konuyla ilgili hadislerin sayısı da çok fazladır. Kıyamet konularına yakından ilgilendiren "Mehdi" konusu ise sadece bazı hadislerde geçmektedir. Buhari ve Müslim gibi hadis âlimleri eserlerinde Mehdi hakkındaki rivayetlere yer vermemişlerdir. Mehdi'nin ortaya çıkışına ilişkin Tirmizi ve Ebu Davud rivayetlerini nakleden ravilerin güvenilir olmadığı cerh ve ta'dil âlimleri tarafından belirtilmiştir.³⁵³

Kıyamet alametleri büyük ve küçük alametler olarak tasnif edilmiştir. Kıyametin büyük alametleri arasında en önemlileri olarak sayılan işaretler ve geleceğe yönelik bilgiler olarak değerlendirebileceğimiz konular şunlardır:

3.3.2.1. Deccal'in Ortaya Çıkışı

"Deccal, Kıyamette ortaya çıkacak yalancı ve göstereceği olağanüstü olaylarla birlikte bazı insanları delaletle sürükleyecek bir kişidir. İslam Dini'ni ve Müslümanları kötülüğe ve bozgunculuğa yönlendirmek isteyecektir." "Deccal'in sağ gözünün kör olduğu, iki gözünün arasında kâfir yazdığı, çocuğunun olmadığı, Medine'ye ve Mekke'ye giremeyeceği, ortaya çıktıktan sonra yeryüzünde kırk gün kalacağı, bu süre içerisinde istidrac türünden bazı olağanüstü olaylar göstereceği, daha sonra da yine Kıyametin büyük alametlerinden olan Hz. İsa'nın yeryüzüne inmesiyle onun tarafından öldürüleceği" sahih hadislerde belirtilmiştir.³⁵⁴ Kütüb-ü Sitte ve Müsned'deki hadislerde Deccal hakkında şu bilgiler verilmektedir:

"Deccal, kırmızı tenli, heybetli, kıvrıkcık saçlıdır; onun sağ gözü kördür ve sönmüş üzüm tanesi gibidir."³⁵⁵ "Genç, kısa boylu, eğri (çarpık) bacaklı, tek gözlüdür, gözü çukur değildir. Saçı gürdür, yanında cenneti ve cehennemi vardır. Ancak aslında cenneti cehennem; cehennemi de cennettir."³⁵⁶ "Deccal'in iki gözü arasında "kâfir" ya da "k-f-r"

³⁵² Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk, (Milletler ve Hükümdarlar Tarihi) çev. Z. Kadiri Ugan-Ahmet Temir, (1.Basım), MEB Yayınları, İstanbul 1991, s.9.

³⁵³ Yavuz, Yusuf Şevki, "Kıyamet Alametleri", TDV İslâm Ansiklopedisi, c.25, Ankara 2002, s.525.

³⁵⁴ Buhari, "Fiten", 26; Müslim, "Fiten", 37, 39, 40, 91, 101, 110, 112.

³⁵⁵ Buhari, "Enbiya", 49.

³⁵⁶ Müslim, "Fiten", 20.

harfleri yazılıdır.”³⁵⁷ “Deccal, Allah Teâlâ’nın Kıyamete kadar yeryüzünde yarattığı en cüsseli insandır.”³⁵⁸

“Deccal çıkmadan önce üç zor yıl yaşanacaktır. Bu süreçte insanlar açlık ve kıtlığa maruz kalacaklardır. Yeryüzünde yeşil namına hiçbir şey kalmayacaktır. Pek çok hayvan helak olacaktır. Öyle ki insanların gıdası kelime-i tevhid, hamd ve tekbir olacaktır.”³⁵⁹ “İstanbul’un fethinden sonra Şam ve Irak arasında çıkacak ve bozgunculuğa neden olacaktır. Son derece hızlı hareket edecektir. Bir topluluğa uğrayacak ve onları kendisine iman etmeye çağırarak onlar da iman edecek ve ona uyacaklardır. Gökyüzüne emredecek, o yağmur yağdıracak. Yere emredecek, o da bitki bitirecektir. Bu topluluğun develeri akşamleyin alabildiğine uzun hörgüçlü ve bol sütlü, böğürleri dolu olarak döneceklerdir. Sonra bir topluluğa gelerek onları da davet edecek, fakat onlar onun sözünü reddedecekler, o da kendilerinden savuşup gidecektir. Bunlar kıtlık içinde sabahlayacaklar, ellerinde mallarından bir şey kalmayacaktır. Yeryüzünde kırk gün yaşayacaktır.”³⁶⁰

3.3.2.2. Duhan’ın Çıkışı

Duman anlamına gelen “Duhan” da kıyametin büyük alametlerinden biridir. “Kıyametin gerçekleşmesinden önce dünyayı bir duman bulutu kaplayarak, kırk gün ve kırk gece kalacak, mü’minler nezleyle tutulmuş gibi, kâfirler ise sarhoş gibi olacaklardır.”³⁶¹ Kur’an’da konuyla ilgili şu ayet bulunmaktadır:

“Şimdi sen, göğün insanları bürüyecek açık bir duman çıkaracağı günü gözetle. Bu, elem verici bir azaptır. (İşte o zaman insanlar) Rabbimiz! Bizden azabı kaldır. Doğrusu biz artık inanıyoruz (derler).”

Hadislerde de bu duman çıkmadan önce Kıyametin kopmayacağı haber verilmiştir. Hz. Muhammet, “Altı şey gelmeden önce salih amel işlemek için acele edin! buyurmuş ve bunlardan birinin de duman olduğunu söylemiştir.”³⁶²

³⁵⁷ Buhari, “Enbiya”, 11.

³⁵⁸ Müslim, “Fiten”, 25.

³⁵⁹ İbn Mace, “Fiten”, 33.

³⁶⁰ Müslim, “Fiten”, 20.

³⁶¹ Müslim, “Fiten”, 39.

³⁶² Müslim, “İman”, 51.

3.3.2.3. Dabbetü'l-Arz'ın Çıkışı

Kıyamet'ten önce çıkacağı bildirilen bir yaratıktır. Kelime anlamı “Yer Hayvanı” demektir. Kur'an-ı Kerim'de:

“Kendilerine söylenmiş olan başlarına geldiği zaman, yerden bir çeşit hayvan (dabbe) çıkarırız ki o, onlara, insanların ayetlerimize kesin olarak inanmadıklarını söyler” ³⁶³ buyurulmaktadır. Dabbetü'l-arz, Kur'ân-ı Kerim'de başka bir ayette, mürekkep olarak Hz. Süleyman'ın asâsını yiyen “ağaç kurdu” anlamında kullanılmıştır:

*“Süleyman'ın ölümüne hükmettiğimizde, öldüğünü ancak asâsını kemiren ağaç kurdu sayesinde anlamışlardı. Süleyman'ın cesedi yere yıkılınca ortaya çıktı ki, eğer cinler gaybı bilmiş olsalardı o aşağılayıcı eziyete katlanıp durmazlardı.”*³⁶⁴

H. Peygamber Dabbetü'l-Arz hakkında *“Çıkacak olan kıyamet alametlerinden ilki, güneşin batı tarafından doğması ile bir kuşluk vakti insanlara karşı bir dabbenin (hayvanın) zuhurudur. Bu iki alametten biri evvel olur. Akabinde diğeri de onun izi üzerinde yakın olarak meydana gelir.”* buyurmuştur. ³⁶⁵

3.3.2.4. Güneşin Batıdan Doğması

H. Muhammet, Kıyamet gelmeden önce salih amel işlemekte acele edilmesini tavsiye ettiği altı şeyden biri olarak güneşin batıdan doğuşunu da saymıştır. Hadislerde haber verildiğine göre Kıyamet alametlerinin ilki güneşin batıdan doğmasıdır. ³⁶⁶

*“Güneş batıdan doğacak, insanlar topluca iman edecek, ancak daha önce iman etmemiş olanların imanları kendilerine bir yarar sağlamayacaktır.”*³⁶⁷

*“Tövbe kapısı, güneş batıdan doğana değin açıktır ve samimiyetle yapılan her tövbe kabul edilir. Güneş batıdan doğduğunda ise her kalbe mühür vurulur ve insanların amelleri kabul edilmez.”*³⁶⁸

³⁶³ Neml, 27/82.

³⁶⁴ Sebe, 34/14.

³⁶⁵ Müslim, Fiten, 118.

³⁶⁶ Müslim, “Fiten”, 23.

³⁶⁷ Tecrid-i Sarıh Tercümesi, (12), s.307; Müslim, “Fiten”, 118.

³⁶⁸ Tirmizi, “Deavât”, 99.

3.3.2.5. Hazreti İsa (a.s)’ın Gökten İnmesi

Ehl-i sünnet inancına göre Kıyametin gerçekleşmesinden önce “Hz. İsa yeryüzüne inecek, Hıristiyanları İslam’a davet edecek, Deccal’ı öldürecek, Hz. Muhammed (s.a.s)’in şeriatı ile hükmedecektir.”³⁶⁹ Kur’an-ı Kerim’de iki yerde Hz. İsa’nın vefatı meselesinin ele alındığını görmekteyiz:

*“Allah buyurmuştu ki: Ey İsa! Seni vefat ettireceğim, seni nezdime yükselteceğim, seni inkâr edenlerden arındıracağım ve sana uyanları Kıyamete kadar kâfirlerden üstün kılacağım. Sonra dönüşünüz bana olacak. İşte o zaman ayrılığa düştüğünüz şeyler hakkında aranızda ben hükmedeceğim.”*³⁷⁰

*“Ve ‘Allah elçisi Meryem oğlu İsa’yı öldürdük’ demeleri yüzünden (onları/Yahudileri lânetledik). Halbuki onu ne öldürdüler, ne de astılar; fakat (öldürdükleri) onlara İsa gibi gösterildi. Onun hakkında ihtilâfa düşenler bundan dolayı tam bir kararsızlık içindedirler; bu hususta zanna uymak dışında hiçbir (sağlam) bilgileri yoktur ve kesin olarak onu öldürmediler. Bilâkis Allah onu (İsa’yı) kendi nezdine kaldırmıştır. Allah izzet ve hikmet sahibidir. Ehl-i kitaptan her biri, ölümünden önce ona muhakkak iman edecektir. Kıyamet gününde de o, onlara şahit olacaktır.”*³⁷¹

Hz. İsa’nın nüzulü bağlamında değerlendirilen ve delil olarak ileri sürülen âyetlerden bir diğeri de Zuhruf suresinin 61. ayetidir:

*“Şüphesiz ki o (İsa), Kıyametin (ne zaman kopacağına) bilgisidir. Ondan hiç şüphe etmeyin ve bana uyun; çünkü bu, dosdoğru yoldur.”*³⁷²

Hz. İsa’nın dünyaya tekrar gelişi ile ilgili bilgiler daha çok hadislerde yer almaktadır:

“Hz. Peygamber, bir gün ashâbına Deccal hakkında bilgi verdikten sonra sözü Hz. İsa’ya getirir ve şu bilgileri verir: Allah, Mesih b. Meryem’i gönderecektir. Mesih, Dimeşk (Şam)’in doğusundaki beyaz minareye iki boyalı elbise içinde, elini iki meleğin kanatları üzerine koymuş olarak inecek. Başını eğdiği zaman su damlayacak, kaldırdığı zaman ondan inci gibi gümüş taneleri yuvarlanacaktır. Onun nefesinin kokusunu alan

³⁶⁹ Buhari, “Büyü”, 102; Müslim, “İman”, 242-247.

³⁷⁰ Al-i İmran, 3/55.

³⁷¹ Nisa, 4/157-159.

³⁷² Zuhruf, 43/61.

her kâfir mutlaka ölecektir. Nefesi de gözüniün gördüğü yere varacaktır.” “Mesih bu adamı (Deccal’i) arayacak, nihayet Lüüd girişinde onu yakalayıp öldürecektir.” “Sonra Meryem oğlu İsa’ya bu adamın şerrinden kendilerini Allah’ın koruduğu bir topluluk gelecek. İsa onların yüzlerini silecek, onlarla cennetteki derecelerine göre konuşacaktır.” O bu halde iken Allah İsa’ya: “Ben öyle bir takım kullarımı çıkardım ki, onları öldürmeye hiç bir kimsenin eli varmaz. Şimdi sen benim kullarımı Tûr’a götürerek koru!” diye vahiy indirecek ve Allah Ye’cûc’ü Me’cûc’ü gönderecektir. “Bunlar her tepeden süratle aşağı ineceklerdir. Allah’ın Peygamberi İsa ve ona tâbi olanlar muhasara edilecektir. Bunun üzerine İsa ile yanındakiler Allah’a niyaz edecekler, Allah da Ye’cûc-Me’cûc’ün üzerine, boyunlarına isabet edecek deve kurdu gönderecektir. Böylece onlar helak olacaklardır. Sonra Allah öyle bir yağmur gönderecek ki, ona ne kerpiç ev ne de çadır mani olabilecektir. Bu yağmur yeryüzünü yıkayacak, ayna gibi yapacaktır.” Ardından yeryüzüne “mahsulünü bitir, bereketini tekrar getir” denilecektir. “Bunun üzerine her şey bereketlenecek, bolluk meydana gelecektir. Akabinde Allah güzel bir rüzgâr gönderecek, bu rüzgâr onları koltuklarının altlarından yakalayacak, her mü’minin ve her Müslümanın ruhunu kabzedecektir. Yeryüzünde insanların kötülükleri kalacak ve onlar eşekler gibi alenen çiftleşeceklerdir. İşte Kıyamet bu kötü insanların üzerine kopacaktır.”³⁷³

3.3.2.6. Ye’cûc ve Me’cûc’ün Çıkışı

“Kıyametin gerçekleşmesinden önce çıkarak yeryüzünde bozgunculuk yapacak olan, asılları ve soyları belirsiz iki insan topluluğudur. Hz. Zülkarneyn’in önlerine yaptığı seddin yıkılarak açılması ile yeryüzüne dağılacaklar, insanlara saldıracak, kentleri yakıp yıkarak harabe haline getireceklerdir.” Bazı rivayetlerde bu seddin Çin seddi olduğu söylenir.³⁷⁴ Bu konuda Kur’an’da yer alan ayetler şöyledir:

“Dediler ki: Ey Zülkarneyn! Ye’cûc ve Me’cûc (adlı kavimler) yeryüzünde bozgunculuk yapmaktadırlar. Onlarla bizim aramıza bir engel yapman karşılığında sana bir vergi verelim mi?”³⁷⁵

“Nihayet Ye’cûc ve Me’cûc (setleri) açıldığı ve onlar her tepeden akın ettiği zaman ve gerçek vaad (ölüm, kıyâmet) yaklaşınca, birden, inkâr edenlerin gözleri

³⁷³ Müslim, “Fiten”, 20; İbn Mace, “Fiten”, 33.

³⁷⁴ Kehf, 18/94; Yazır, Muhammed Hamdi, Hak Dini Kur’an Dili, Huzur Yaymevi, c.4, İstanbul 2008, s.3288.

³⁷⁵ Kehf, 18/94.

*donakalır! “Yazıklar olsun bize! Gerçekten biz, bu durumdan habersizmiyiz; hatta biz zalim kimselermiyiz.” derler.”*³⁷⁶

Hadislerde belirtildiğine göre Ye’cüc ve Me’cüc Hz. Âdem’in soyundan gelen insanlardır. Müminlerden bir kişiye karşın onlardan bin kişi cehenneme gidecektir.³⁷⁷ Hz. Muhammet, bir gün başparmağı ile işaret parmağını birleştirip halka yapmış ve *“Yaklaşmış olan bir şerden dolayı vay Arapların haline! Bugün Ye’cüc ve Me’cüc seddinden şunun gibi bir delik açıldı.”* buyurmuştur. *Onlar, Hz. İsa’nın nüzulünden sonra zuhur edecekler onu ve arkadaşlarını muhasara altına alacaklardır. Ancak Allah, İsa (a.s) ve müminlerin duasıyla onların üzerine deve kurdu gönderecek ve böylece hepsi helak olacaktır.”*³⁷⁸

3.3.2.7. Yer Çöküntüleri

*“Doğuda, Batıda, Arap Yarımadasında olmak üzere üç bölgede yer çöküntülerinin meydana gelmesi de Kıyametin büyük alametlerindendir.”*³⁷⁹ Hz. Muhammet’in büyük Kıyamet alametlerini haber verdiği hadiste belirttiği yere batma olayı hakkında çok fazla görüş yoktur.

3.3.2.8. Büyük Ateş

Yemen’den çıkacak olan büyük bir ateşin insanları önüne katarak sürmesi de Kıyametin büyük alametlerindendir.³⁸⁰ Bir rivayete göre ise bu ateş Kıyamet alametlerinin ilkidir.³⁸¹

*“Bu ateş, insanları üç grup halinde mahşere sevk edecektir. Bunlardan birinci grup arzulu ve kendi isteğiyle, binek üzerinde gider. İkinci grup korkarak ve bir binek üzerinde iki, üç, dört ve on kişi olarak gider. Üçüncü grup ise tamamen ateşin sevk etmesiyle (zoraki) gider.”*³⁸²

Ebu Davud ve Tirmizi’nin kitaplarında yer alan bazı hadislerle göre Mehdi’nin çıkması da Kıyamet’in büyük alametlerindendir.³⁸³ Hz. Peygamber (s.a.s), *“Kıyametin*

³⁷⁶ Enbiya, 21/96-97.

³⁷⁷ Buhari, “Enbiya”, 10.

³⁷⁸ Müslim, “Fiten”, 20.

³⁷⁹ Müslim, “Fiten”, 39.

³⁸⁰ Müslim, “Fiten”, 39.

³⁸¹ Buhari, “Fiten”, 23.

³⁸² Buhari, “Rikak”, 45; Müslim, “Cennet”, 14.

³⁸³ Tirmizî, “Fiten”, 43; Ebu Davud, “Cihad”, 4; Ebu Davud, “Kitap”, 34.

kötü insanlar ve kâfirler üzerine kopacağını” bildirmiştir. Bu hadislerle göre “Kıyamet kopmadan önce mü’minlerin ruhları alınacak ve onların ahirete göçmeleri sağlanacaktır.”³⁸⁴

Kur’an’da Kıyamet alametlerinin nelerden ibaret olduğuna dair bilgi verilmemiş, sadece Ye’cüc ve Me’cüc’ün gelişinden ³⁸⁵, Dabbetü’l-Arzın çıkışından ³⁸⁶, göğün insanları saracak bir duman (duhan) yayacağından ³⁸⁷ ve ayın yarılabacağından ³⁸⁸ bahsedilmiştir.

Hız. Muhammed Kıyamet’in kopuş zamanını bilmediğini söylemiş, ancak kopmasından önce meydana gelecek bazı olayların onun yaklaştığının alametleri sayılacağını haber vermiştir. Hız. Muhammed, ahir zaman peygamberi ve son peygamber olması dolayısıyla kıyamete yakın bir zaman diliminde gönderildiğini açıklamıştır.³⁸⁹ Kıyamet alameti olarak bildirdiğı olayların bazıları şunlardır: “İlmin ortadan kalkıp cehaletin yerleşmesi, sarhoşluk veren içkilerin yaygınlaşması, zinanın açıktan yapılır hale gelmesi, köle kadının efendisini doğurması, çobanların zenginleşerek bina yapmakta yarışması, zekât verilecek kimse bulunamayacak kadar servetin çoğalması, aynı davayı güden iki büyük topluluğun birbiriyle savaşmasıdır.” “Adam öldürme olaylarının ve fitnelerin fazlalaşması, elli kadına bir erkek düşecek şekilde kadın nüfusunun artması, Müslümanların kıldan ayakkabı giyen, küçük gözlü ve geniş yüzlü insan gruplarıyla savaşması, insanların hayatlarından bıkarak ölümlere gıpta etmesi, Allah’ın elçisi olduğunu iddia eden otuza yakın yalancı Deccal’in ortaya çıkmasıdır.” Yeryüzünde Allah veya “Lâ ilâhe illallah” diyen bir kimsenin kalmamasıdır. “Gece ile gündüzün birbirine eşit hale gelip kopuş zamanının yakınlaşması, Busra’daki develerin boyunlarını aydınlatacak bir ateşin Hicaz bölgesinden çıkması, depremlerin sıklaşması, güneşin batıdan doğması, Dabbetü’l Arz’ın zuhur etmesi, doğuda, batıda ve Arap yarımadasında kara parçalarının batması” başlıca Kıyamet alametlerinden olduğu ifade edilir.³⁹⁰

³⁸⁴ Buhari, “Fiten”, 5; Müslim, “İmare”, 53.

³⁸⁵ Enbiya, 21/96.

³⁸⁶ Neml, 27/82.

³⁸⁷ Duhan, 44/11-12.

³⁸⁸ Kamer, 54/1.

³⁸⁹ Buhari, “Talak”, 25, “Rikak”, 39; Müslim, “Fiten”, 132-135.

³⁹⁰ Buhari, “Fiten”, 4-5, 22-24; Buhari, “Cihâd”, 95; Buhari, “Nikah”, 110; Müslim, “İlim”, 8-10; İbn Mace, “Fiten”, 25-36; Tirmizi, “Fiten”, 35, 42-43.

Yine Hz. Muhammed, Kıyamet alametleri konusunda şunları da söylemiştir: *“Kur’an’ın önemi insanlar tarafından unutulacak, namaz kılınmayacak, emanete riayet edilmeyecek, faiz helal sayılacak, seviyesiz ve şahsiyetsiz kişiler yönetici olacak, toplumlar geçmişlerine lanet okuyacak, akşam Müslüman olarak yatan kişi sabah kafir olarak kalkacak, yöneticiler insanlara zulmedecek, şerrinden korkulan kimselere itibar edilecek, ticareti dürüst olmayan gruplar ele geçirecek, mescitler süslenmekle birlikte ibadete önem verilmeyecek, erkekler erkeklerle, kadınlar da kadınlarla yetinecek, kadınlar sosyal konum açısından ön plana çıkarılacak ve erkekler kadınlara benzemeye çalışacak, açıklık yayılacak, hayâsızlık çoğalacak, cihad ve irşad faaliyetleri terkedilecek, sadece din dışı ilimler öğrenilecek, kader inkâr edilecek ve yıldız falına inanılacak, liderliğe elverişli kimseler azalacak, ani ölümler çoğalacak, cahiller ve aynı zamanda dürüst olmayan sofiler türeyecek, akrabalık bağları kesilecek, yalancılar tasdik edilip doğru konuşanlara itibar edilmeyecek, kitapların sayısı artacak, yağmurlar ve yıldırımlar çoğalacak, madenler yok olacaktır.”*³⁹¹

3.3.3. İslam Toplumunda Astroloji ve Kehanet Uygulamaları

İslamiyet astrolojiye de hoş bakmamıştır. Müneccim, yıldızlara bakan astrolog anlamlarına gelir. O, gök cisimleri ile dünya üzerinde olup biten şeyler arasında kurduğu bilgiye dayanarak hayır ve şer değerlendirmesi yapar. İlm-i nücum adı verilen bu faaliyet, başlangıçta astroloji yanında astronomiyi de içine almaktaydı. Bu nedenle müneccim denildiğinde astrolog yanında astronomide anlaşılmaktaydı. Bu nedenle din bilginleri ilm-i nücumu dolayısıyla müneccimliği ikinci anlamı ile olumlu karşılamaktaydılar. Ancak zaman içinde pozitif bilim olarak astronomi ayrılmıştır. Dolayısıyla zamanla İslam âlimleri astrolojiye hoş bakmamışlardır. Hz. Muhammet: “Ay, güneş ve yıldızların Allah’ın ayetleri olduklarını, onların hareketlerini uğursuz görmenin doğru olmadığını, yağmurun yağması, rüzgârın esmesi, çocuğun doğumu gibi olayları da onlara nispet etmenin şirk olduğunu bildirmiştir.”³⁹²

Müneccimler canlı cansız her varlığın kaderini elinde tutan Allah’ın yıldızların konumlarını da bir hikmet üzere belirlediğini bu nedenle yıldızların ilmiyle uğraşmalarının amacının bu bilgilere vakıf olmak için olduğunu savunmuşlardır. Bunlarla

³⁹¹ Yavuz, 2002, s.523; İbn Kesir, 1(21), ss.178-179.

³⁹² Çelebi, İlyas, İslam İnancında Gayb Âlemi, (1. Baskı), Ensar Neşriyat, İstanbul 2007, s.92.

beraber Müslümanlar için önem arz eden vakitlerin müneccimlerin hazırladıkları takvimler sayesinde bilinebilmesi de İslam ve müneccimlik kavramlarını birbirlerine yaklaştıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. İslam ve müneccimliğin temel ayrılma noktasını gelecekte haber verme olayının Kuran-ı Kerim’de ve hadislerde kesin bir dille haram sayılması oluşturmaktadır. Müneccimliğe İslam tarihi açısından baktığımızda namaz vakitleri, hac zamanı, ramazan ayına başlama vakti gibi mühim zaman dilimlerinin tespiti için astronomi biliminin kullanıldığını, bu nedenle bu kuruma Müslümanlar tarafından son derece önem verildiğini görmekteyiz. İslam dünyasında hükümdarların emriyle kurulan birçok rasathane olmakla beraber İslam tarihinde ilk kurulan rasathaneler Abbasi halifesi Me’mun (813-833) tarafından kurulmuştur.³⁹³ İlk zamanlar bilimsel gerçekliğe dayanarak vakit tayinlerinde bulunmak gibi ciddi bir ihtiyacı karşılayan müneccimlik, Müslüman toplumu oluşturan tüm unsurların ortak görüşüyle son derece faydalıdır. Bununla beraber aynı teknikleri kullanarak gelecekte haber verme olgusu zaman içerisinde güçlenmiştir. Bununla birlikte müneccimliğe karşı farklı rahatsızlıklar da ortaya çıkmıştır. Kur’an’ın falcılık ve gelecekte haber vermeyi kesin bir dille haram sayması insanların bu kuruma olan bakışını yavaş yavaş değiştirmiş, bununla birlikte “*Gaybı Allah’tan başka kimse bilemez.*”³⁹⁴ ayeti geleceğe ait ortaya atılan bu bilgilerin itibarını zedelemiştir. İlginçtir ki İslam’ın gelecekte haber vermeye olan bu yaklaşımına rağmen müneccimlik İslam toplumlarında yüzyıllar boyunca varlığını sürdürmüş, hatta devlet kademelerinde son derece itibar gören bir kurum olarak verilen kararları etkilemiştir. Bu durumun oluşmasında ilm-i nücumun matematik (riyazi) ve doğa bilimlerinin (tabi-i) arasında kalan, özgün bir konuma sahip olmasının da payı vardır.³⁹⁵ Türk-İslam devletlerinin siyasi olduğu kadar kültürel anlamda da mirasçısı konumunda olan Osmanlı döneminde müneccimliğe özel bir önem verilmiş ve bu alandaki çalışmalar için gözlemevleri kurulmuştur. Devlet teşkilatı içinde önemli bir yeri bulunan bu müessesede takvimler senelik olarak hazırlanmaktaydı. Ramazan ayı için hazırlanan imsakiyenin de müneccimbaşların yaptıkları önemli işlerden olduğunu

³⁹³ Tekeli, Sevim vd. Bilim Tarihine Giriş, (1.Baskı), Nobel Yayın, Ankara 2007, s.125.

³⁹⁴ Neml, 27/65.

³⁹⁵ Kırkoğlu, R. Hakan, Sultan ve Müneccimi-XVIII. Yüzyıl Osmanlı Sarayında İlm-i Nücum, çev. Saadet Özen, (1. Baskı), Doğan Kitap, İstanbul 2011, s.51.

söyleyebiliriz. Saraydaki müneccimlerin idaresine bakan müneccimbaşılar, İstanbul ve taşradaki muvakkithanelerin idaresi ile de ilgilenmekteydiler.³⁹⁶

Müneccimbaşıların hazırladıkları takvimler ana yapısı itibarı ile tek bir belge olsa da esasen iki ayrı takvimden oluşmaktaydı. Birincisi, rakam takvimi denilen takvimdir ki bu senenin ay ve günlerini göstermektedir. Diğerinde ise yeni girilen senede meydana gelecek işler hakkında müneccimbaşının yaptığı tahmini yorumlar ile yapılması uygun olan ve olmayan işler yazılmaktadır.³⁹⁷ Burada yazan müneccimbaşı öngörülerinin padişah tarafından ne denli önem arz ettiğini ona verilen “Ahkâm” isminden anlayabiliyoruz. Ahkâm, yargı anlamındaki hüküm kelimesinin çoğuludur. Ancak astrolojide, öngörü, tahmin ya da kehanet anlamına gelmekte olan bu tabir müneccimbaşının çıkarımlarına kehanetin ötesinde bir değer atfedilmiş olduğunu görüyoruz. Ayrıca Osmanlı sarayında devletin bekasına ait önemli kararların alınmasında müneccimbaşı tarafından uğurlu saat tespit edilirdi. Osmanlı Devleti’nden önceki Türk ve İslâm Devletlerinde de olduğu gibi Osmanlı’da da devlet adamları, devlete ait birçok işin yapılmasından önce uğurlu bir saat tespit ettirirlerdi.³⁹⁸ 3. Mustafa (1717-1774), zamanlamasını müneccimlere danışarak karar verdiği Rusya savaşında Osmanlı ordusu çok büyük kayıplar vermiş, tekrar müneccimlere danışan padişah bir defa daha taarruza kalkmış ve savaşın sonunu göremeden ölmüştür. İ. Hakkı Uzunçarşılı’nın (1888-1977) ifadesiyle “*Kaybedilen bir savaş ve kaybedilen Karadeniz’in yanı sıra dağılan ve çöken Osmanlı olmuştur.*”³⁹⁹ Nevi (1533-1599) ise bu konu hakkında şöyle demiştir: “*Güneşin bazı hareketlerinden görünüşlerinden yola çıkarak birtakım neticelere ulaşmak, sıcaklık, soğukluk veya umumi hava durumu ile ilgili bazı değerlendirmelerde bulunmak mümkündür. Bu hususta dini bir mahzur yoktur. Vehimlere dayalı kısmına gelince bu kısmı din içermez, çünkü burada gezegenlerin ve yıldızların hareketlerinden ve burçların durumundan yola çıkarak, geleceğe yönelik, hayır ve şer ifade eden birtakım kehanetlerde bulunma durumu söz konusudur. Bu yüzden din tarafından reddedilmiştir. Böyle bir ilimle uğraşmak faydasızdır, zamanı boşa harcamaktır.*”⁴⁰⁰ Münecimbaşıların

³⁹⁶ Nuhoğlu, Hidayet Yavuz, Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim, Milletlerarası Kongresi Tebliğleri, İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, IRCICA, İstanbul 2001, s.336.

³⁹⁷ Aydı, Salim, Osmanlı Devleti’nde Münecimbaşılık Müessesesi, Belleten, 2006, 70(257), s.74.

³⁹⁸ Aydı, 2006, s.112.

³⁹⁹ Uzunçarşılı, İ.Hakkı, Büyük Osmanlı Tarihi, (1.Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2010, s.872.

⁴⁰⁰ Unan, Fahri, XV. y.y. Ulemasından Nev’î Efendi’ye Göre İlim ve İlimler, Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, 2005, 18, s.84.

hayırlı olması için hakkında eşref saati belirledikleri konular ordunun hareketi, gemilerin suya indirilmesi gibi olaylardan daha farklı alanlara da yayılmış durumdaydı. Yani sonucundan hayır beklenen her iş için uğurlu saat uygulamasına başvurulduğunu anlamaktayız.

İslamiyet'in putperestlik döneminden kalan ve o dönemi hatırlatan pek çok şeyle birlikte falı da yasaklaması, ardından putperestlik döneminde Kâbe'de oklarla bakılan falın “Ezlam-ı Cahiliyet” olarak anılması insanların bu uğraşa bakışlarını değiştirmiştir.⁴⁰¹ İslamiyet'tin gelişinden sonra icra edilen falcılık ve kâhinlik çabalarını incelediğimizde falcı ve müneccimlerin sanatlarını İslam'a ters düşecek şekilde icra etmeme gayretinde oldukları gibi geleceğe dair çıkarımlarından bazılarını Kuran-ı Kerim'e dayandırmaya çalıştıklarını görmekteyiz. Birtakım büyük olayların gerçekleşeceği tarihe Kuran'da geçen harf kodlarını okuyarak ulaştığı iddia edilen ebcet hesabı buna verilecek en bariz örneklerden biridir.⁴⁰² Ebcet sisteminde her harfin bir rakamsal karşılığı bulunmaktadır.⁴⁰³ Aşağıdaki tabloda bu durum gösterilmiştir:

ا	ب	پ	ج	چ	د	ه	و	ز	ژ
1	2	2	3	3	4	5	6	7	7
ح	ط	ی	ک	گ	ل	م	ن	س	س
8	9	10	20	20	30	40	50	60	60
ع	ف	ص	ت	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ
70	80	90	400	500	600	700	800	900	1000
ق	ر	ش	س	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ
100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000
ق	ر	ش	س	ث	خ	ذ	ض	ظ	غ
100	200	300	400	500	600	700	800	900	1000

Tablo 2⁴⁰⁴

Ebcet hesabının en yaygın kullanımı genelde şairlerin kullandığı “tarih düşürme” dir. Buna göre şairler, önemli olayları kayıt altına alırlar. Mesela Sultan Abdülmecid'in Tırnova'ya gelişi şöyle işlenmiştir:

“Geldi bâ-ilhâm Râşid kalbe târihin dedim”

⁴⁰¹ Sezer, Sennur, Osmanlı'da Fal ve Falnameler, (1.Baskı), AD Kitapçılık, İstanbul, 1998, s.13.

⁴⁰² Canım, Rıdvan, “Klasik Türk Edebiyatında Tarih Düşürme Sanatı ve Bir Ebcet Ustası: Adanalı Süruri” Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2009, 13(2), s.105-120.

⁴⁰³ Şenödeyici, Ö. ve Ahmet A. Hurufilikte Ebcet Hesabının Kullanımına Dair Bir Risale, Mediterranean Journal of Humanities, 2014, 4(2), s.228.

⁴⁰⁴ <http://ebcedhesabi.com/farkli-ebced-turleri> (16.01.2021)

“Tırnovî’ye bastı izzetle kadem Sultân Mecîd”

9+200+50+6+10+10+5+2+1+90+4+10+70+7+400+30+5+100+4+40+60+30+9+1+50+40+3+10+4=1260. Bu tarih Sultan’ın Tırnova’ya geldiği tarihtir.⁴⁰⁵

Ebcet hesabı birçok alanda kendini göstermiştir: Fetihler, hastalıklar, isim verme, büyü, muska, burçlar, define arama, tefsir çalışmaları bunlardan bazılarıdır.⁴⁰⁶ Ebcet hesabı yaparak Kur’an’dan bazı ayet ve kelimelerin, olmuş veya olacak olayları işaret ettiğini savunan insanlar bulunmaktadır. İstanbul’un Fetih tarihi 1453, 1969 yılında insanlığın Ay’a çıkması bu iddialara örnek olarak verilebilir.⁴⁰⁷

İslam dünyasında gaybi haberler denildiğinde akla ilk olarak Muhyiddin İbnü’l-Arabi (1165- 1240) gelir. Kendisi Kıyamet alametlerinden bahsetmiştir. Ayrıca onun; ebced, ilm-i cifr (nümeroloji) ve ilm-i havas (Kuran’ın bazı ayetlerinden sonuçlar çıkarmak için özel dualar etmek) konularında usta olduğu söylenir. Arabi’nin geleceğe dair bilgililer veren kitapları vardır. Bazı kitaplarında ise astroloji, nümeroloji ve büyüden bahsetmektedir. İbnü’l-Arabi, verdiği bilgileri bazı kişilerin söz ve görüşlerinden veya kitaplardan aktarmadığını söylemiştir. “Kendisinin başkasına ait sözleri tekrarlayanlardan, bir başka eseri veya herhangi bir müellifin yolunu izleyenlerden, filozofların veya benzeri düşünürlerin sözlerini ve görüşlerini nakledip duranlardan olmadığını, kitaplarının sadece Hakk’ın kendisine keşif yoluyla verdiği ve yazdırdığı şeyleri içerdiğini ileri sürer.”⁴⁰⁸ “Elde ettiklerini, başkalarına da öğretmesini Allah’ın kendisinden istediğini belirten İbnü’l-Arabi bunlar için Allah’a şükreder. Önceleri bunları yazmak gibi bir niyeti olmadığını, insanlara nasihat etme emrini almasıyla beraber içinde bu yönde bir gayret ve şevk uyandığını, bunu da sadece Allah’ın izniyle yapabildiğini söyler; ancak sahip olduğu bütün bilgileri açıklamadığını, kendisine verilen izin kadar konuştuğunu belirtir.”⁴⁰⁹ Muhyiddin İbn Arabi, *Fütuhât-ı Mekkiyye* adlı eserinde binlerce hadis nakletmektedir. İbn Arabi, hadis rivayetinde kullandığı en dikkat çekici yöntem

⁴⁰⁵ Şenödeyici, 2014, s.229.

⁴⁰⁶ Yazıcı, Ramazan, Bilgi Değeri Açısından Cefr ve Ebced - Harfler ve Rakamlar Metafiziği, Milet Ve Nihal İnanc, Kültür Ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 2004, 2(1), 2004, s.83-84.

⁴⁰⁷ Yazıcı, Ramazan, a.g.e. s.100-101.

⁴⁰⁸ Kılıç, Mahmud Erol, “İbnü’l-Arabi, Muhyiddin”, TDV İslâm Ansiklopedisi, c.20, İstanbul 1999 s.494; İbnü’l-Arabi, Kitabü’l-Mesa’il, s.6.

⁴⁰⁹ Kılıç, 1999, s.495.

keşf yolu ile hadis rivayetidir. Aşağıda yer alan şu rivayetleri gayba dair haberler olarak değerlendirebiliriz:

“Şu gördüğünüz Kâbe, Allah’ın on dört evinden birisidir. Yedi kat arzın her birinde bizim gibi canlılar vardır. Hatta oralarda benim gibi İbn Abbas vardır.”⁴¹⁰

“Her asırda ümmetimin en hayırlıları beş yüz kişidir. Ebdâl kırk kişidir. Beş yüzlerden ve kırklardan hiç eksilme olmaz. Ebdâllardan birisi ölürse Allah beş yüzlerden birisini onun yerine koyar.”⁴¹¹

“Kıyamet alametleri olarak, erkeklerin erkeklerle, kadınların kadınlarla yetinir hale gelmesi, kişilerin kendi neseplerinden, kölelerin efendilerinden başkalarına nisbet edilmesi, büyüğün küçüğe merhamet etmemesi, küçüğün de büyüğe saygı göstermemesi, iyiliğin emredilmeyip, kötülüğün nehyedilmemesi, âlimlerin ilmi maddî menfaat kazanmak için öğrenmesi, yağmurun çekilmesi, çocukların öfkeli olması, minberlerin uzatılması, mushafların ve mescitlerin süslenmesi, rüşvetin yaygınlaşması, binaların gösterişli olması, hevaya uyulup dinin dünya karşılığında satılması, insan hayatına kasdetmenin önemsenmemesi, akrabalık bağlarının koparılması, hükmün satılması (hâkimlerin rüşvet alması), faizin çoğalması, zorbalığın övünç, zenginliğin şeref sayılması, kişinin evinden çıkıp, daha hayırlı olanın onun yerine gelmesi gibi konular vardır.”⁴¹²

İbn Arabî’nin kendisine has rivayet yöntemleriyle ele aldığı hadis sayısı fazla olmamakla birlikte, söz konusu rivayetler “Nefsini bilen rabbini bilir” gibi onun sisteminin temelini oluşturan hadislerdir.⁴¹³

Ayrıca zaman zaman başvurulanan “Kur’an falı” adı verilen uygulama da yine bu türden faaliyetlerden olmuştur. Kur’an falında, bakılacak sayfa ve satır, açılmadan önce okunacak dualar bulunmaktadır. Abdest almak, belirli sayıda Fatıha ve İhlâs surelerini okumak da gerekmektedir.⁴¹⁴ “Falname” adı verilen bu metinler, genellikle bir duayla başlar. Ayrıca metnin başında fal bakımından önce gerçekleştirilmesi gereken birtakım ritüeller, falın nasıl bakılacağı ve okunacak dualar yer almaktadır. Bu türün en yaygın

⁴¹⁰ Ayhan, Mehmet, Muhyiddin İbn Arabî’nin Fütûhât’ta Keşf Yoluyla Naklettiği Tasavvufî Muhtevaya Sahip Rivâyetler, İHYA Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi, 2015, 1(2), s.31.

⁴¹¹ Ayhan, 2015, s.34; Ebu Nu‘aym, Hilye, 1, 8.

⁴¹² Ayhan, 2015, s.39.

⁴¹³ Ayhan, 2015, s.47.

⁴¹⁴ Sezer, 1998, s.18.

kullanımı Kur'an-ı Kerim'deki surelerden yola çıkılarak yapılan çıkarımlardır. Sureler Kur'an'da yer aldığı sıraya göre: Bakara, İmran, Nisa, Maide, En'am, A'raf, Enfal, Tevbe, Yunus, Hud, Yusuf, Ra'd, İbrahim, Hicr, Nahl, Beni İsrail, Kehf, Meryem, Ta-Ha, Enbiya şeklinde sıralanmıştır. Bu yöntemin başında, bir daire içinde verilen rakamlar ve bu rakamların bulunduğu bölümlerde fal baktıran kişinin soruları ve en iç kısımda ise bu sureler yer almaktadır. Bu dairenin altında, bölümlere ayrılmış ve sıralanmış bir şekilde yer alan rakamlar bir tablo halinde bulunmaktadır. Bu yöntemi uygularken öncelikle abdest alınıp dua edilmesi gerekmektedir. Ardından tablodan seçilen rakama karşılık gelen sure okunur. Surelerde yer alan ifadelerin karşısına gelecek ile ilgili yorumlar yapılır.⁴¹⁵

⁴¹⁵ Gür, Nagihan, Osmanlı Fal Geleneği Bağlamında Yıldızname, Falname ve Taliname Metinleri, Milli Folklor, 2012, 24(96), s.206.

SONUÇ

Kehanet olgusunun tarihini incelediğimizde, insanların ilk çağlardan beri kehanete olan ilgisini ve yaklaşımını belirttik. İnsanlığın geleceği keşfetme uğraşlarının temelini gökyüzü incelemeleri ve takvim oluşturma çabalarının oluşturduğunu bilmekteyiz. Gerek antik toplumlar gerekse günümüz toplumlarını değerlendirdiğimizde ise kehanete verilen önemin derecesinin aynı olduğu görülmüştür. Dünya tarihindeki her dönemde insanlar kehanete karşı son derece ilgili ve alakalı olmuştur. Bunun nedeni ise insanoğlunun bilinmeyen keşfetme isteği ve geleceğe hâkim olma duygusu diyebiliriz. İnsanoğlu daha önce doğa olaylarını kontrol edemeyeceğini düşündüğü için doğa olaylarını bilmenin ona sağlayacağı yararı fark edince, geliştirilen tekniklerle gelecekte olacakları tahmin etmeye başlamıştır. Böylelikle yıllar boyunca farklı yöntemlerle bu faaliyetlere devam etmiştir. Bundan dolayı kâhinlik ve gelecekte haber verme olgusu dinlerdeki ve toplum içindeki popülerliğini her zaman korumuştur. Hatta zaman içinde bu faaliyetleri meslek edinen bazı kişiler çıkmış ve bu kişiler halk arasında büyük bir itibara sahip olmuşlardır. Kâhin, büyücü, sihirbaz, şifacı ve falcı gibi isimlerle anılan bu kişiler sezgileriyle, metafizik âlemle temasa geçerek veya bazı varlık ve nesnelerden faydalanarak kehanetlerde bulunmuşlardır.

Bazılarına göre gelecekte haber veren kâhinlerin, falcılık yapanlarla aynı işi yapmadığı savunulmuştur. Ancak sonuç olarak, hem kâhinlikte hem de falcılıkta henüz meydana gelmemiş bir olayı önceden tahmin etme çabasında olduğu görülmüştür. Çeşitli kaynaklarda kâhinlerin özellikle ilahi dinlerde; ağırlıklı olarak kutsal kitapları, bunlarla birlikte sezgi ve cinler gibi soyut ve metafizik kavramları kullandığı, buna karşın falcıların özellikle ilkel dinlerde; kemik, zar, bakla, kâğıt gibi materyallerle kehanette bulundukları belirtilmektedir. Kâhinlerin genelde kehanette bulunmak için herhangi bir nesneyi kullanmadıkları söylene de çeşitli örneklerde gördüğümüz kadarıyla onlar da bazen geleceği tahmin etmek için bir aracı kullanmaya ihtiyaç duyabilmektedirler. Bizim kanaatimiz ise fal ve kehanet arasında onlara yaklaşımımızı etkileyecek bariz bir fark olmadığı yönündedir. Yalnızca falcıların genellikle daha yakın zamanla ilgili, kâhinlerin ise yıllar sonrasıyla ilgili kehanetlerde bulunduklarını söyleyebiliriz.

İlk zamanlarda, bir din adamı olarak sadece kralların ve yöneticilerin hizmetinde kullanılmak üzere ortaya çıkan kâhinlik faaliyetleri, tarımsal faaliyetler için iklimsel

olayların önceden tahmini sayesinde zamanla daha geniş kesimler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Bu noktada kâhinlik kavramının münecimlik olarak karşımıza çıktığını ve astronomi faaliyetleriyle birlikte değerinin giderek arttığını görmekteyiz. Yöneticiler ise çoğunlukla kâhinleri en yakınlarında tutmuş ve onların yardımlarıyla kararlarını vermişlerdir. Kâhinler çoğu zaman kehanetleriyle insanların hayatını etkileyen ulular olarak görülmüş ve çok itibar gösterilen şahıslar olmuştur.

Araştırmalarımız sonucu kehanet olgusuna verilen önemin derecesinin dinlere göre farklılıklar gösterdiğini görmekteyiz. Bazı dinlerde, din adamlarının aynı zamanda kâhinlik yaptıkları da bilinmektedir. Yani bazı dinlere göre din adamları zaten kâhin, arraf veya münecimdir. Dolayısıyla kehanetler dinle iç içedir. Amaç gelecekle ilgili bilgileri insanlara aktarmaktır. Böylece insanlar gelecek kaygısından kurtuldukları için kendilerini daha güvende hissetmişlerdir. Bu durumun yani kehanetlerle dinin iç içe olmasının daha çok antik toplumların dinlerinde görmekteyiz. Antik Yunan dinlerinde, Eski Mezopotamya Uygarlıklarının dinlerinde, eski Türkler'in ve Mayalar'ın dinlerinde kâhinler aynı zamanda din adamı gibi görülmüşlerdir. Ayrıca dönemin kralları veya hükümdarları için yapacakları işleri önceden kâhinlere danışma anlayışı da bu toplumlarda oldukça yaygındır. Bu durum kâhinlerin antik dönemde son derece önemli bir konumda bulunduklarını göstermektedir.

Üç ilahi dini incelediğimizde ise kâhinlerin bu kadar ön planda olmadığını görmekteyiz. Yahudilik, kâhinlere hoş bakmamıştır, hatta kâhinliği yasaklamıştır. Ancak buna rağmen Yahudi kutsal metinlerinde çok sayıda geleceğe yönelik kehanetler bulunmaktadır. Yahudilik'te Peygamberler ise kehanetlerde bulunabilmektedirler. Hristiyanlık'ta da kehanet faaliyetlerine hoş bakılmamış, kâhinler cezalandırılmıştır. Bununla birlikte Hristiyanlığın kutsal metinlerinde de kehanetler bulunmaktadır. Hristiyanlıkta kehanette bulunmak, herkese değil bazı din adamlarına serbest bırakılmıştır. İslam'da ise, kehanette bulunmak açık bir şekilde yasaklanmış ve geleceği bilmenin Allah'ın bildirmesi dışında, yaratılanlar için mümkün olmayacağı söylenmiştir. Bu yasağa rağmen bazı Müslümanlar, kehanetlerde bulunmuştur. Kur'an ve hadislerde ise gelecekle ilgili, özellikle Kıyamet öncesiyle ilgili bir takım gaybi bilgiler bulunmaktadır.

Dinlerde yer alan kehanet çeşitlerini tarihi seyri içerisinde incelediğimizde çok farklı kehanet yöntemleri olduğunu görmekteyiz. Kâhinler, kehanetleri için gökyüzü incelemeleri, yüz hatlarını inceleme, el çizgilerine bakma, kutsal kitapları kullanma, hayvan davranışlarını inceleme vb. yöntemler kullanmışlardır. Bunların yanı sıra zar, bakla taneleri, kemik, kâğıt, kum, kahve ve hayvan bağırsağı veya hayvan iç organları vb. nesneler de onların kehanetler için kullandığı materyallerdendir.

Kehanetten bahsederken sürekli geçmişten bahsettik ve geçmişteki insanları kâhinlere yönelten nedenlerin üzerinde durmaya çalıştık. Günümüzde de hemen hemen her dinde ve toplumda kehanetle uğraşan ve kendini büyücü, falcı, kâhin diye tanıtan insanlar bulunmaktadır. Böyle kişiler, insanların dini duygularını istismar etmektedirler. Günümüzdeki insanları da bu tür faaliyetlere yönelten nedenler geçmişteki sebeplerle aynıdır. Bunlar, geleceğe olan merak ve istediklerini elde etmeye çalışmaktır. Bu durum bize insanların içinde bulunduğu çaresizliği göstermektedir. Çaresiz kalan insanın bir çeşit arayış içinde olduğunu göstermektedir. Bu türden faaliyetler bir çeşit psikolojik rahatlama değildir. Kendimizi kötü hissettiğimiz ya da kötü bir durumla karşılaştığımız zaman falcı bize güzel bir şeyler söylerse biraz kendimizi rahatlamış hissederiz. Yaşadığımız çevreye baktığımızda birçok mekânda fal bakım yeri adı verilen, gelecek ve geçmişe yönelik birtakım söylemlerde bulunan kişilere rastlanmaktadır. Bazı insanlar eş seçiminden yapacakları diğer önemli işlere kadar her şeylerini altında burçlarla ya da kâhinlerin veya falcıların söyledikleriyle yapmaktadır. Çeşitli devletler, kehanet ve falcılık konusunda toplumlarda meydana gelen olumsuz gelişmeler karşısında tedbir alma ihtiyacını duyarak ülkelerinde falcılık faaliyetlerini yasaklamak zorunda kalmışlardır. Türkiye’de de bu tür faaliyetler, 13 Aralık 1925 tarihli kanunda yer alan özel bir hükümle yasaklanmıştır. Bu tür dini duyguları istismar eden kâhinlik ve falcılık faaliyetlerine gösterilen ilginin bir hayli artmasından dolayı bu faaliyetlere tedbir alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akın, H., (2011). Orta Çağ Avrupası'nda Cadılar ve Cadı Avı, Ed. Elif Çelik, (1. Baskı), Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Akkurt, İ., (2013). Armegegon Kehanetleri Evanjelizm ve İlluminati, (1. Baskı), Ozan Yayıncılık, İstanbul.
- Akurgal, E., (2003). Anadolu Uygarlıkları, (1. Baskı), Net Turistik Yayınları, İstanbul.
- Altıparlak, B., (2004). Kehanetin ABC'si, (1. Baskı), Omega Yayınları, İstanbul.
- Altuncu, A., (2011). *Sümerlerin Dini Tarihi*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü, Elazığ.
- Arslantürk, N., “En Eski Kâhinler: Hitit Falcıları”, *Magma Dergisi*, 2018, 37, ss. 30-33.
- Artun, E., (2007). Türklerde İslamiyet Öncesi İnanç Sistemleri - Öğretiler-Dinler, http://turkoloji.cu.edu.tr/HALKBILIM/erman_artun_inanc_sistemleri.pdf, (08.07.2020).
- Aydüz, S., “Osmanlı Devleti'nde Münecimbaşılık Müessesesi”, *Belleten*, 2006, 70, ss.167-257.
- Ayhan, M., “Muhyiddin İbn Arabî'nin Fütûhât'ta Keşf Yoluyla Naklettiği Tasavvufi Muhtevaya Sahip Rivâyetler”, *İHYA Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi*, 2015, 1(2), ss. 22-56.
- Babür, Y., “Müslüman Evliyası İle Hristiyan Azizlerin Menkıbe ve Kerametleri Üzerine Bir Mukayese Denemesi”, *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 2019, (25), ss. 87-145.
- Bektan, A., (2017). Amerikan Kehanetleri ve Türkiye, (1. Baskı), Bilge Karınca Yayınları, İstanbul.
- Bıyık, M., “Hristiyan Eskatolojisinde Dünyanın Sonu Kehanetleri”, *Marife*, 2007, 7(2), ss. 163-188.
- Bottero, J., (2005). “Astroloji Mezopotamya'da Doğdu”, Eski Yakındoğu, (1. Baskı), Dost Kitabevi, Ankara.

- Bottero, J., (2006). Kültürümüzün Şafağı Babil,  ev. Ali Berkta , (1. Baskı), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Boyraz, Ő., “12 Hayvanlı Türk Takvimi ve Kehanet”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2010, 3(14), ss. 148-162.
- Bozh y k, M. E., (1998). “Hurûf”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Bölükbaşı, M., “Cahiliye Devrinde Araplarda Kehanet ve Kâhinlik”, *Nüsha*, 2018, 18(47), ss. 127-148.
- Buhari, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail, (1315). el-Camiu’s-Sahih, İstanbul.
- Candan, E. (2013). Ezoterizme Giriş, (1. Baskı), Sınır Otesi Yayınları, İstanbul.
- Canım, R., “Kl sik Türk Edebiyatında Tarih Düşürme Sanatı ve Bir Ebced Ustası: Adanalı S r r ”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2009, 13(2), ss. 105-120.
- Çelebi, İ., (2007). İslam İncancında Gayb  lemi, (1. Baskı), Ensar Neşriyat, İstanbul.
-  elik, A., (2013). İslam’ın Kabul veya Reddettiği Halk İnançları, (1. Baskı), Beyan Yayınları, İstanbul.
-  oruhlu, Y., (2001). Türk Mitolojisinin Anahatları, (1. Baskı), Kabalcı Yayınevi, İstanbul.
-  ulluhan, S., (2019). *Fal ve Kahve Fahyla İlgili Uygulamalara Fenomenolojik Bir Yaklaşım*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2019
- Davies, T. (1897). Witton, Magic, Divination And Demonology Among the Hebrews and Their Neighbors Kessinger Publishing Company, (1. Baskı), Montana, U.S.A.
- Demirci, K., (1998). “Kahin”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Demirci, K., (2013). Eski Mezopotamya Dinlerine Giriş, Tanrı, Ritüel, Tapınak, (1. Baskı), Ayışığı Kitapları, İstanbul.

- Demirci, K., “Hulül”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Demirtaş, B., (2019). *Cicero’nun Kehanet Üzerine Adli Eseri*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Dinçol, A. M., (1982). “Hititler”, *Anadolu Uygarlıkları-Görsel Anadolu Tarihi Ansiklopedisi I*, Görsel Yayınları, İstanbul.
- Doğan, İ., (2007). *Mayalar ve Türklük*, (1. Baskı), Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığı, Ankara.
- Doğrul, Ö.R., (1958). *Yeryüzündeki Dinler Tarihi*, (1. Baskı), İnkılap Kitapevi, İstanbul.
- Duymuş, F. H., “Eski Mezopotamya’da Kehanet Olgusuna Genel Bir Bakış”, *Tarih Okulu Dergisi*, 2013, 6(3), ss. 1340-1372.
- Erengil, C., (2004). *Budizm*, (1. Baskı), İnsan Yayınları, İstanbul.
- Esin, E., (1978). *İslamiyet’ten Önce Türk Kültür Tarihi ve İslam’a Giriş*, (1. Baskı), Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul.
- Evkuran, M., “Eski İnançlar Yeni Tehditler ve Zamanı Gelen Kehanetler”, *Eskiye Dergisi*, 2007, 4, ss. 10-17.
- Fidan, A., “Kur’ân’da Geleceğe Dair Gaybî Haberler: el-İsra 17/79, er-Rûm 30/1-5 ve el-Fetih 48/27. Ayetleri”, *Bilimname*, 2019, 38(2), ss. 835-862
- Gale, T., (2005). *Encyclopedia Of Religion Second Edition*, Macmillan Reference USA, 11 Pius IX Rivers.
- Gilbert, A., (2010). *Maya Kehanetleri*, çev. Nilüfer Dinç, (4. Baskı), Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul.
- Gömeç, S. Y., “Türklerde Töz, Fal ve Yadacılığa Dair Bazı Tespitler”, *USAD*, 2019, (11), ss. 37-62
- Güç, A., “Konfüçyüs ve Konfüçyüsçülük”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi* 2001, 10(2), ss. 43-65.

- Gültekin, M., “Türk Kültüründe “Fal” ve “Falcılık” Bağlamında Manisa/Selendi Yöresi “İrkçıları” ve “İrk Ocakları”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 2014, 49(49), ss. 119-137.
- Gündüz, Ş., (1998). Din ve İnanç Sözlüğü, Vadi Yayınları, Ankara.
- Gündüz, Ş., (2008). “Sâbiîlik”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Gündüz, Ş., (2016). Sâbiîler Son Gnostikler, (1. Baskı), Vadi Yayınları, İstanbul.
- Güngör, H., (2012). Türk Din Etnolojisi, (1. Baskı), IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul
- Güngören, İ., (1994). Buda ve Öğretisi, (1. Baskı), Yol Yayınları, İstanbul.
- Gür, N., “Osmanlı Fal Geleneği Bağlamında Yıldıznâme, Fahnâme ve Tâlinâme Metinleri”, *Millî Folklor*, 2012, 24(96), ss. 202-215.
- Hamidullah, M., “İmparator Heraklius’un Yanında Halife Ebu Bekir’in Bir Elçisi ve Bizans’ın Kaderiyle İlgili Kehanet Kitabı”, çev. Talat Sakallı, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2007, 1(18), ss. 139-154.
- Harman, Ö. F., (1991). “Aziz”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Harman, Ö. F., (2001). “Kâhin”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Hay, J., (2007). World Religions, (1. Baskı), Greenhaven Press, Gale.
- Hitti, P. K., (1995). Siyasî ve Kültürel İslâm Tarihi, Tercüme Eden: Salih TUĞ, M.Ü. İlahiyat Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Hvidt, Niels Christian, Christian Prophecy The Post Biblical Tradition, Oxford University Press, New York, 2007
- İbn Haldun, Ebu Zeyd Abdurrahman b. Muhammed, Mukaddime, Çeviren: Zakir Kadiri UGAN, MEB. Yayınları, İstanbul, 1990
- İnan, A., (1986). Tarihte ve Bugün Şamanizm, (3. Baskı), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

- Kaddar, S. Ö., “Tanrıların En Yunanı Apollon: Kehanet ve Şifa”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, 2016, ss. 86-90.
- Kara, N., “Kuran’da Gayb”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1994, 1(1), ss. 54-90.
- Karatosun, M. O., “Kehanet Türleri ve Kadim Kültürlerdeki Uygulamaları”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2016, 16(2), ss. 277-308.
- Kâtib Çelebi, Hacı Halîfe, (1971). *Keşfüz-Zünûn an Esâmil-Kütübî vel-Fünûn*, M. E. Basımevi, İstanbul.
- Kaya, C., (2008). *İrk Bitig’de Falcılık, Kültür Tarihimizde Gizli Diller ve Şifreler*, Ed. Emine Gürsoy Naskali-Erdal Şahin, Picus Yayınları, İstanbul.
- Kılıç, M. E., (1999). “İbnü’l-Arabî”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Kırkoğlu, R. H., (2011). *Sultan ve Müneccimi-XVIII. Yüzyıl Osmanlı Sarayında İlm-i Nücum*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Kızmaz, M., “Cahiliye Dönemi’nde Bilgi Kaynağı Olarak Kabul Edilen “Kehânet ve Falcılık İnancının Epistemolojik Bağlamda Değerlendirilmesi”, *Genç Mütefekkirler Dergisi*, 2020, 1(1), 19-33.
- Kolçak, H., (2006). *Kâhin Aziz Malachy’ye Göre Papalığın Sonu*, (1. Baskı), Sınır Ötesi Yayınları, İstanbul.
- Kutlutürk, C., “Hinduizm’e Göre Tanrı Vişnu’nun Yeryüzünde Bedenlenmesinin (Avatara/Hulûl) Temel Nedenleri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 2015, 55(1), ss. 141-160.
- Kürklü, A. E., (2020). *Grek Kültüründe Kâhinlik: Antik Ege’de Kehanet Merkezleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Loowe, M., Blacker, C. (1981). *Oracles and Divination*, George Allen & Unwind Ltd., London.
- Lorie, P., (2004). *Mesih ve Armegedon Kehanetleri*, çev: Atilla Berkeoğlu, (2. Baskı), Truva Yayınları, İstanbul.

- Mcclellan, J. E., Dorn, H. (2006). Dünya Tarihinde Bilim ve Teknoloji, çev: Haydar Yalçın, ed. Murat Alev, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Meral, Y., “Ye’cüc ve Me’cüc Kelimelerinin Etimolojisine Dair”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2018, 59(2), ss. 161-169.
- Nar, M. Ş., “Psiko-Antropolojik Bir Olgu Olarak Fal Üzerine Nitel Bir Araştırma”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 2014, 54(1), ss. 507-524.
- Nuhoğlu, H. Y., (2001). Osmanlı Dünyasında Bilim ve Eğitim, Milletlerarası Kongresi Tebliğleri, İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi IRCICA, İstanbul.
- Orhun, M., “Hititler’de Karaciğer Falı, Kuş Uçuşu Falı ve Bunların Etrüskler’deki Uzantısı”, *Akademik Bakış*, 3(5), ss. 231-250
- Ögel, B., (1972). Türk Mitolojisi, TTK Yay II, s. 30; Derleme Sözlüğü, V, Ankara.
- Ökmen, M., Erhat, A., (1973). Herodot Tarihi–Herodotos, (1. Baskı), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Özden, H., “Papalığın Sonu”, *Ruh ve Madde Dergisi*, 199, 31(362), ss. 363-364,
- Özkan, Ö., “Hakikat Sonrası Çağda Medyada Gerçeklik: Maya Takvimi Söylentisinin Medyada Sunumu”, *Selçuk İletişim*, 2019, 12(1), ss. 64-91.
- Özten, E., (2009). *Peygamberlerin Gaybı Bilme İmkânı*, Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü, Ankara.
- Özten, E., “Hıristiyan Kutsal Metinlerindeki Gayb Anlayışının Kelâm Açısından Değerlendirilmesi”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, 3, ss. 127-152.
- Parrinder, G., (1971). World Religions From Ancient History to the Present, Aztekler ve Mayalar çev: Galip Atasagun, SÜİFD New York.
- Roux, J.P. (1994). Türklerin ve Moğolların Eski Dini. çev: Aykut Kazancıgil, İşaret Yayınevi, İstanbul.
- Rudolph, K., “Maniheizm”, çev: Mustafa Bıyık, *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2002, (1), ss. 378-393.

- Sarıkaya, H. E., (1979). İnsan ve Kehanet, Kanıtlı Öngörüm, (1. Baskı), Bilim Araştırma Merkezi Yayınevi, İstanbul.
- Sears, K., (2015). Mitoloji 101, çev: Ekin Duru, (1. Baskı), Say Yayınları, İstanbul.
- Sezer, S., (1998). Osmanlı'da Fal ve Falnameler, (1. Baskı), AD Kitapçılık, İstanbul.
- Soyöz, U., (2004). Küçük Asya Kehanet Merkezleri: Didim ve Klaros Apollo Tapınakları, (1. Baskı), Uluslararası Türk Dünyası İnanç Merkezleri Kongresi Bildirileri, Ankara.
- Stebleva, İ.V. Eski Türkçe Fal Kitabı İrk Bitig ve Sembollerin Kavramsal Temeli, çev: Halil İbrahim Usta, *Türkoloji Dergisi*, 2001, 14(1), ss. 195-212.
- Susamcı, H., (2018). *Pagan Kültürde Kehanet ve Batı Resminde Kâhin Kadınlar*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü, İstanbul.
- Sümer, İ., (2002). Türkler Arasında Budizm ve Tibet Budizm'i, (1. Baskı), Ankara Dinler Tarihi Araştırmaları, Ankara.
- Şahin, N., "Kehanet ve Klaros" Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezinde Yapılan Konuşma Metni, 2009, 1-11
- Şarafullina, A., (2013). *Budizm'de ve Tibet Budizmi'nde İnanç Esasları*, Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal bilimler enstitüsü, Bursa.
- Şehristani, (2017). el-Milel ve'n-Nihal, (4.Baskı), Litera Yayınları, İstanbul.
- Şenödeyici, Ö., Akdağ, A., "Hurufilikte Ebced Hesabının Kullanımına Dair Bir Risale", *Mediterranean Journal of Humanities*, 4(2), ss. 227-237.
- Taberi, Ebu Cafer Muhammed b. Cerir, (1991). Tarihu'l-Ümem ve'l-Müluk, (Milletler ve Hükümdarlar Tarihi), çev: Z. Kadiri Ugan-Ahmet Temir, MEB Yayınları, İstanbul.
- Tanbağ, A., (2004). Cin, Sihir, Büyü, (1. Baskı), Alioğlu Yayınları, İstanbul.
- Tansuğ, K., İnanlı, Ö., "Sümerlinin Dünya Görüşü ve Babil Edebiyatına Toplu Bir Bakış", *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 1949, 7, ss. 1-15.

- Tarakçı, M., (2012). “Vahiy”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Taşköprü-Zâde, (1985). Miftahu's-Saade, Beyrut.
- Taşpınar, İ. (2014). Cahiliye Dönemi Müşrik Araplar'da İbadet ve Ritüeller, Hz. Peygamber Dönemi Siyer Coğrafyası, İstanbul.
- Tavkul, U., Kıpçak Kökenli Türk Boylarında Kürek Kemiği ve Kumalak Falı, Çağdaş Türklük Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri, 2003, 2, Ankara.
- Tekeli, S., Kâhya, E., Dosay, M., Demir, R., Topdemir, G. Hüseyin, Y., Koç, A. A., (2007). Bilim Tarihine Giriş, (1. Baskı), Nobel Yayın, Ankara.
- Tekin, D. B., (2014). *Mani ve Öğretileri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hitit Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Tekin, T., (2013). Irk Bitig, (1. Baskı), TDK Yayınları, Ankara.
- Topalaoğlu, B., Çelebi, İ., (2015). Kelam Terimleri Sözlüğü, İsam Yayınları, İstanbul.
- Tümer, G., (1992). “Budizm”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tümer, G., Küçük, A., (1997). Dinler Tarihi, (1. Baskı), Ocak Yayınevi, Ankara.
- Türkoğlu, İ., (2014). *Kuruluşundan Antik Çağ'ın Sonuna Kadar Kalkhedon Tarihi*, Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ukray, M., (2019). Son Kehanet, e-Kitap Projesi Bilim Kurgu Dizisi, İstanbul.
- Unan, F., “XV. y.y. Ulemasından Nev'î Efendi'ye Göre İlim ve İlimler”, *Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, 2005, 18, ss. 80-96
- Usta, A. ,“Mehmet Şemseddin Günaltay'ın Tarih-i Eryan'ına Göre Çin Dinleri”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1999, 11(11), ss. 129-164.
- Uzunçarşılı, İ. H., (2010). Büyük Osmanlı Tarihi, (1. Baskı), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ünal, A., (1999). Hititler-Etiler ve Anadolu Uygarlıkları, (1. Baskı), Etibank Yayınevi, İstanbul.

- Ürdüç, G., (2006). *Hinduizm’de Avatara ve Hristiyanlık’ta İnkarnasyon İnancı Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler enstitüsü, Bursa.
- Yavuz, Y. Ş., (1999). “Kıyamet Alametleri *TDV İslâm Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Yazıcı, R., “Bilgi Değeri Açısından Cefr ve Ebced - Harfler ve Rakamlar Metafiziği, Milet ve Nihal İnanç”, *Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi*, 2014, 2(1), ss. 75-114.
- Yazır, M. H., (2008). *Hak Dini Kur’an Dili*, (1. Baskı), Huzur Yayınevi, İstanbul.
- Yılmaz, A. (2007). *İslam Öncesi Arap Toplumunda Kehanet*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yılmaz, S. Klaros ve Delpi Kehanet Merkezlerindeki Kehanet Personelleri ve Objeleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2013